

Poziția Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații cu privire la revizuirea pieței relevante corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară

Cuprins

CAPITOLUL I	4
Introducere	4
1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de revizuire a pieței relevante corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară.	4
1.2. Metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante	5
CAPITOLUL II	8
Piața cu amănuntul corespunzătoare pieței de gros a serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară/capacitate dedicată	8
2.1. Considerații generale privind serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe piața cu amănuntul și, respectiv, pe piața de gros.	8
2.2. Categoriile de servicii de comunicații electronice la puncte fixe care asigură capacități de transmisie transparente, permanente, nepartajate și simetrice, furnizate pe piața cu amănuntul din România	10
2.3. Evoluții și tendințe pe piața cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe utilizatorilor finali – persoane juridice din România	12
2.3.1. Evoluția și structura, pe categoriile de servicii	12
2.3.2. Structura pieței cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe din România, în funcție de principalii furnizori pe piață	16
2.4. Identificarea pieței relevante a produsului	22
2.4.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate și fibra optică neechipată	24
2.4.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate în funcție de tehnologia de transmisie utilizată	26
2.4.2.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate analogice și serviciile de linii închiriate digitale cu interfață „tradițională” – IT	26
2.4.2.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate cu interfețe „tradiționale” – IT și serviciile de linii închiriate cu interfețe „alternative”/de generație nouă – IA	30
2.4.2.3. Analiza necesității includerii serviciilor VPN în piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară	35
2.4.2.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport de radio și serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport de cablu	39
2.4.2.5. Analiza oportunității definirii unei singure piețe relevante de comunicații electronice de calitate superioară, pentru toate capacitățile de transmisie	40

2.4.3. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate	48
2.5. Piața geografică relevantă	48
CAPITOLUL III	64
Analiza situației concurențiale pe piața relevantă cu amănuntul a serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe	64
3.1. Cadrul legal	64
3.2. Analiza puterii semnificative individuale	65
3.2.1. Cotele de piață și stabilitatea acestora	65
3.2.2. Bariere la intrarea și dezvoltarea pe piață; economii de scară, scop și densitate	69
3.2.3. Controlul asupra unei infrastructuri greu de duplicat și avantajele tehnologice	70
3.2.4. Costurile înregistrate de utilizatorii finali – persoane juridice cu schimbarea furnizorilor de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe	72
3.2.5. Evoluția tarifelor serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe	75
3.2.6. Puterea de contracarare a cumpărătorilor	76
3.2.7. Concluzii	77
3.3. Analiza puterii semnificative colective	77
3.4. Concluzia analizei de piață	81

CAPITOLUL I Introducere

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de revizuire a pieței relevante corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară.

Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (denumită în continuare ANCOM sau *Autoritatea*) are obligația, în conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare, de a efectua periodic analize pe piețele relevante de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile de a fi reglementate *ex ante*, în scopul determinării situației concurențiale pe aceste piețe și al impunerii, menținerii, modificării ori retragerii de obligații specifice. În demersul său, ANCOM trebuie să țină cont de recomandarea Comisiei Europene privind piețele de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice ale căror caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață („piețe susceptibile de reglementare *ex ante*”), precum și de instrucțiunile Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (denumite în continuare *Instrucțiunile CE*). În conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM poate identifica și alte piețe relevante decât cele incluse în recomandarea Comisiei Europene.

Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante* a fost înlocuită de Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245 privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva (EU) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din data de 11 Decembrie 2018 privind stabilirea Codului European al Comunicațiilor Electronice (denumită în continuare *Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245*), publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 29 decembrie 2020. Instrucțiunile Comisiei Europene 2018/C159/01 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (Instrucțiunile CE) au fost adoptate în anul 2018 și publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 7 mai 2018.

Scopul realizării prezentei analize de piață este evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea piețelor relevante de gros susceptibile de reglementare *ex ante* în ceea ce privește serviciile de acces de calitate superioară/furnizarea de capacitate dedicată, corespunzătoare pieței nr. 2 din Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245, analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite, în sensul determinării eventualelor furnizori cu putere semnificativă, precum și stabilirea măsurilor de reglementare necesare pe piețele analizate, pornind de la situația concurențială pe piețele cu amănuntul corespunzătoare.

Această piață este inclusă în Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245, fiind astfel identificată ca piață relevantă susceptibilă de a fi reglementată *ex ante*. Piața serviciilor de furnizare a capacității dedicate la nivel de gros (piața nr. 2) corespunde pieței serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară (piața nr. 4 din Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU), respectiv pieței serviciilor de linii închiriate – segmente terminale (piața nr. 6 din Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE). Comisia Europeană a menținut această piață în lista piețelor susceptibile de reglementare *ex ante* în urma realizării unei analize a piețelor cu amănuntul corespunzătoare din statele membre ale Uniunii Europene și a identificării problemelor concurențiale pe aceste piețe, în absența unor reglementări *ex ante* la nivelul piețelor de gros. Concluziile analizei Comisiei Europene au avut la bază condițiile concurențiale existente în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene, astfel încât acestea nu reflectă în mod necesar circumstanțele naționale specifice fiecărui stat membru în parte.

Piața relevantă corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară (piața nr. 4 din Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU) a fost redenumită și renumerotată, adăugându-

se explicații suplimentare cu privire la faptul că piața produsului cuprinde, în principal, serviciile de linii închiriate – segmente terminale, precum și alte servicii de comunicații electronice capabile să ofere o capacitate dedicată utilizatorilor finali persoane juridice de mari dimensiuni.

Așadar, piața nr. 2 se referă la serviciile de furnizare de capacitate dedicată pe piața de gros (inclusiv la serviciile de linii închiriate) care asigură, în principal, furnizarea pe piața cu amănuntul de servicii de comunicații electronice la puncte fixe de o calitate superioară¹ categoriei de clienți – persoane juridice (în general, de mari dimensiuni).

În vederea configurării limitelor pieței pentru capacitate dedicată și a altor produse de acces pentru clienții – persoane juridice, Comisia Europeană recomandă ca, în esență, analizele realizate de către Autoritățile de reglementare să ia în considerare, în principal, caracteristicile funcționale și utilizarea preconizată a serviciilor oferite, în locul aspectelor tehnice de furnizare a acestora. Caracteristica distinctivă a produsului pentru capacitatea dedicată este capabilitatea acestuia de a furniza conexiuni dedicate și constante, la viteze simetrice, care trebuie evaluată în cadrul unei analize de substituibilitate.

Documentul actual supus consultării publice de ANCOM urmărește revizuirea definiției pieței serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară și, respectiv, a analizei concurențiale pe piața relevantă definită, în scopul identificării necesității impunerii de remedii specifice, ținând cont de evoluția pieței din România în perioada 2017 – 2020², precum și de modificările aduse de Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245. Documentul privind identificarea pieței relevante a furnizării serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară a fost adoptat de Autoritate în anul 2018. Astfel, prin Decizia președintelui ANCOM nr. 686/2018³, a fost identificată, la nivel național, piața relevantă a produsului care cuprinde serviciile de linii închiriate - segmente terminale, fiind definite ca serviciile care oferă segmentul de linie închiriată - circuit total delimitat de un punct de interconectare pentru linii închiriate situat la nivelul rețelei de transmisiuni regionale, al rețelei de transmisiuni locale subordonate sau al rețelei de acces subordonate, potrivit arhitecturii rețelei, și un punct terminal al rețelei situat în interiorul aceluiași județ cu punctul de interconectare, indiferent de capacitatea de transmisie și de tehnologiile ori de protocoalele sau interfețele utilizate, precum și serviciile de acces dedicat, transparent și simetric – segmente terminale, pentru furnizarea circuitelor virtuale private (VPN). Piața astfel definită a fost considerată concurențială, nefiind necesar a se impune obligații de reglementare *ex ante* niciunui furnizor.

Perioada de timp avută în vedere de ANCOM până la efectuarea următoarei revizuirii a definiției pieței relevante și a situației concurențiale pe piață (orizontul de timp al analizei) în ceea ce privește serviciile de acces de calitate superioară/capacitate dedicată este de cel mult cinci ani de la data adoptării și intrării în vigoare a măsurilor supuse consultării publice.

1.2. Metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante

Atunci când efectuează o analiză pe o piață relevantă de gros, autoritățile naționale de reglementare ar trebui să înceapă demersul respectiv de la piața/piețele cu amănuntul corespunzătoare. Analiza unei piețe ar trebui realizată dintr-o perspectivă orientată spre viitor, în absența unei reglementări, pe baza constatării existenței unei puteri semnificative pe piață și pornind de la condițiile de piață existente. Analiza ar trebui să evalueze dacă există perspective de concurență pe piață și dacă o eventuală lipsă a concurenței are un caracter durabil, ținând seama de evoluțiile preconizate sau previzibile ale pieței. Analiza ar trebui să țină seama de efectele altor tipuri de reglementări aplicabile pieței (piețelor) cu amănuntul relevante și pieței (piețelor) angro conexe, pe întreaga durată a perioadei relevante în cauză.

¹ Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe sunt acele servicii de comunicații electronice destinate, de regulă, utilizatorilor finali – persoane juridice care au nevoie de o serie de caracteristici avansate ale acestora, cum ar fi disponibilitatea permanentă, o capacitate de transmisie transparentă și nepartajată, cu o serie de parametri de calitate predefiniți, la viteze simetrice. De exemplu: servicii de linii închiriate – circuite totale, servicii de tip rețele virtuale private (VPN) furnizate peste conexiuni de acces simetrice și garantate.

² Analizând, totodată, și date preliminare aferente anului 2021.

³ <https://www.ancom.ro/formdata-1130-48-1864>

În cazul în care piața cu amănuntul în cauză nu este concurențială dintr-o perspectivă orientată spre viitor, în absența reglementării *ex ante*, trebuie să se definească și analizeze piața (piețele) de gros corespunzătoare susceptibilă (susceptibile) de a face obiectul reglementării *ex ante*⁴.

În vederea monitorizării evoluției piețelor de comunicații electronice și a evaluării situației concurențiale la nivelul acestora, precum și a stabilirii celor mai potrivite instrumente de reglementare *ex ante* pentru atingerea obiectivelor stabilite de lege, ANCOM analizează o serie de indicatori (economici, tehnici, statistici, sociali etc.) care permit evaluarea în termeni cantitativi și calitativi a caracteristicilor serviciilor, atât la nivel de gros, cât și la nivel cu amănuntul. Pe baza indicatorilor de analiză, sunt evaluate caracteristicile piețelor din sectorul comunicațiilor electronice, din perspectivă statică și dinamică. Astfel, în funcție de particularitățile serviciilor care fac obiectul analizei, din punct de vedere prospectiv, se cercetează dacă, pentru un interval de timp de cel mult cinci ani (orizontul de timp al analizei), piața prezintă sau nu caracteristici care să determine evoluția acesteia către concurență efectivă, luând în considerare, de exemplu, aspecte precum convergența tehnologiilor, procesul de tranziție către rețele de fibră optică, inclusiv dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate, a rețelelor mobile 5G sau evoluția de pe alte piețe adiacente cu influență asupra piețelor analizate, după caz.

Piețele relevante pe care se analizează situația concurențială sunt delimitate pe baza unor criterii economice stabilite de Comisia Europeană, utilizate de toate autoritățile de reglementare din sectorul comunicațiilor electronice din statele membre, care pornesc de la analiza comportamentului de consum al utilizatorilor de servicii la momentul analizei și a probabilității modificării semnificative a acestuia într-un orizont de timp de câțiva ani.

Metodologia, criteriile și instrumentele de identificare a piețelor de produse/servicii din sectorul comunicațiilor electronice, ale căror caracteristici pot justifica impunerea de către ANCOM a unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață, precum și identificarea propriu-zisă a acestor piețe relevante sunt prezentate în cele ce urmează.

Identificarea unei piețe relevante pornește de la analiza pieței relevante a produsului/serviciului, ca urmare a segmentării sectorului comunicațiilor electronice în funcție de anumite criterii. În cadrul fiecărui segment al sectorului comunicațiilor electronice, ANCOM identifică piețele relevante ale produsului/serviciului pornind de la un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii, la care vor fi adăugate alte produse/servicii utilizând criteriile substituibilității cererii și ofertei. Ținând seama de convergența tehnologiilor în sectorul comunicațiilor electronice, ANCOM determină situațiile în care produse/servicii ce aparțin unor segmente diferite pot face parte din aceeași piață relevantă.

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine, consecință a unor condiții concurențiale diferite. În domeniul comunicațiilor electronice, identificarea pieței geografice relevante se realizează, în principal, pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice determinate de aplicabilitatea unor acte normative sau administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare. Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu aplicarea criteriilor substituibilității cererii și ofertei.

Evaluarea substituibilității cererii și a ofertei se poate realiza pe baza testului monopolistului ipotetic. Un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii determină o piață distinctă dacă un unic furnizor ipotetic al produsului/serviciului sau grupului de produse/servicii ar putea impune o creștere mică (5-10%), dar semnificativă și de durată, a tarifelor, fără a pierde un volum de vânzări care să conducă la scăderea profiturilor obținute. În cazul în care creșterea tarifelor ar fi neprofitabilă, datorită faptului că utilizatorii vor substitui produsele/serviciile analizate cu alte produse/servicii, atunci piața va fi extinsă prin includerea în cadrul acesteia a produselor/serviciilor primate ca substitut.

Odată definită piața relevantă, ANCOM analizează, pe baza unui set de criterii cantitative și calitative, dacă piața respectivă este sau nu concurențială, în sensul inexistenței sau, dimpotrivă, al existenței unor furnizori cu putere semnificativă. În acest scop, ANCOM ia în considerare unul sau mai multe dintre următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia în timp, gradul de integrare pe

⁴ Conform art. 67 din Codul European al Comunicațiilor Electronice.

verticală, numărul concurenților, puterea de contracarare a utilizatorilor, evoluția prețurilor și nivelul profiturilor, gradul de diversificare a produselor, mărimea furnizorilor, absența concurenților potențiali, controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate greu de duplicat, economiile de scară, economiile de scop, avantajul tehnologic, accesul facil sau privilegiat la resurse financiare, existența unei rețele dezvoltate de distribuție. În ipoteza determinării unor furnizori cu putere semnificativă, ANCOM impune acestora obligații menite să răspundă în mod proporțional problemelor concurențiale identificate.

Ca parte integrantă a acestei analize, ANCOM a cercetat evoluția principalilor indicatori de piață atât pe baza unui studiu de piață în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice de servicii de comunicații electronice de calitate superioară⁵, cât și pe baza unui studiu în rândul furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, pentru a obține informații complete și corecte, care să reflecte cu acuratețe realitatea pieței românești de comunicații electronice, inclusiv situația de la nivelul pieței de gros corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară⁶, cât și de la nivelul serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe piața cu amănuntul⁷ prin intermediul serviciilor de gros respective. Procesul de colectare a datelor, din partea furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, a fost realizat în prima jumătate a anului 2021, cuprinzând informații valabile la data de 31 decembrie 2020. În ceea ce privește studiul în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, culegerea datelor a avut loc în perioada septembrie – octombrie 2021. Informațiile culese în acest mod au fost analizate de ANCOM în corelație cu o serie de informații obținute din alte surse, cum ar fi datele statistice colectate în baza Deciziei președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 333/2013⁸, datele privind localitățile în care se furnizează efectiv rețele publice terestre la punct fix sau cu mobilitate limitată ori servicii de comunicații electronice destinate publicului prin intermediul acestora, colectate în baza Deciziei președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 987/2012⁹, informațiile dobândite în urma diverselor întâlniri cu operatorii, cele obținute în urma litigiilor deschise sau a petițiilor transmise către Autoritate, după caz.

⁵ Studiul privind piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice, realizat pe eșantioane reprezentative la nivel național de către Metro Media Transilvania.

⁶ Servicii de linii închiriate – circuite totale, servicii de linii închiriate – segmente terminale, servicii de transmisiuni de date, furnizare de fibră optică neechipată.

⁷ În mod particular, servicii de linii închiriate, respectiv servicii de acces garantat la internet și transmisiuni de date.

⁸ privind raportarea unor date statistice de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau de servicii de comunicații electronice destinate publicului.

⁹ privind regimul de autorizare generală pentru furnizarea rețelelor și a serviciilor de comunicații electronice, cu modificările ulterioare.

CAPITOLUL II

Piața cu amănuntul corespunzătoare pieței de gros a serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară/capacitate dedicată

2.1. Considerații generale privind serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe piața cu amănuntul și, respectiv, pe piața de gros.

Punctul de plecare al analizei pieței de gros a serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară/capacitate dedicată îl reprezintă identificarea pieței relevante cu amănuntul corespunzătoare.

Serviciile furnizate la nivelul pieței cu amănuntul, corespunzătoare serviciilor de gros de acces la puncte fixe de calitate superioară/capacitate dedicată, pentru servicii destinate utilizatorilor – persoane juridice, sunt acele servicii care prezintă un nivel de calitate superior serviciilor destinate publicului larg și presupun furnizarea unei capacități de transmisie transparente, permanente, nepartajate și simetrice, la anumiți parametri de calitate predefiniți, cum ar fi de exemplu serviciile de linii închiriate – circuite totale și serviciile de tip rețele virtuale private (VPN) furnizate peste conexiuni de acces simetrice și garantate. Acestea sunt furnizate de obicei prin intermediul liniilor închiriate sau prin intermediul unor legături bazate pe cupru sau fibră optică (de exemplu, prin legături Ethernet) achiziționate la nivelul pieței de gros, fiind destinate satisfacerii unor nevoi specifice ale anumitor categorii de clienți - persoane juridice, cum ar fi nevoia pentru acces garantat la internet în bandă largă și simetrică de mare viteză sau cu o rată de „partajare” mică, conexiuni garantate și dedicate între diferite puncte de prezentă la nivel național sau rețele virtuale private. Astfel, spre deosebire de serviciile de comunicații electronice standardizate, destinate utilizării pe scară largă de către persoanele fizice sau de către cea mai mare parte a persoanelor juridice de mici dimensiuni, în cazul serviciilor de comunicații electronice care au capacitatea de a pune la dispoziția utilizatorilor finali conexiuni dedicate, nepartajate, la viteze simetrice, clienții sunt reprezentați în principal de persoane juridice care au nevoie de servicii de calitate mai bună, mai avansate din punct de vedere tehnologic, fiabile, atât pentru a transfera un volum mai mare de date, pentru a conecta mai multe locații (uneori chiar și din afara țării), dar și pentru a permite o comunicare internă sigură (beneficiind de o anumită securitate a datelor).

Așadar, de regulă, cererea pentru serviciile de comunicații electronice de calitate superioară pe piața cu amănuntul este reprezentată de utilizatorii – persoane juridice, organizații private, cât și instituții ale statului, în scopul susținerii utilizării unei game largi de aplicații IT, precum serviciile de acces la internet, rețele private pentru voce și date, servicii furnizate în cloud, servicii de creare a unor copii de rezervă a sistemelor informatice (backup), respectiv de recuperare a acestora în caz de dezastră, sisteme de monitorizare de la distanță, comunicații în situații de urgență și aplicații de telemetrie. De exemplu, la nivelul pieței cu amănuntul, serviciile de linii închiriate pot fi utilizate pentru realizarea de rețele virtuale private (VPN) care permit organizațiilor să-și conecteze sediile, inclusiv centrele de date, astfel încât diversele departamente/birouri să facă schimb de date/informații și să aibă acces la aplicațiile interne. În acest mod, organizațiile pot oferi, la rândul lor, diverse servicii către utilizatorii finali – persoane juridice și/sau persoane fizice prin intermediul internetului sau al rețelelor de date.

În general, cei care achiziționează servicii de comunicații electronice de calitate superioară pe piața cu amănuntul nu le cumpără ca servicii de sine stătătoare, ci ca parte a unui pachet care include diverse aplicații și servicii complementare serviciului de conectivitate, respectiv de capacitate dedicată. De exemplu, în cazul liniilor închiriate, astfel de servicii pot include, printre altele, servicii de voce de tip SIP (Session Initiation Protocol), servicii de stocare a informațiilor/datelor (servicii în „cloud”), servicii de creare de copii de rezervă a datelor sau de recuperare a lor în caz de dezastră și servicii de rețele virtuale private (VPN).

Serviciile de gros de acces la puncte fixe de calitate superioară/capacitate dedicată sunt acele servicii comercializate pe piața de gros de operatorii de rețele de comunicații electronice alor furnizori/operatorii de rețele de comunicații electronice, a căror trăsătură distinctivă este capacitatea de a asigura conexiuni dedicate, constante și nepartajate, cu viteze simetrice. Aceste servicii prezintă o serie de caracteristici tehnice și funcționale avansate, cum ar fi garantarea disponibilității serviciului,

disponibilitatea serviciilor de mentenanță, asigurarea redundanței ș.a.m.d., parametri de performanță fiind garantați, de regulă, prin încheierea unui acord privind nivelul calității serviciului. Prin intermediul acestor servicii, se pot furniza pe piața cu amănuntul (utilizatorilor finali – persoane juridice) servicii de comunicații electronice de calitate superioară, caracterizate, în principal, de o disponibilitate ridicată și garantată a serviciului (cu SLA – Service Level Agreement), precum și de viteze de încărcare („upload”) și descărcare („download”) egale sau cu rate de „partajare” mici, cum ar fi serviciile de acces garantat la internet în bandă simetrică, rețele virtuale private (VPN¹⁰), serviciile de linii închiriate și/sau alte servicii de transmisiuni de date.

Așadar, indiferent dacă sunt furnizate la nivelul pieței de gros sau la nivelul pieței cu amănuntul, serviciile de comunicații electronice de calitate superioară presupun asumarea de către ofertanți a anumitor parametri de calitate/garantarea calității, furnizarea unei capacități de transmisie dedicate, simetrice, respectiv garantarea permanentă a disponibilității serviciului.

În funcție de gradul de acoperire a propriilor rețele de comunicații electronice și, respectiv, de gradul de dependență de alți furnizori la nivel de gros, **furnizorii de servicii de acces la puncte fixe de calitate superioară/capacitate dedicată** pot fi clasificați în următoarele categorii:

1. **furnizori de servicii care dețin propria rețea de comunicații electronice:** acești operatori furnizează servicii de calitate superioară/capacitate dedicată la nivelul pieței cu amănuntul și/sau servicii de acces la puncte fixe de calitate superioară la nivel de gros folosindu-și, de regulă, propria rețea de comunicații electronice și infrastructura asociată, fiind într-o foarte mică măsură dependenți de serviciile furnizate la nivel de gros de alți furnizori pentru a-și putea deservi clienții de pe piața cu amănuntul și/sau de pe piața de gros. Exemple de astfel de operatori sunt: Telekom Romania Communications S.A.¹¹, RCS & RDS S.A., Orange România S.A., GTS Telecom S.R.L., Euroweb Romania S.A., Prime Telecom S.R.L., Societatea Națională de Radiocomunicații S.A. și Vodafone Romania S.A.;
2. **furnizori de servicii care achiziționează servicii de acces de pe piața de gros:** acești operatori sunt parțial independenți, achiziționând serviciile de acces necesare la nivelul pieței de gros de la furnizorii de servicii de acces la puncte fixe de calitate superioară, inclusiv de la Telekom Romania Communications S.A., și folosindu-le coroborat cu propriile segmente de rețea pentru a furniza servicii de calitate superioară/capacitate dedicată pe piața cu amănuntul și/sau pe piața de gros. Exemple de astfel de operatori includ Orange Business Romania S.A. și Combridge S.R.L.
3. **furnizori care comercializează serviciile de linii închiriate ale altor furnizori de servicii de comunicații electronice:** în cazul acestor operatori, furnizarea serviciilor de linii închiriate nu implică deloc utilizarea, parțial sau în integralitate, a rețelei proprii. Astfel, acești operatori achiziționează serviciile de linii închiriate la nivel de gros de la o terță parte și le revând în nume și pe seamă proprie către clienții finali ori le revând unui alt furnizor de servicii, care, la rândul său, le revinde în nume și pe seamă proprie la nivel cu amănuntul.

În cadrul demersului precedent de revizuire a piețelor relevante de gros corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară, pentru a defini piața relevantă a produsului, la nivel cu amănuntul, Autoritatea a realizat analize de substituibilitate atât din punctul de vedere al cererii, cât și al ofertei, ținând cont de modalitățile de acces, respectiv de tehnologiile existente pe piață la acea dată.

În urma analizei de piață din anul 2018¹², definiția pieței relevante a produsului în vigoare, în prezent, este următoarea: piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară include liniile închiriate analogice și digitale cu interfețe „tradiționale”, liniile închiriate cu interfețe „alternative” și serviciile de tip VPN care utilizează ca legături de acces conexiuni dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator, indiferent de capacitățile oferite/disponibile și de mediul de transmisie utilizat.

¹⁰ Virtual Private Network, în engleză; rețele virtuale private.

¹¹ Începând cu data de 30.09.2021, societatea Telekom Romania Communications S.A. a fost preluată de către societatea Orange România S.A. În cursul lunii februarie 2022, Telekom Romania Communications S.A. și-a schimbat denumirea în Orange România Communications S.A. urmând a continua să funcționeze ca entitate separată, sub controlul societății Orange România S.A.

¹² Documentele relevante sunt disponibile la următoarea adresă: <https://www.ancom.ro/formdata-1130-48-1864>

Considerând toate elementele prezentate mai sus, precum și explicațiile incluse în Nota Comisiei Europene care însoțește Recomandarea (EU) 2020/2245 privind piețele relevante de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, analiza de substituibilitate pe piața cu amănuntul trebuie să ia în considerare caracteristicile serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară din România, acestea referindu-se, în esență, la capacitatea de a pune la dispoziția utilizatorilor finali conexiuni dedicate, nepartajate, la viteze simetrice.

2.2. Categoriile de servicii de comunicații electronice la puncte fixe care asigură capacități de transmisie transparente, permanente, nepartajate și simetrice, furnizate pe piața cu amănuntul din România

În prezent, în România, pe piața cu amănuntul, sunt furnizate utilizatorilor finali – persoane juridice următoarele servicii de comunicații electronice la puncte fixe care au capacitatea de a pune la dispoziția utilizatorilor finali sau de a asigura conexiuni dedicate, nepartajate, la viteze simetrice (servicii de comunicații electronice de calitate superioară):

- servicii de linii închiriate analogice pe suport de fire metalice torsadate de cupru;
- servicii de linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”, pe suport de cupru, fibră optică sau radio, prin intermediul tehnologiilor SDH/PDH, TDM, ATM, Frame Relay etc.;
- servicii de linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”, pe suport de cupru, fibră optică sau radio, prin intermediul tehnologiilor Ethernet, (D)WDM, FICON, de tipul „Fiber Channel” etc.;
- servicii de rețele virtuale private furnizate prin intermediul unor conexiuni de acces dedicate, garantate, simetrice.

Serviciile de linii închiriate

Serviciul de linii închiriate este serviciul de comunicații electronice prin intermediul căruia se oferă o capacitate de transmisie simetrică, transparentă (transmisia informației se realizează fără vreo modificare a formei sau conținutului) și permanentă între două puncte de prezență ale aceluiași utilizator final, dedicată în mod exclusiv acestuia, în timp ce utilizatorul final nu controlează comutarea sau rutarea. Așa cum a fost precizat mai sus, serviciile de linii închiriate pot fi împărțite în funcție de categoriile de echipamente active/interfețele utilizate, respectiv în funcție de tehnologiile implementate în servicii de linii închiriate analogice, servicii de linii închiriate cu interfață „tradițională” și servicii de linii închiriate cu interfață „alternativă”.

O linie închiriată la nivelul pieței cu amănuntul reprezintă o capacitate de transmisie transparentă și permanentă între două puncte de prezență ale aceluiași utilizator final, dedicată în mod exclusiv utilizării acestuia. O asemenea linie închiriată reprezintă un serviciu final, în sensul că nu este utilizat ca „suport” pentru furnizarea de servicii altor utilizatori. Folosirea unui serviciu de linii închiriate este oportună atunci când un utilizator dorește să realizeze legătura între două puncte de prezență între care există un flux considerabil permanent de comunicații. Tariful pentru furnizarea unei linii închiriate se stabilește, în general, în funcție de capacitatea și lungimea acesteia.

Din punctul de vedere al caracteristicilor tehnice, serviciile de linii închiriate se diferențiază între ele, în general, prin lățimea de bandă (capacitatea de transmisie) și prin lungime. Însă, pentru utilizatorii finali, o mai mare relevanță o prezintă ubicuitatea rețelei sau nivelul de garanție oferit în ceea ce privește disponibilitatea, performanța și securitatea rețelei. Astfel, în momentul analizării unor posibile servicii substituit din punct de vedere funcțional pentru serviciile de linii închiriate, trebuie luat în considerare nivelul de calitate și gradul de disponibilitate a produsului, tehnologia utilizată pentru furnizarea serviciilor de linii închiriate nefiind relevantă, atâta timp cât sunt respectate principalele caracteristici funcționale, iar utilizatorii consideră că produsele în cauză sunt interschimbabile.

Principalele caracteristici funcționale ale serviciilor de linii închiriate sunt următoarele:

- *capacitatea de transmisie dedicată* - serviciul de linii închiriate asigură o capacitate de transmisie dedicată, adică această capacitate poate fi folosită în mod individual de fiecare utilizator final, fiind

disponibilă în întregime, la cerere, pentru uzul exclusiv al acestuia. Totuși, există posibilitatea de a fi folosite tehnici de management al rețelei mai sofisticate, pentru a garanta că, atunci când un utilizator final dorește să folosească capacitatea, i se oferă lățimea de bandă corespunzătoare, fără a lăsa lățimea de bandă respectivă nefolosită în perioadele în care utilizatorul nu are nevoie de ea. În acest sens, virtualizarea rețelelor de comunicații electronice¹³ permite controlarea comutării sau a rutării datelor/informațiilor în funcție de nevoile specifice unui anumit moment, peste aceleași canale fizice/aceeași infrastructură;

- *asigură conectivitatea punct-la-punct între punctele terminale ale unei rețele* - serviciul de linii închiriate determină furnizarea de capacitate între două puncte ale rețelei, rutele acestor conexiuni fiind definite, de regulă, în momentul furnizării și nu pe moment, ca răspuns la cererea utilizatorului final (de exemplu, cum se întâmplă în cazul serviciilor de tip IP VPN). De exemplu, un serviciu care permite utilizatorului final să direcționeze datele transportate către mai multe locații, la cerere, nu corespunde conceptului de „linie închiriată”;

- *transparentă* - serviciul de linii închiriate se caracterizează prin existența unei capacități de transmisie transparente, transmisia informației realizându-se fără vreo modificare a formei sau a conținutului (ex. nr. de erori detectate/corectate, comutare).

În ceea ce privește categorisirea serviciilor de linii închiriate în funcție de natura semnalului transmis, respectiv în funcție de echipamentele folosite/tehnologiile implementate, *serviciile de linii închiriate analogice* reprezintă primele servicii de linii închiriate disponibile pe infrastructura de fire metalice torsadate de cupru, comunicarea fiind realizată prin intermediul interfețelor analogice, și care sunt, în momentul de față, depășite din punct de vedere tehnologic. Principalul furnizor de servicii de linii închiriate analogice din România este furnizorul fost monopolist, Telekom Romania Communications S.A..

Serviciile de linii închiriate cu interfețe „tradiționale” folosesc interfețe digitale pentru transmisiile de voce și date de capacități de la 64 kbps până la 10 Gbps (STM-64), pe suport de fire de cupru sau pe alte suporturi. Principalele tehnologii de transport pot fi PDH, SDH și, chiar, DWDM. Principalii furnizori de servicii de linii închiriate cu interfețe tradiționale sunt Orange România S.A., RCS & RDS S.A. și Telekom Romania Communications S.A..

Serviciile de linii închiriate cu interfețe „alternative” (de generație nouă) au evoluat rapid în ultimii ani, încorporând noi funcționalități tehnice mai potrivite pentru transmiterea de date IP, fiind utilizate din ce în ce mai des ca substitut al serviciilor de linii închiriate tradiționale. Principalele tehnologii utilizate sunt Ethernet și DWDM, disponibile într-o gamă de lățimi de bandă de la 1 Mbps la 100 Gbps. Principalii operatori care furnizează astfel de servicii în România sunt GTS Telecom S.R.L., RCS & RDS S.A., Telekom Romania Communications S.A. și Vodafone Romania S.A.

Serviciile de tip VPN

Serviciul de rețea virtuală privată este serviciul de comunicații electronice care asigură transmisia securizată de date pe conexiuni private între două sau mai multe rețele de calculatoare (de exemplu, între birourile sau punctele de lucru/prezență ale unei companii), prin intermediul unor rețele publice de comunicații electronice, cum ar fi internetul. Rețelele virtuale private pot avea ca legături de acces atât conexiuni dedicate/garantate/simetrice (de exemplu, Ethernet) pe fiecare dintre nivelurile OSI layer 2/layer 3, cât și conexiuni nededicat/partajate (de exemplu, ADSL, cablu coaxial). În contextul prezentei analize de piață, relevante sunt doar serviciile de tip VPN furnizate prin intermediul unor conexiuni de acces dedicate, garantate, simetrice, care permit un anumit nivel minim de calitate și de securitate, în concordanță cu cerințele utilizatorilor finali – persoane juridice care doresc să-și lege sediile între ele pentru accesarea datelor și a aplicațiilor specifice, de exemplu.

Serviciile de tip VPN sunt furnizate de mulți operatori din România, având în vedere flexibilitatea ridicată în ceea ce privește infrastructura de bază în comparație cu serviciile de linii închiriate, principalii

¹³ Cu referire la Software Defined Networks (SDNs) și Network Function Virtualization (NFV), tehnologii care permit segmentarea rețelei (network slicing, în engleză).

furnizori la nivelul pieței cu amănuntul fiind Orange România S.A., RCS & RDS S.A., Telekom Romania Communications S.A. și Vodafone Romania S.A.

În afară de serviciile enumerate mai sus, mai există o categorie de servicii care pot asigura suport pentru furnizarea de capacități de transmisie transparente, permanente, nepartajate și simetrice, și anume serviciile de fibră optică neechipată.

Serviciile de furnizare a unor segmente de fibră optică neechipată pe piața cu amănuntul presupun închirierea infrastructurii de fibră optică neechipată de către utilizatorii finali – persoane juridice, aceștia folosind-o în scopuri proprii, iar nu pentru furnizarea unor servicii de comunicații electronice și/sau rețele unor terți sau altor furnizori. Fibra optică neechipată constituie un element pasiv al rețelelor de comunicații electronice, care permite transportul semnalelor între două puncte ale rețelei dacă este echipată cu elementele active corespunzătoare.

Serviciile de fibră optică neechipată sunt în faza de dezvoltare, principalii furnizori pe piața cu amănuntul fiind RCS & RDS S.A. și Fiber Net S.A..

2.3. Evoluții și tendințe pe piața cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe utilizatorilor finali – persoane juridice din România

2.3.1. Evoluția și structura, pe categorii de servicii

La data de 31 decembrie 2020, în România existau, în total, 42 de furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară la nivelul pieței cu amănuntul, după cum urmează: 23 furnizori de servicii de linii închiriate și, respectiv, 31 de furnizori de servicii VPN peste conexiuni dedicate, garantate și simetrice. Dintre furnizorii de linii închiriate, 3 furnizori ofereau linii închiriate analogice, 7 linii închiriate cu interfețe „tradiționale” și 20 linii închiriate cu interfețe „alternative”. Tabelul nr. II.1. prezintă evoluția numărului de furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară în perioada 2017 – 2020.

Tabelul nr. II.1. – Numărul de furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară pe piața cu amănuntul, pe categorii de servicii, în perioada 2017 – 2020

Indicator	2017	2018	2019	2020
Nr. furnizori linii închiriate analogice	3*	3*	3*	3*
Nr. furnizori linii închiriate digitale cu interfață „tradițională” (în principal, SDH)	6	7	7	7
Nr. furnizori linii închiriate digitale cu interfață „alternativă” (în principal, Ethernet over IP/MPLS/SDH/WDM)	19	19	20	20
Nr. furnizori de servicii VPN peste conexiuni dedicate, garantate, simetrice	28	29	30	31

**doi dintre furnizori comercializează servicii exclusiv în portul Constanța și, respectiv, în aeroportul Otopeni
Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori*

De asemenea, serviciile de fibră optică neechipată erau oferite, la aceeași dată, de un număr de 10 furnizori.

Tabelul nr. II.2. prezintă evoluțiile înregistrate de fiecare categorie de servicii de comunicații electronice de calitate superioară în parte, respectiv structura acestora în funcție de tehnologiile utilizate, în perioada 2017 – 2020. Din datele prezentate, se observă că serviciile de linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”, care au crescut cu 62% în ceea ce privește numărul de circuite și cu 29% la nivel de venituri, reprezintă majoritatea numărului total de circuite aferente serviciilor de linii închiriate (66%), respectiv 89% din veniturile obținute furnizarea serviciilor de linii închiriate. De asemenea, considerând toată gama de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, se poate observa că serviciile de tip VPN dețin ponderea cea mai mare, atât ca număr de conexiuni, cât și din punctul de vedere al veniturilor, însă evoluția acestora în perioada analizată a fost mai modestă decât în cazul serviciilor de linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”.

În aceeași perioadă, serviciile de linii închiriate analogice și linii închiriate digitale cu interfață „tradițională” au înregistrat scăderi în ceea ce privește atât numărul de circuite (mai puține cu aproximativ 27%, respectiv cu aproximativ 6%), cât și veniturile aferente (mai puține cu 52%, respectiv cu 31%), în

condițiile existenței unui volum foarte mic al pieței de servicii de linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”, comercializate pe piața din România.

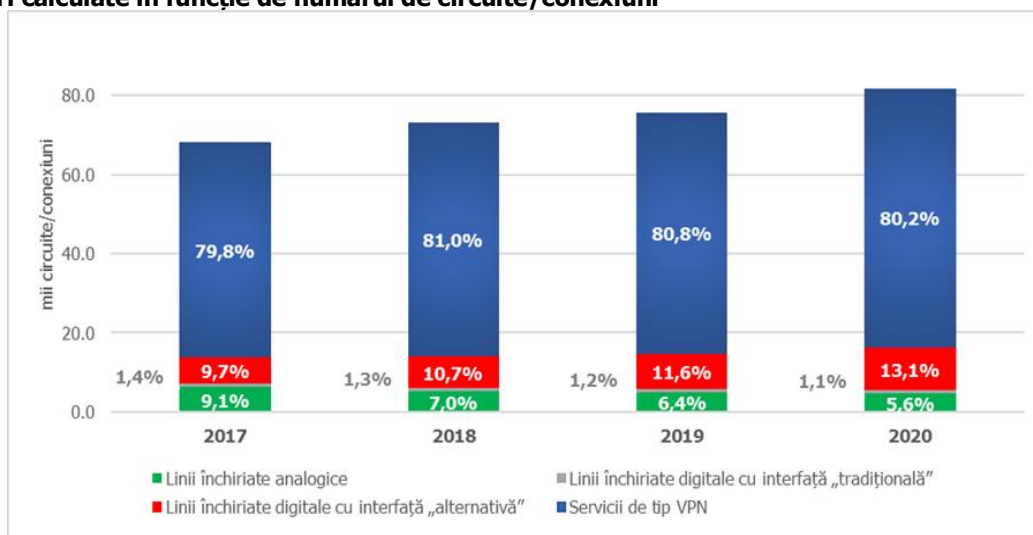
Tabelul nr. II.2. - Numărul de circuite/conexiuni, respectiv veniturile aferente serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, pe categorii de servicii furnizate în perioada 2017 – 2020

Servicii de comunicații electronice de calitate superioară	2017		2018		2019		2020		Dinamica 2020/2017	
	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni	Venituri
Număr total	68,1	227.060	73,2	225.689	75,7	229.720	81,8	234.509	20,1%	3,3%
Linii închiriate analogice	6,2	6.287	5,1	3.955	4,8	3.466	4,6	3.005	-26,7%	-52,2%
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	0,9	4.124	0,9	3.614	0,9	3.234	0,9	2.850	-5,5%	-30,9%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	6,6	37.596	7,9	39.074	8,8	40.756	10,7	48.542	62,1%	29,1%
Servicii de tip VPN	54,3	179.053	59,2	179.047	61,2	182.264	65,6	180.113	20,9%	0,6%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

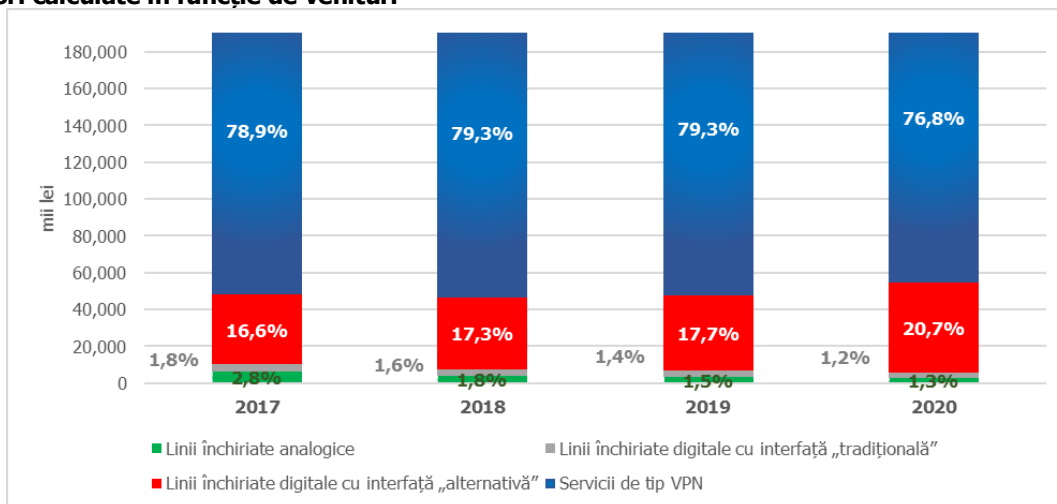
Figura nr. II.1. Structura serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară în funcție de tehnologiile utilizate, în perioada 2017 – 2020

a. Valori calculate în funcție de numărul de circuite/conexiuni

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

b. Valori calculate în funcție de venituri

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În ceea ce privește evoluția conexiunilor la nivel de capacități, cele la capacități mici (de ce mult 2 Mbps) au fost relativ constante în perioada analizată, în timp ce utilizarea conexiunilor de capacități mai mari (de peste 2 Mbps) a crescut considerabil, după cum se poate vedea în tabelul II.3. În ceea ce privește veniturile realizate din furnizarea serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară pe piața cu amănuntul, evoluția acestora a fost, de regulă, în aceeași direcție cu cea a numărului de circuite/conexiuni, inclusiv acest aspect confirmând cererea în creștere pentru serviciile de capacități mai mari. De exemplu, serviciile furnizate la capacități de peste 50 Mbps și de cel mult 1 Gbps au înregistrat o creștere de 97% în ceea ce privește numărul de circuite/conexiuni, respectiv de 35% în ceea ce privește veniturile, în perioada 2017 – 2020. O tendință similară au avut-o și serviciile la capacități de peste 1 Gbps, cu liniile închiriate digitale cu interfață „alternativă”, respectiv serviciile de tip VPN fiind determinante.

Tabelul nr. II.3. - Numărul de circuite/conexiuni de servicii de comunicații electronice de calitate superioară în funcție de principalele categorii de capacități disponibile și, respectiv, veniturile aferente, pe categorii de servicii furnizate în perioada 2017 – 2020

Servicii de comunicații electronice de calitate superioară	2017		2018		2019		2020		Dinamica 2020/2017	
	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni mii	Venituri mii lei	Circuite/Conexiuni	Venituri
Număr total	68,1	227.060	73,2	225.689	75,7	229.720	81,8	234.509	20,1%	3,3%
Capacități ≤ 2 Mbps	35,1	77.163	34,6	65.993	31,8	56.080	31,4	47.444	-10,3%	-38,5%
Linii închiriate analogice	6,2	6.287	5,1	3.955	4,8	3.466	4,6	3.005	-26,7%	-52,2%
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	0,5	1.624	0,5	1.388	0,5	1.285	0,5	1.258	-2,4%	-22,5%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	1,7	4.796	1,8	4.878	1,9	5.017	2,2	6.165	28,4%	28,6%
Servicii de tip VPN	26,6	64.457	27,1	55.773	24,5	46.313	24,1	37.016	-9,1%	-42,6%
Capacități > 2 și ≤ 50 Mbps	28,8	102.382	33,5	106.770	37,2	114.590	42,0	121.810	45,7%	19,0%
Linii închiriate analogice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	0,36	2.156	0,34	1.700	0,34	1.550	0,32	1.325	-10,6%	-38,6%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	3,7	12.769	4,5	13.167	5,1	14.477	6,1	16.770	65,8%	31,3%
Servicii de tip VPN	24,8	87.457	28,6	91.903	31,7	98.563	35,6	103.716	43,6%	18,6%
Capacități > 50 Mbps și ≤ 1 Gbps	4,1	44.635	4,9	49.469	6,5	55.563	8,0	60.198	97,0%	34,9%
Linii închiriate analogice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	0,016	114	0,022	198	0,022	154	0,018	99	12,5%	-13,0%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	1,1	17.606	1,4	18.189	1,6	18.392	2,2	21.213	92,6%	20,5%
Servicii de tip VPN	2,9	26.915	3,4	31.082	4,9	37.017	5,8	38.886	99,2%	44,5%
Capacități > 1 Gbps	0,14	2.881	0,19	3.458	0,21	3.487	0,33	5.057	132,2%	75,5%
Linii închiriate analogice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	0,021	230	0,021	328	0,02	245	0,018	168	-14,3%	-27,1%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	0,086	2.426	0,117	2.840	0,13	2.870	0,24	4.394	179,1%	81,1%
Servicii de tip VPN	0,036	225	0,047	290	0,06	372	0,074	495	105,6%	120,2%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

După cum a fost subliniat anterior, liniile închiriate digitale cu interfață „alternativă” reprezintă majoritatea, mai exact 66% din totalul serviciilor de linii închiriate comercializate pe piața din România. În cazul serviciilor de capacități de până la și inclusiv 2 Mbps, ponderea liniilor închiriate digitale cu interfață „alternativă” este de 30% din numărul de circuite corespunzătoare serviciilor de linii închiriate și, respectiv 59% din valoarea veniturilor aferente, preponderente fiind liniile închiriate analogice din punctul de vedere al circuitelor, însă nu al veniturilor. În cazul circuitelor de capacități de peste 2 Mbps, ponderea liniilor închiriate digitale cu interfață „alternativă” în totalul liniilor închiriate cu capacități de peste 2 Mbps este de 96%, atât în funcție de numărul de circuite, cât și de venituri.

În contextul unui volum oricum mic de circuite de linii închiriate comercializate în România, se evidențiază scăderile înregistrate de veniturile din circuitele aferente liniilor închiriate analogice (cu 52%) și, respectiv, corespunzătoare liniilor digitale cu interfață „tradițională” de capacități până la și inclusiv 2 Mbps (cu 23%). De altfel, considerând orizontul de timp al analizei și ținând cont de modificările tehnologice așteptate prin prisma migrării infrastructurilor de cupru către cele de fibră optică, este de așteptat ca serviciile de linii închiriate la capacități de maxim 2 Mbps să scadă în continuare, posibil stabilizându-se la un minimum necesar pentru conexiunile redundante/creare a unor copii de rezervă (backup), pentru care nu este necesară o lățime de bandă semnificativă.

Tabelul II.4. prezintă structura serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe, în funcție de numărul de circuite/conexiuni, respectiv venituri, la nivelul anului 2020, în funcție de diversele capacități oferite.

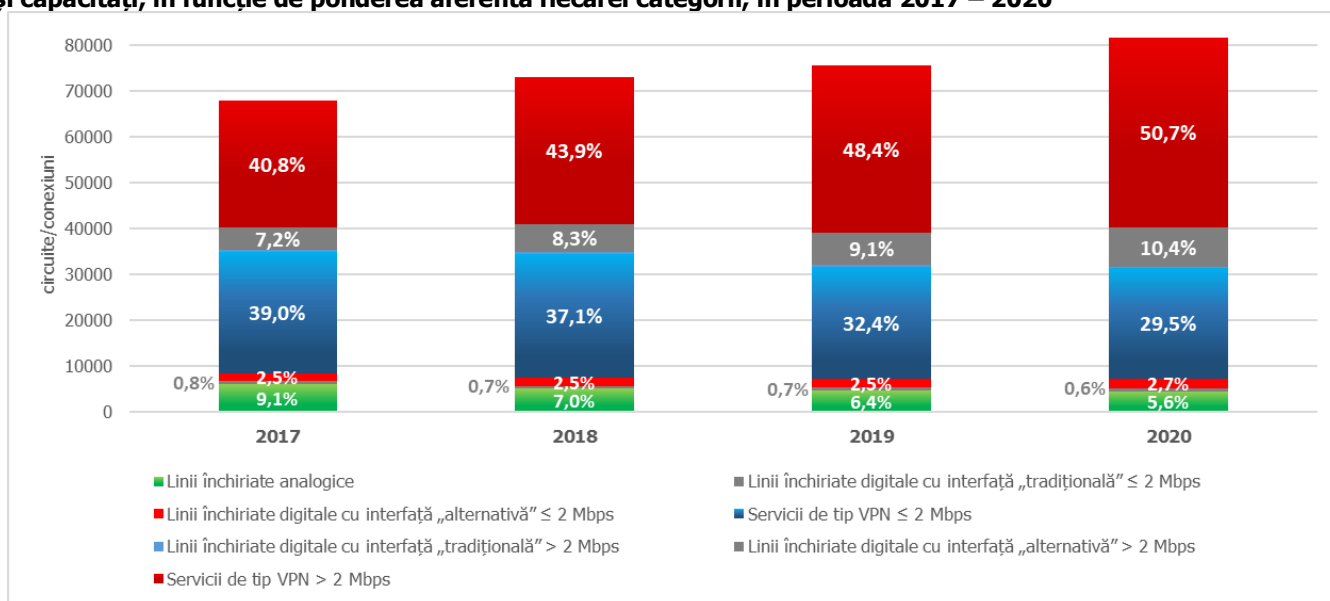
Tabelul nr. II.4. Structura volumului de servicii de comunicații electronice de calitate superioară pe categorii de servicii, în anul 2020

Servicii de comunicații electronice de calitate superioară	Structura serviciilor în anul 2020			
	Circuite/Conexiuni	%	Venituri (mii lei)	%
TOTAL	81.805	100%	234.509	100%
Linii închiriate analogice	4.561	5,6%	3.005	1,3%
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	885	1,1%	2.850	1,2%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	10.718	13,1%	48.542	20,7%
Servicii de tip VPN	65.641	80,2%	180.113	76,8%
Capacități ≤ 2 Mbps	31.445	100%	47.444	100%
Linii închiriate analogice	4.561	14,5%	3.005	6,3%
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	528	1,7%	1.258	2,7%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	2.218	7,1%	6.165	13,0%
Servicii de tip VPN	24.138	76,8%	37.016	78,0%
Capacități > 2 și ≤ 50 Mbps	41.991	100%	121.810	100%
Linii închiriate analogice	-	-	-	-
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	321	0,8%	1.325	1,1%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	6.082	14,5%	16.770	13,8%
Servicii de tip VPN	35.588	84,8%	103.716	85,1%
Capacități > 50 Mbps și ≤ 1 Gbps	8.037	100%	60.198	100%
Linii închiriate analogice	-	-	-	-
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	18	0,2%	99	0,2%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	2.178	27,1%	21.213	35,2%
Servicii de tip VPN	5.841	72,7%	38.886	64,6%
Capacități > 1 Gbps	332	100%	5.057	100%
Linii închiriate analogice	-	-	-	-
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	18	5,4%	168	3,3%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	240	72,3%	4.394	86,9%
Servicii de tip VPN	74	22,3%	495	9,8%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Per total servicii de comunicații electronice de calitate superioară, se poate observa, în figura nr. II.2. că, în anul 2020, serviciile de tip VPN dețin ponderea cea mai mare (80%), aceasta fiind constantă în perioada analizată. Liniile închiriate analogice pierd din ce în ce mai mult în importanță, iar liniile închiriate cu interfață „alternativă” se dezvoltă pe scară din ce în ce mai largă – de la o pondere în totalul serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară de 10% în anul 2017 au crescut la 13% în anul 2020. Din punctul de vedere al capacităților de transmisie furnizate, serviciile de comunicații electronice de calitate superioară la capacități de cel mult 2 Mbps au scăzut în relevanță de la 51% la 38%, în perioada analizată, fiind de așteptat ca acestea să-și mențină tendința descendentă și în următoarea perioadă. Prin contrast, serviciile de calitate superioară furnizate la capacități de peste 2 Mbps s-au aflat într-o creștere continuă, de la 49% în anul 2017 la aproape 62%, în anul 2020.

Figura nr. II.2. Structura serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, la nivel de interfețe utilizate și capacități, în funcție de ponderea aferentă fiecărei categorii, în perioada 2017 – 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

2.3.2. Structura pieței cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe din România, în funcție de principalii furnizori pe piață

Tabelul nr. II.5. prezintă cotele de piață ale principalilor furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară pe piața cu amănuntul¹⁴, atât în funcție de numărul de circuite/conexiuni, cât și în funcție de veniturile realizate în perioadele de referință corespunzătoare. În ansamblu, se poate observa că, în perioada 2017 – 2020, RCS & RDS S.A. a înregistrat o creștere a cotei de piață de la x% la aproape x% în funcție de numărul de conexiuni, în timp ce furnizorul fost monopolist, Telekom Romania Communications S.A., a înregistrat o scădere de peste x puncte procentuale. Evoluțiile celorlalți doi operatori importanți, Orange România S.A. și Vodafone Romania S.A., au fost relativ constante, cu fluctuații mici și o tendință ușor descendentă în cazul Orange România S.A. Cotele de piață în funcție de venituri prezintă o imagine puțin diferită, cu Telekom Romania Communications S.A. și Vodafone Romania S.A. înregistrând cote de piață mai mari decât RCS & RDS S.A., la sfârșitul anului 2020.

În ceea ce privește furnizarea serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară la diverse capacități, la data de 31 decembrie 2020, Telekom Romania Communications S.A. era lider de piață în cazul capacităților de cel mult 2 Mbps și, respectiv, al celor de peste 1 Gbps, Vodafone Romania S.A. este cel mai important operator care furnizează servicii de calitate superioară la capacități de peste 2 Mbps și de cel mult 50 Mbps, în timp ce RCS & RDS S.A. este lider în cazul capacităților de peste 50 Mbps și mai

¹⁴ Serviciile de comunicații electronice pe piața cu amănuntul se referă la serviciile de linii închiriate, respectiv la serviciile de tipul rețelelor virtuale private furnizate prin intermediul unor conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice.

mici sau egale cu 1 Gbps. Detalii suplimentare privind situația principalilor operatori pe categoriile de capacitate considerate (de cel mult 2 Mbps, între 2 și 50 Mbps, între 50 Mbps și 1 Gbps, respectiv de peste 1 Gbps) și evoluția acestora în perioada analizată sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. II.5. – Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, la nivel total și pe capacități, în funcție de numărul de circuite/conexiuni (mii) și, respectiv, venituri (mii lei), în perioada 2017 – 2020

Furnizor/ Cotă de piață servicii de comunicații electronice de calitate superioară	2017		2018		2019		2020	
	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VODAFONE ROMANIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
RCS & RDS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
ORANGE ROMÂNIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Alți furnizori	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Total	68,1	227.060	73,2	225.689	75,7	229.720	81,8	234.509
Furnizor/ Cotă de piață servicii de calitate superioară ≤ 2 Mbps	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VODAFONE ROMANIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
RCS & RDS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
ORANGE ROMÂNIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Alți furnizori	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Total capacități ≤ 2 Mbps	35,1	77.163	34,6	65.993	31,8	56.080	31,4	47.444
Furnizor/ Cotă de piață servicii de calitate superioară > 2 ≤ 50 Mbps	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
VODAFONE ROMANIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
RCS & RDS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
ORANGE ROMÂNIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Alți furnizori	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Total capacități > 2 ≤ 50 Mbps	28,8	102.382	33,5	106.770	37,2	114.590	42,0	121.810
Furnizor/ Cotă de piață servicii de calitate superioară > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
RCS & RDS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VODAFONE ROMANIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
ORANGE ROMÂNIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Alți furnizori	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Total capacități > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	4,1	44.635	4,9	49.469	6,5	55.563	8,0	60.198
Furnizor/ Cotă de piață servicii de calitate superioară > 1 Gbps	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite/ conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
ORANGE ROMÂNIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VODAFONE ROMANIA S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
RCS & RDS S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Alți furnizori	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Total capacități > 1 Gbps	0,14	2.881	0,19	3.458	0,21	3.487	0,33	5.057

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Structura pieței serviciilor de linii închiriate

Ca urmare a evoluției descendente a numărului de linii închiriate de capacitate mai mici sau egale cu 2 Mbps (majoritatea analogice) din perioada 2017 – 2020 și, anume, o scădere cu 14% a numărului de circuite și, respectiv, cu 18% a veniturilor, cotele de piață ale Telekom Romania Communications S.A., în funcție de numărul de circuite și, respectiv, de venituri, au scăzut semnificativ, de la aproape x%, respectiv x% pentru capacități mai mici sau egale cu 2 Mbps la finalul anului 2017 la x%, respectiv x% la finalul anului 2020. Această evoluție este de așteptat să se mențină, dat fiind faptul că Telekom Romania Communications S.A. deține o parte importantă din piață în ceea ce privește furnizarea de linii închiriate analogice, pentru care cererea este în continuă scădere.

În schimb, liniile închiriate de capacitate mai mari de 2 Mbps au cunoscut o creștere semnificativă în aceeași perioadă, respectiv o creștere cu 68% a numărului de circuite și cu 25% a veniturilor. Numărul mare de furnizori (23) și volumul relativ redus, dar în creștere, de linii închiriate furnizate prezintă atributele unei piețe volatile, cu fluctuații ale cotelor de piață. Astfel, dacă, în ansamblu, societatea RCS & RDS S.A. înregistra o cotă de piață de aproape x% în funcție de numărul de circuite, dar de x% în funcție de venituri, este de remarcat că, în funcție de capacitățile considerate, aceasta nu este lider de piață pe toate segmentele. De exemplu, considerând capacitățile de peste 1 Gbps, Telekom Romania Communications S.A. împreună cu principalii competitori dețineau cote de piață semnificativ mai mari în funcție de numărul de circuite, dar și de venituri.

Tabelul nr. II.6. – Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de linii închiriate, la nivel total și pe capacități, în funcție de numărul de circuite (mii) și, respectiv, venituri (mii lei), în perioada 2017 – 2020

Furnizor/ Cotă de piață linii închiriate	2017		2018		2019		2020	
	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)
RCS & RDS S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
VODAFONE ROMANIA S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
GTS TELECOM S.R.L.	x	x	x	x	x	x	x	x
Alți furnizori	x	x	x	x	x	x	x	x
Total	13,8	48.007	13,9	46.643	14,5	47.456	16,2	54.397
Furnizor/ Cotă de piață linii ≤ 2 Mbps	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
RCS & RDS S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
GTS TELECOM S.R.L.	x	x	x	x	x	x	x	x
VODAFONE ROMANIA S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
Alți furnizori	x	x	x	x	x	x	x	x
Total capacități ≤ 2 Mbps	8,5	12.706	7,5	10.220	7,3	9.767	7,3	10.428
Furnizor/ Cotă de piață linii > 2 ≤ 50 Mbps	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)
RCS & RDS S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
VODAFONE ROMANIA S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	x	x	x	x	x	x	x	x
GTS TELECOM S.R.L.	x	x	x	x	x	x	x	x
Alți furnizori	x	x	x	x	x	x	x	x
Total capacități > 2 ≤ 50 Mbps	4,0	14.925	4,9	14.868	5,5	16.027	6,4	18.095

Furnizor/ Cotă de piață linii > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
GTS TELECOM S.R.L.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	1,1	17.720	1,4	18.387	1,7	18.547	2,2	21.312
Furnizor/ Cotă de piață linii > 1 Gbps	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
GTS TELECOM S.R.L.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 1 Gbps	0,11	2.656	0,14	3.168	0,15	3.115	0,26	4.562

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Structura pieței serviciilor de linii închiriate analogice

La nivel național, societatea Telekom Romania Communications S.A. rămâne principalul furnizor de astfel de servicii, pe o piață aflată în scădere accentuată (numărul de circuite a scăzut cu ×% și, respectiv, veniturile cu ×%) în perioada 2017 – 2020. Compania Națională Aeroporturi București S.A. și Trident Servicii și Mentenanță S.A. (fosta UTI Servicii și Mentenanță S.A.) dețin exclusivitate în ceea ce privește operarea infrastructurii de telecomunicații de pe platforma aeroportului Otopeni și, respectiv, a portului Constanța. Astfel, acești operatori furnizează servicii de linii închiriate analogice punctual, doar în acele zone, nereprezentând alternative la nivel național.

Tabelul nr. II.7. - Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de linii închiriate analogice, în funcție de numărul de circuite și, respectiv, de venituri, în perioada 2017 – 2020

Cote de piață linii închiriate analogice (capacități ≤ 2 Mbps)	2017		2018		2019		2020	
	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)	număr circuite (mii)	venituri (mii lei)
Nr. total, din care aferente:	6,2	6.287	5,1	3.955	4,8	3.466	4,6	3.005
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Altor furnizori (CN Aeroporturi București S.A. și Trident Servicii și Mentenanță S.A.)	×	×	×	×	×	×	×	×

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Structura pieței serviciilor de linii închiriate digitale

Volumul mic al liniilor închiriate digitale de capacități mai mici sau egale cu 2 Mbps, chiar și pe fondul unei ușoare creșteri în perioada 2017 – 2020, a avut ca efect fluctuații ale cotelor de piață pentru toți operatorii, atât din punctul de vedere al numărului de circuite, cât și al veniturilor. În ansamblu, din punctul de vedere al veniturilor, la nivelul anului 2020, cotele de piață individuale ale furnizorilor, calculate atât în funcție de numărul total de circuite comercializate, cât și la nivelul circuitelor aferente capacităților mai mari de 2 Mbps erau mai mici de 27%.

× era principalul furnizor de linii închiriate digitale în anul 2020, deținând × din numărul total de circuite digitale și ×% din veniturile aferente. În funcție de numărul de circuite comercializate, acesta era lider de piață pe segmentul liniilor închiriate digitale de capacități între 2 Mbps și de cel mult 1 Gbps, în timp ce Telekom Romania Communications S.A. era lider pe segmentele de cel mult 2 Mbps, respectiv de peste 1 Gbps.

Tabelul nr. II.8. - Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de linii închiriate digitale la nivel total și pe capacități, în funcție de numărul de circuite (mii) și, respectiv, venituri (mii lei), în perioada 2017 – 2020

Furnizor/ Cotă de piață linii închiriate digitale	2017		2018		2019		2020	
	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total (mii/mii lei)	7,6	41.720	8,8	42.688	9,7	43.990	11,6	51.392
Furnizor/ Cotă de piață linii ≤ 2 Mbps	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități ≤ 2 Mbps (mii/mii lei)	2,3	6.420	2,3	6.265	2,4	6.302	2,7	7.423
Furnizor/ Cotă de piață linii > 2 ≤ 50 Mbps	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 2 ≤ 50 Mbps (mii/mii lei)	4,0	14.925	4,9	14.868	5,5	16.027	6,4	18.095
Furnizor/ Cotă de piață linii > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 50 Mbps ≤ 1 Gbps (mii/mii lei)	1,1	17.720	1,4	18.387	1,7	18.547	2,2	21.312
Furnizor/ Cotă de piață linii > 1 Gbps	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri %	număr circuite %	venituri @
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 1 Gbps (mii/mii lei)	0,11	2.656	0,14	3.168	0,15	3.115	0,26	4.562

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Structura pietei serviciilor de tip VPN

În ceea ce privește serviciile de tip VPN furnizate peste conexiuni de acces garantate, dedicate și simetrice, cotele de piață în funcție de numărul de conexiuni se prezintă echilibrate la nivelul anului 2020. Astfel Telekom Romania Communications S.A. era lider de piață cu o cotă de aproape ×%, urmat de Vodafone Romania S.A., cu o cota de ×% și RCS & RDS S.A., cu o cotă de ×%. În ceea ce privește veniturile din această categorie de servicii, acestea au avut o evoluție relativ constantă în perioada

analizată, cu o creștere × (× puncte procentuale) în cazul RCS & RDS S.A., respectiv o scădere × (aproape × puncte procentuale) în cazul Vodafone Romania S.A.

Considerând principalele categorii de capacități disponibile, este de subliniat că situația echilibrată din piață în ceea ce privește numărul de conexiuni furnizate se menține pentru capacitățile de cel mult 2 Mbps și, respectiv, între 2 și 50 Mbps. Dacă avem în vedere capacitățile mai mari de 50 Mbps și de cel mult 1 Gbps, societatea RCS & RDS S.A. deține o cotă de piață de aproape ×%, urmată de ceilalți furnizori importanți – Telekom Romania Communications S.A. ×%, Vodafone Romania S.A. ×% și Orange România S.A. ×%. Dacă, însă, se consideră cotele de piață în funcție de veniturile realizate de furnizarea serviciilor la aceleași capacități, situația este mult mai echilibrată, niciun furnizor dintre cei menționați anterior nedeținând o cotă de piață mai mare de ×%. În ceea ce privește capacitățile de peste 1 Gbps, Orange România S.A. deținea, la sfârșitul anului 2020, o cotă de piață de ×% în funcție de numărul de conexiuni, fiind urmat de RCS & RDS S.A. cu o cotă de piață de ×%.

Tabelul II.9. prezintă detalii legate de evoluția furnizării acestor servicii în perioada 2017 – 2020, atât în funcție de numărul de circuite și veniturile aferente, cât și în funcție de categoriile de capacități considerate.

Tabelul nr. II.9. - Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de tip VPN furnizate peste conexiuni garantate, simetrice și dedicate, la nivel total și pe capacități, în funcție de numărul de conexiuni (mii) și, respectiv, venituri (mii lei), în perioada 2017 – 2020

Furnizor/ Cotă de piață servicii de tip VPN	2017		2018		2019		2020	
	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total	54,3	179.053	59,2	179.047	61,2	182.264	65,6	180.113
Furnizor/ Cotă de piață VPN ≤ 2 Mbps	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități ≤ 2 Mbps	26,6	64.457	27,1	55.773	24,5	46.313	24,1	37.016
Furnizor/ Cotă de piață VPN > 2 ≤ 50 Mbps	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 2 ≤ 50 Mbps	24,8	87.457	28,6	91.903	31,7	98.563	35,6	103.716
Furnizor/ Cotă de piață VPN > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
VODAFONE ROMANIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 50 Mbps ≤ 1 Gbps	2,9	26.915	3,4	31.082	4,9	37.017	5,8	38.886

Furnizor/ Cotă de piață VPN > 1 Gbps	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)	număr conexiuni (mii)	venituri (mii lei)
ORANGE ROMÂNIA S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
RCS & RDS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	×	×	×	×	×	×	×	×
Alți furnizori	×	×	×	×	×	×	×	×
Total capacități > 1 Gbps	0,04	225	0,05	290	0,06	372	0,07	495

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În urma analizării datelor de mai sus, se pot desprinde următoarele concluzii cu privire la **tendențele observate** în ceea ce privește serviciile de comunicații de calitate superioară furnizate pe piața cu amănuntul:

- în rândul utilizatorilor de servicii de comunicații de calitate superioară din România, se observă o **tendință accentuată de înlocuire a liniilor analogice și digitale cu interfață „tradițională” cu liniile digitale cu interfață „alternativă”**; numărul utilizatorilor de linii închiriate analogice a scăzut semnificativ și este de așteptat să continue scăderea în orizontul de timp al analizei;
- **liniile închiriate de capacități mai mici sau egale cu 2 Mbps sunt în scădere** (scăderea fiind determinată de evoluția liniilor închiriate analogice, care sunt din ce în ce mai puțin utilizate), în favoarea celor de capacități mai mari de 2 Mbps, dată fiind creșterea din ce în ce mai mare a utilizării de servicii de date de către organizații, care necesită servicii de linii închiriate sau de transmisiuni de date moderne, de capacități mari;
- **serviciile de comunicații electronice de calitate superioară prezintă evoluții relativ stabile în perioada analizată;**
- **serviciile de comunicații electronice de calitate superioară pe piața cu amănuntul sunt furnizate, în general, prin intermediul propriilor rețele de fibră optică ale operatorilor** (inclusiv în cazul serviciilor de linii închiriate), și nu prin achiziționarea de servicii pe piața de gros, de la alți operatori, infrastructura de generație nouă cunoscând o dezvoltare importantă în România, ceea ce permite furnizarea acestor servicii prin forțele proprii ale operatorilor.

2.4. Identificarea pieței relevante a produsului

Evaluarea actuală a pieței cu amănuntul pornește de la serviciul de comunicații electronice de calitate superioară, ale cărui caracteristici principale sunt următoarele:

- capacitatea de transmisie este dedicată, ceea ce presupune că transmiterea informației este destinată unui anumit utilizator final, întreaga capacitate fiind disponibilă în integralitate, la cerere, pentru uzul exclusiv al acestuia;
- capacitatea de transmisie este simetrică și garantată, vitezele de încărcare și descărcare a datelor fiind egale, garantate prin intermediul acordurilor de asumare a anumitor parametri tehnici/de calitate¹⁵;
- capacitatea de transmisie este transparentă, transmiterea informației realizându-se fără vreo modificare a formei sau conținutului;
- asigură conectivitatea punct-la-punct între punctele terminale ale unei rețele, rutele conexiunilor fiind stabilite, de regulă, la momentul configurării acestora și nu pe moment, ca răspuns la cererea utilizatorilor finali.

Considerând serviciile descrise generic ca servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară și având în vedere evoluțiile tehnologice din perioada supusă revizuirii, analiza de piață pleacă de la serviciul de linii închiriate, care asigură o capacitate simetrică, dedicată, cu o rată de partajare minimală și o lățime de bandă garantată (indiferent de distanța până la accesul local), bruiaj și latență

¹⁵ Service Level Agreements, în engleză.

determinate, împreună cu parametri de calitate prestabiliți, care asigură un nivel foarte ridicat de disponibilitate a serviciului.

Pornind de la acest serviciu, ANCOM a reevaluat măsura în care se mențin concluziile analizei de piață precedente în ceea ce privește următoarele aspecte:

1. Serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate (dark fiber) nu sunt în aceeași piață cu serviciile de linii închiriate;
2. Există o singură piață relevantă a serviciilor de linii închiriate, indiferent de tehnologiile sau protocoalele utilizate;
3. Există o singură piață relevantă care include serviciile de linii închiriate și circuitele virtuale private (VPN) care îndeplinesc caracteristicile pentru a fi categorisite ca servicii de comunicații electronice de calitate superioară, după cum au fost descrise mai sus;
4. Există o singură piață relevantă indiferent de suportul fizic prin intermediul căruia sunt furnizate serviciile – suport de cablu sau radio;
5. Există o singură piață relevantă a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară pentru toate capacitățile de transmisie.

În tabelul de mai jos, sunt sintetizate principalele trăsături ale serviciilor de comunicații electronice ce urmează a fi analizate. Așa cum se poate observa, deși acestea au anumite elemente comune, există totodată și o serie de diferențe ce trebuie analizate mai în detaliu pentru a conchide cu privire la apartenența la aceeași piață relevantă a produsului sau dimpotrivă.

Tabelul nr. II.10. – Comparație între principalele trăsături ale serviciilor analizate

Caracteristicile serviciului	Linii închiriate analogice	Linii închiriate SDH/PDH	Linii închiriate Ethernet	Linii închiriate DWDM ¹⁾ și alte linii închiriate cu interfețe de generație nouă	VPN - legături dedicate	Fibră optică neechipată
Viteze de descărcare (download)	56kb/s	De la 64kb/s la 10Gb/s (STM-64)	De la 64kb/s la peste 10Gb/s	1Gb/s până la peste 100Gb/s	De la 64kb/s la peste 10Gb/s	Caracteristicile diferă în funcție de echipamentele de comunicații electronice la care sunt conectate.
Viteze de încărcare (upload)	56kb/s	De la 64kb/s la 10Gb/s (STM-64)	De la 64kb/s la peste 10Gb/s	1Gb/s până la peste 100Gb/s	De la 64kb/s la peste 10Gb/s	
Disponibilitatea serviciului	De la 99% până la 99,99%					
Rata de partajare	Capacitate nepartajată (liniile Ethernet pe suport de fibră optică pot fi modificate în concordanță cu cerințele clienților, aducând un plus de flexibilitate)					
Latență ³⁾ /Jitter ⁴⁾	N/A ²⁾	Niveluri specifice garantate	Scăzut(ă) – depinde de categoria de servicii solicitate	Scăzut(ă)	Scăzut(ă) – depinde de categoria de servicii solicitate	
Reziliența ⁵⁾	N/A	Pot fi modificate pentru a satisface cerințele clienților				
Sincronizare	N/A	Disponibilă	Specificații Sync E (ITU-T G.8261) comparabilă cu SDH	Disponibilă		
Tarife (TVA inclus)	Nu sunt disponibile public. De obicei, serviciile sunt furnizate la prețuri negociate individual (în baza cererii de ofertă).					

Note:

¹⁾Sisteme de multiplexare cu divizarea densă a lungimii de undă, eng. Dense Wavelength Division Multiplexing;

²⁾Nu se aplică;

³⁾Întârzierea/intervalul de timp după care datele ajung de la sursă la destinație, eng. Delay;

⁴⁾Fluctuațiile (variația) întârzierii;

⁵⁾Existența unei conexiuni secundare/redundante/de „backup”, ce funcționează atunci când există defecțiuni pe conexiunea principală.
Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor din piață

2.4.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate și fibra optică neechipată

ANCOM a reanalizat dacă fibra optică neechipată ar putea fi considerată, la nivelul pieței cu amănuntul, un substitut viabil pentru serviciile de linii închiriate, astfel încât să determine aceeași piață relevantă a produsului. Contractarea serviciilor de fibră optică neechipată înseamnă închirierea de cabluri de fibră optică de la un operator, reprezentând o formă de acces pasiv la infrastructura fizică a respectivului operator. Acest serviciu presupune ca utilizatorul final care achiziționează serviciile să-și instaleze propriile echipamente electronice/de comunicații (înterupătoare, multiplexoare, amplificatoare etc.) pentru a putea utiliza servicii de telefonie ori pentru a putea transmite date prin cablurile de fibră optică. Serviciile de linii închiriate sunt servicii active, contractarea unei linii închiriate presupunând că beneficiarul dispune de un serviciu complet de comunicații electronice între locațiile vizate.

Substituibilitatea cererii

În România, serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate sunt disponibile atât la nivelul pieței de gros, cât și la nivelul pieței cu amănuntul, existând 10 furnizori de circuite de fibră optică neechipată la nivel cu amănuntul și 22 de furnizori la nivel de gros, care oferă spre închiriere circuite pe rețeaua de acces.

Fibra optică neechipată, prin natura sa, are capacitatea de a susține furnizarea de linii închiriate (atât la nivel cu amănuntul, cât și la nivel de gros), indiferent de capacitatea de transmisie avută în vedere și de interfața utilizată. Cu toate acestea, pentru a permite utilizarea efectivă a serviciilor de linii închiriate, sunt necesare resurse suplimentare din partea utilizatorilor, cum ar fi echipamente terminale și, eventual, noduri proprii de comunicații unde să se poată realiza interconectarea cu rețelele de comunicații electronice ale celorlalți operatori. În același timp, utilizarea fibrei optice neechipate implică și folosirea de resurse operaționale suplimentare, cum ar fi cele necesare pentru a o pune în funcțiune, pentru a realiza testele de acceptanță indispensabile și, nu în ultimul rând, pentru a o administra/opera. De asemenea, furnizarea acestor servicii se face fără a implica responsabilitatea furnizorului de fibră optică neechipată în ceea ce privește potențialele defecțiuni tehnice apărute ori pentru remediere/mentenanță a echipamentelor active conectate, utilizatorul final trebuind să investească suplimentar în monitorizarea și remedierea defecțiunilor apărute. Astfel, sunt necesare investiții suplimentare, costurile acestea adăugându-se celor de închiriere a infrastructurii de fibră optică neechipată, precum și expertiză operațională, specifică, pentru ca utilizatorii finali să fie apti să gestioneze propriile rețele de comunicații electronice construite din segmente închiriate de fibră optică neechipată.

Din punctul de vedere al utilizării, particularitățile sus-menționate sunt de natură a conduce la concluzia că serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate nu pot fi considerate substituite viabile pentru serviciile de linii închiriate din perspectiva utilizatorului final, atât din punctul de vedere al costurilor, dar, mai ales, prin prisma resurselor adiționale, tehnice, pe care utilizarea acestora o presupune. În general, fibra optică neechipată poate fi utilizată mai ușor la construirea unei rețele de comunicații de către utilizatorii finali – persoane juridice de mari dimensiuni, care dețin expertiza tehnică și operațională pentru a le exploata.

În acest sens, este important de menționat că, din studiul de piață realizat în rândul utilizatorilor finali de servicii de comunicații electronice de calitate superioară – persoane juridice¹⁶, a reieșit că un procent de doar 24% dintre utilizatori folosesc soluții de fibră optică neechipată pentru conectarea sediilor organizației pe care o reprezintă, procentele fiind aproximativ egale în funcție de mediul de rezidență (urban/rural). În condițiile în care utilizatorii finali – persoane juridice au considerat că este oportună schimbarea serviciului ori a tehnologiei de acces utilizate într-un interval de timp de un an de zile, numai 5% ar opta pentru serviciile de fibră optică neechipată, niciunul dintre aceștia nefiind utilizator de servicii de linii închiriate în prezent. În ceea ce privește considerațiile utilizatorilor finali – persoane juridice de linii

¹⁶ Studiu de piață cantitativ privind piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice, realizat pe eșantioane reprezentative la nivel național în perioada septembrie – octombrie 2021, de către Metro Media Transilvania.

închiriate pentru viitor, doar 26% dintre aceștia consideră, în perspectivă, că serviciile utilizate ar putea fi înlocuite cu succes de serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate. Așadar, nu se poate aprecia că utilizatorii finali de servicii de linii închiriate consideră, în general, substituibile serviciile utilizate cu serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate.

De asemenea, utilizatorii – persoane juridice care au răspuns că serviciile de calitate superioară utilizate în prezent nu ar putea fi înlocuite cu succes de serviciile de fibră optică neechipată consideră în proporție de 36% că ar fi generate costuri mai mari de o astfel de conduită, în proporție de 38% că ar scădea calitatea serviciilor și, respectiv, 16% că serviciile ar fi mai greu de utilizat. Dacă se analizează defalcarea acestor considerații în funcție de numărul de angajați ai persoanelor juridice, după cum este de așteptat, procentele referitoare la satisfacerea inadecvată a nevoilor din punctul de vedere al calității asigurate sunt mai mari în cazul persoanelor juridice de mici dimensiuni. Prin urmare, doar anumiți utilizatori de nișă care au nevoie de o lățime de bandă semnificativă sau de capacități considerabile ar putea achiziționa servicii de fibră optică neechipată în loc de servicii de linii închiriate - cum ar fi, dar fără a se limita la furnizorii de servicii în „cloud”, furnizorii transfrontalieri ș.a.m.d.

În concluzie, la nivelul pieței cu amănuntul, din punctul de vedere al cererii, serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate nu sunt considerate ca fiind în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de linii închiriate.

Substituibilitatea ofertei

Substituibilitatea ofertei poate influența definiția pieței în sensul extinderii acesteia numai în condițiile în care constrângerile determinate de posibilitățile de substituibilitate la nivelul ofertei sunt complementare celor deja analizate în contextul substituibilității cererii. Așadar, în cazul analizei de substituibilitate a ofertei, furnizorii ale căror servicii au fost deja incluse în piața relevantă a produsului, pe baza substituibilității cererii, nu pot exercita constrângeri concurențiale suplimentare (față de cele luate în considerare în cadrul analizei de substituibilitate a cererii) asupra altor operatori care oferă servicii similare.

Din analiza datelor din piață a rezultat că toți furnizorii de fibră optică neechipată oferă totodată și servicii de linii închiriate la nivel cu amănuntul, presiunile concurențiale exercitate de aceștia fiind luate deja în considerare în cazul analizei de substituibilitate a cererii prezentate mai sus. Din punctul de vedere al ofertei, se poate observa un interes al furnizorilor de servicii de comunicații electronice, în special în cazul celor care se axează pe oferirea de servicii segmentului utilizatorilor – persoane juridice, pentru furnizarea unei game complete de servicii, care include, de regulă, categoriile de servicii de calitate superioară considerate în prezenta analiză de piață. Cu toate acestea, în cazul unor furnizori nou-intrați pe piața serviciilor de furnizare a serviciilor de fibră optică neechipată, oferirea de către aceștia, într-un interval de timp corespunzător analizei de piață, a serviciilor de linii închiriate este puțin probabilă având în vedere investițiile suplimentare ce se impun cu dezvoltarea rețelelor în zonele în care se dorește conectarea diverselor sedii/locații ale utilizatorilor finali – persoane juridice, respectiv în echipamentele suplimentare necesare realizării comunicațiilor, asigurării monitorizării și mentenanței.

De asemenea, din răspunsurile la chestionarele completate de furnizorii de servicii de comunicații electronice care au făcut parte din studiul realizat de ANCOM, a reieșit că aceștia nu consideră, în general, serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate substituibile cu serviciile de linii închiriate, având în vedere că fibra optică neechipată suportă folosirea oricărei interfețe, transportul oricărui tip de comunicație, nu presupune existența unor limitări în funcție de transfer sau protocoalele utilizate și, respectiv, faptul că acestea nu satisfac orice nevoie. Totodată, un număr limitat de furnizori a menționat că serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate pot fi considerate, într-o oarecare măsură, o alternativă la serviciile de linii închiriate, însă aceasta este o variantă mai scumpă, fiind necesar a fi respectate condițiile tehnice de furnizare, ceea ce reprezintă o limitare.

Având în vedere aspectele prezentate anterior, Autoritatea consideră în continuare că serviciile de închiriere a fibrei optice neechipate nu reprezintă un substituit viabil pentru serviciile de linii închiriate, de natură a exercita constrângeri concurențiale îndeajuns de puternice pentru a determina includerea lor în piața relevantă corespunzătoare serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară. De asemenea, considerând cererea redusă de servicii de închiriere a fibrei optice neechipate la nivel cu

amănuntul¹⁷, este de așteptat ca includerea sau excluderea acestor servicii în/din piața relevantă a produsului să nu afecteze analiza concurențială realizată de ANCOM.

2.4.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate în funcție de tehnologia de transmise utilizată

În vederea realizării acestei analize, trebuie avut în vedere faptul că există trei categorii relevante de servicii de linii închiriate, în funcție de tehnologiile folosite și caracteristicile funcționale ale acestora, după cum urmează:

- linii închiriate analogice;
- linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”, furnizate prin intermediul tehnologiilor TDM (SDH/PDH), ATM, Frame Relay;
- linii închiriate digitale cu interfață „alternativă” (sau linii de generație nouă), furnizate prin intermediul tehnologiilor Ethernet, IP-MPLS, (D)WDM sau „Fiber Channel”.

Principalele caracteristici specifice ale serviciilor de linii închiriate la nivelul pieței cu amănuntul se referă la asigurarea unei capacități simetrice, dedicate, cu o rată de partajare minimală și o lățime de bandă garantată (indiferent de distanța până la accesul local), parametri de calitate determinați (de exemplu, bruiaj, latență etc.), toate acestea asigurând un nivel foarte ridicat de disponibilitate a serviciului (SLA).

Funcționalitatea și caracteristicile specifice ale diverselor tehnologii folosite pentru furnizarea serviciilor de linii închiriate pot fi diferite – spre exemplu, utilizatorii de pe piața cu amănuntul pentru care sincronizarea este mai importantă decât viteza de transmisie a datelor pot considera că liniile închiriate cu interfață tradițională sunt mai adecvate nevoilor lor. Pe de altă parte, utilizatorii care au nevoie de o capacitate de transmisie mai mare pot decide că liniile închiriate care utilizează tehnologiile Ethernet sau xWDM corespund mai bine cerințelor proprii. Prin urmare, analiza de piața ia în considerare tehnologia de acces specifică, iar nu variatele servicii de transmisiuni de date care pot fi furnizate peste liniile închiriate.

În cele ce urmează, se va reanaliza în ce măsură serviciile de linii închiriate cu interfețe diferite pot fi considerate în aceeași piață relevantă a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe.

2.4.2.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate analogice și serviciile de linii închiriate digitale cu interfață „tradițională” – IT

Substituibilitatea cererii

Având în vedere evoluțiile înregistrate în perioada analizată în ceea ce privește serviciile de linii închiriate analogice, Autoritatea a verificat dacă se menține concluzia conform căreia aceste servicii ar trebui incluse în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de linii închiriate digitale furnizate prin intermediul tehnologiilor tradiționale, cum ar fi TDM – SDH/PDH.

Caracteristici tehnice și funcționalitate/scopul utilizării

Din punctul de vedere al caracteristicilor tehnice, atât liniile închiriate analogice, cât și liniile închiriate digitale tradiționale presupun conexiuni dedicate, transparente, punct la punct. Liniile închiriate analogice implică conectarea directă, cu o capacitate dedicată, a două locații prin intermediul liniilor de acces de cupru, fiind folosite, de regulă, pentru furnizarea serviciilor PSTN. Peste aceste linii pot fi furnizate servicii de voce private, sub formă de conexiuni de voce permanente între diversele locații ale

¹⁷ La nivelul anului 2020, existau doar 1.015 circuite de fibră optică neechipată furnizate în România pe piața cu amănuntul.

unei organizații, după cum sunt folosite, de regulă, de către instituțiile financiar-bancare. De asemenea, peste liniile închiriate analogice pot fi furnizate și servicii de transmisiuni de date în situațiile în care utilizatorii pot conecta modemuri digitale care convertesc semnalul analogic în semnal digital.

Liniile închiriate analogice și cele digitale cu interfață „tradițională” de capacitate mică au, în principiu, funcționalități similare deoarece folosesc aceeași tehnologie. Astfel, o serie dintre caracteristicile liniilor închiriate cu interfață „tradițională” sunt specifice și liniilor închiriate analogice, după cum a fost prezentat în tabelul nr. II.10. Atât semnalele analogice, cât și cele digitale sunt utilizate pentru a transmite informații, cum ar fi audio sau video, care, în ambele situații, sunt transformate în semnale electrice. Diferența dintre tehnologiile analogice și cele digitale este că, în cazul celor analogice, informațiile se transpun în impulsuri electrice cu amplitudine variabilă, în timp ce, în cazul celor digitale, transpunerea informațiilor se face în format binar, în care fiecare bit este reprezentat de două amplitudini distincte. Tipul semnalului nu este determinat însă de mediul de transmisie, ci de echipamentele active de la fiecare capăt al liniei. Astfel, prin intermediul liniilor închiriate analogice se pot transmite informații în format digital, conversia realizându-se cu ajutorul unui modem, iar prin intermediul liniilor închiriate cu interfață „tradițională” (TDM – SDH/PDH) se pot transmite semnale analogice, prin multiplexare.

În ceea ce privește capacitățile de transmisie ce pot fi oferite, liniile închiriate analogice prezintă capacități de până la 56 Kbps, ceea ce este comparabil cu limita inferioară a capacităților corespunzătoare liniilor închiriate TDM (64 Kbps). În general, serviciile de linii închiriate de tip TDM sunt disponibile la capacități care variază între 64 Kbps și 2,5 Gbps.

Prin urmare, având în vedere viteza de transmisie mică și natura tradițională a standardelor tehnologice corespunzătoare celor două categorii de servicii de linii închiriate, liniile închiriate analogice prezintă multe dintre caracteristicile liniilor închiriate cu interfață „tradițională” de capacitate mică și pot fi considerate ca îndeplinind aceleași funcționalități.

Din perspectiva utilizatorilor finali – persoane juridice, liniile închiriate analogice sunt utilizate frecvent pentru servicii de voce, implicând, în general, folosirea altor tipuri de echipamente pentru asigurarea terminării apelurilor decât în cazul celorlalte categorii de linii închiriate. De regulă, clienții serviciilor de linii închiriate analogice sunt societăți cu nevoi specifice, fiind utilizate frecvent pentru infrastructurile de comunicații speciale.

Analiza de substituibilitate

Din punctul de vedere al evoluției acestor servicii, în funcție de tehnologiile folosite, în perioada analizată, se poate observa că atât numărul liniilor închiriate analogice, cât și cel al clienților, a scăzut considerabil, de la 6.222, respectiv 861, în 2017 la 4.561, respectiv 760, în 2020, această tendință fiind de așteptat să se mențină în orizontul de timp al analizei. În ceea ce privește liniile digitale cu interfață tradițională TDM (linii digitale cu IT), acestea au înregistrat, la rândul lor, o evoluție descendentă în perioada analizată, în condițiile unui volum al pieței oricum foarte scăzut. Pe de altă parte, prin contrast, numărul de linii închiriate cu interfață „alternativă” (linii digitale cu IA) a crescut semnificativ, în mod constant, cu 62%, față de anul 2017.

Tabelul nr. II.11. - Numărul de circuite aferente serviciilor de linii închiriate, pe categorii de servicii furnizate în perioada 2017 – 2020

Categoriile de servicii de linii închiriate	2017	2018	2019	2020	Evoluție anuală medie	Dinamica CAGR * 2020/2017	Dinamica 2020/2017
	Circuite	Circuite	Circuite	Circuite			
Număr total	13.722	13.913	14.532	16.164	5,6%	4,1%	17,4%
Linii închiriate analogice	6.222	5.132	4.821	4.561	-9,7%	-7,5%	-26,7%
Linii închiriate digitale TDM	937	921	923	885	-1,9%	-1,4%	-5,5%
Linii închiriate digitale cu IA (în principal, Ethernet)	6.613	7.860	8.788	10.718	17,5%	12,8%	62,1%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

* Dinamica numărului de linii închiriate furnizate în perioada 2017 – 2020 a fost calculată pe baza ratei anuale compuse de creștere (CAGR).

Astfel, pe lângă argumentele privind caracteristicile și funcționalitatea similare între cele două categorii de servicii, acestea au în comun inclusiv o evoluție asemănătoare în perioada analizată. Astfel, se poate considera că atât serviciile de linii analogice, cât și cele digitale cu IT prezintă aceeași substituibilitate asimetrică cu serviciile de linii închiriate performante/moderne (serviciile de linii închiriate digitale cu IA). Chiar dacă nu există dovezi concrete cu privire la înlocuirea de către utilizatorii finali a serviciilor de linii închiriate analogice cu liniile închiriate digitale cu IT, este foarte probabil ca procente semnificative din ambele categorii de utilizatori să fi migrat într-o anumită măsură către servicii cu IA, moderne. Relevant în acest sens este și faptul că, din studiile de piață în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice, a reieșit că, dintre respondenții care au schimbat în ultimii 4 ani serviciul de comunicații electronice de calitate superioară utilizat sau tehnologia, 22% au renunțat la serviciile de linii închiriate analogice, 11% au renunțat la serviciile de linii închiriate cu interfață „tradițională”, în timp ce niciunul nu a renunțat la liniile închiriate cu interfață „alternativă”. Printre motivele menționate de respondenți pentru renunțarea la schimbarea serviciului/a tehnologiei, peste 50% au apreciat că viteza de transfer era insuficientă pentru satisfacerea nevoilor curente. De asemenea, 38% dintre utilizatorii – persoane juridice care nu consideră interschimbabil serviciul de calitate superioară la puncte fixe utilizat în prezent cu serviciul de linii închiriate analogice au precizat că nevoia de a transmite eficient o cantitate mare de informații nu ar fi adecvat satisfăcută în acest caz, 37% au menționat nevoia de compatibilitate cu echipamentele existente, iar 16% nevoia unei rețele ușor de actualizat, în timp ce 74% dintre utilizatorii de servicii de linii închiriate analogice sau digitale cu interfață „tradițională” nu au identificat niciun obstacol la înlocuirea acestora cu linii închiriate cu interfață „alternativă” (Ethernet).

În ceea ce privește tarifele percepute pentru serviciile de linii închiriate în general, acestea sunt, de regulă, negociate bilateral în funcție de condițiile specifice de furnizare a acestora, printre factorii determinanți numărându-se distanța dintre sediile utilizatorilor - persoane juridice care trebuie conectate, topologia geospațială, condițiile de mediu, infrastructura de rețea existentă deja, nivelul de garantare a calității serviciului, parametrii relevanți negociați între părți, alte condiții contractuale speciale ș.a.m.d. Având în vedere eterogenitatea modalităților de tarifare a serviciilor de linii închiriate la nivelul pieței cu amănuntul, în scopul obținerii unor informații relevante, au fost culese date cu privire la limitele tarifare minime și, respectiv, maxime practicate de furnizorii de servicii de linii închiriate, conform contractelor aflate în derulare la sfârșitul anului 2020. Tarifele medii lunare ale principalilor furnizori de servicii de linii închiriate analogice, respectiv digitale cu interfețe „tradiționale” sunt prezentate în tabelul nr. II.12. În cazul serviciilor de linii închiriate analogice, acestea sunt prezentate în funcție de distanța dintre punctele conectate, în timp ce, în cazul serviciilor de linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”, sunt prezentate tarifele medii pentru principalele capacități furnizate.

Tabelul nr. II.12. – Tarife medii lunare (euro) pentru serviciile de linii închiriate analogice și, respectiv, digitale cu interfețe „tradiționale” (TDM), pentru principalele capacități furnizate, conform contractelor în vigoare la sfârșitul anului 2020

Furnizorul	Tarife lunare medii (EURO)									
	Linii închiriate analogice									
	Distanța relevantă									
	2 km	5 km	8 km	10 km	20 km	50 km	100 km	150 km	200 km	
Telekom Romania Communications S.A.	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională” (TDM)										
Furnizorul	Capacitățile relevante									
	512 Kbps	1 Mbps	2 Mbps	4 Mbps	8 Mbps	10 Mbps	100 Mbps	155 Mbps (STM-1)	622 Mbps (STM-4)	1 Gbps
Telekom Romania Communications S.A.	∞	∞	∞							
RCS & RDS S.A.	∞	∞	∞					∞		
Orange România S.A.	∞	∞	∞	135		∞	∞			∞
Euroweb Romania S.R.L.			∞	∞	∞	∞	∞			∞
Telecomunicații C.F.R. S.A.			∞					∞	∞	

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

După cum se poate observa, tarifele pentru o linie închiriată analogică furnizată pe piața cu amănuntul variază între \times euro/lună și \times euro/lună, pentru distanțe scurte (de 2 km – 10 km, la nivelul buclei locale), la aproape \times euro/lună pentru o legătură pe o distanță de 200 km. În cazul liniilor închiriate TDM, tarifele se încadrează, în medie, între \times euro/lună pentru cea mai mică capacitate disponibilă în momentul de față pe piața din România (512 Kbps) și puțin peste \times euro/lună pentru o capacitate mare, de 1 Gbps. În măsura în care se dorește, de exemplu, achiziționarea unor servicii de linii închiriate de capacitate relativ mică, un utilizator final persoană juridică poate beneficia de servicii de linii închiriate cu interfață „tradițională” cu capacități de până în 2 Mbps la tarife de \times sau \times euro/lună sau de servicii de linii închiriate analogice pe distanțe până în 50 km, la tarife comparabile.

Pentru capacități mici, situate în zona inferioară corespunzătoare liniilor închiriate cu interfețe „tradiționale”, un utilizator de servicii de linii închiriate analogice poate achiziționa servicii de linii închiriate „tradiționale” la tarife comparabile, beneficiind în plus de capacități relativ mai ridicate. În situația în care se consideră o creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețului pentru serviciile de linii închiriate analogice, probabilitatea ca utilizatorii acestora să le substituie cu liniile închiriate cu interfață „tradițională” este mare, date fiind, tarifele acestora care sunt apropiate valoric de tarifele serviciilor la capacități de sub 2 Mbps. Așadar, din punctul de vedere al tarifelor, rezultă că nu există un punct de discontinuitate semnificativ între tarifele liniilor închiriate analogice și al celor cu interfețe „tradiționale” TDM, de capacitate mică.

În ceea ce privește serviciile de linii închiriate cu interfețe „tradiționale” furnizate la capacități mai mari, de exemplu, peste 100 Mbps, pe lângă faptul că acestea reprezentau un număr infim raportat la totalul liniilor închiriate/liniilor închiriate cu interfețe „tradiționale” (27 conexiuni la sfârșitul anului 2020), există un lanț de substituibilitate asimetric și dinspre serviciile de linii închiriate cu interfață „tradițională” către cele cu interfață „alternativă”, așa cum se va arăta în cadrul secțiunii următoare din analiză, motiv pentru care gradul de utilizare a unor servicii „tradiționale” de capacitate ridicată este extrem de scăzut, acest aspect fiind de așteptat a se menține și, eventual, accentua în orizontul de timp al analizei.

Concluzionând, din punctul de vedere al cererii, date fiind funcționalitatea și scopul utilizării, ANCOM consideră că serviciile de linii închiriate analogice sunt în aceeași piață a produsului cu serviciile de linii închiriate cu interfață „tradițională”. Chiar dacă există anumite discontinuități în lanțul de substituibilitate în ceea ce privește tarifele serviciilor de linii închiriate TDM de capacități mari, nu este necesară excluderea acestora din piață, dat fiind numărul mic al acestora și tendința din ce în ce mai accentuată de migrare către serviciile de linii închiriate digitale cu interfețe moderne.

Substituibilitatea ofertei

În prezent, serviciile de linii închiriate analogice sunt furnizate la nivel național doar de Telekom Romania Communications S.A. Având în vedere evoluțiile tehnologice din ultima perioadă, investițiile necesare pentru furnizarea acestor servicii sunt *de minimis*, fiind realizate doar pentru asigurarea funcționării/mentenanței serviciilor actuale, până la momentul în care utilizatorii finali vor migra către soluții tehnologice mai eficiente, de ultimă generație, la tarife comparabile (lucru care se poate întâmpla, de exemplu, odată cu expirarea contractului actual de furnizare a serviciilor).

În același timp, Telekom Romania Communications S.A. oferă inclusiv linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”, constrângerile concurențiale determinate de cele din urmă fiind deja analizate în cadrul analizei de substituibilitate a cererii prezentate mai sus.

În orice caz, din punctul de vedere al ofertei, serviciile de linii închiriate analogice și cele „tradiționale” de viteză relativ mică pot fi furnizate utilizând aceeași platformă, singura diferență fiind determinată de echipamentele de rețea terminale, înlocuirea cărora poate fi considerată un proces relativ simplu și nu foarte costisitor.

Concluzii

Pe baza substituibilității cererii și a ofertei, Autoritatea menține concluzia conform căreia serviciile de linii închiriate analogice și serviciile de linii închiriate digitale cu interfață „tradițională” – linii închiriate

tradiționale - sunt în aceeași piață relevantă a produsului, și anume piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, cu interfețe tradiționale – IT.

ANCOM subliniază faptul că includerea serviciilor de linii închiriate analogice în piața relevantă a produsului nu are niciun impact asupra concluziilor privind situația concurențială sau privind decizia de impunere a unor eventuale măsuri de reglementare *ex ante* pe piața analizată, furnizarea acestor servicii pe infrastructura de cupru fiind reziduală întrucât numărul de astfel de linii comercializate este în continuă scădere, fiind de așteptat să dispară odată cu renunțarea de către furnizorul fost monopolist la rețeaua de cupru.

2.4.2.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate cu interfețe „tradiționale” – IT și serviciile de linii închiriate cu interfețe „alternative”/de generație nouă – IA

Substituibilitatea cererii

Caracteristici tehnice și funcționalități (scopul utilizării)

Serviciul pe care îl achiziționează un utilizator de servicii de linii închiriate oferă posibilitatea de a fi transmise date cu respectarea anumitor parametri de calitate (garantarea lățimii de bandă, gamă largă de capacități de transmisie puse la dispoziție, disponibilitate ridicată a serviciului) și securitate (integritatea și confidențialitatea transmisiei datelor). Din acest punct de vedere, pornind de la principiul neutralității tehnologice, tehnologia folosită sau suportul utilizat pentru furnizarea serviciului de linii închiriate sunt irelevante, atât timp cât conexiunea își păstrează nivelul de calitate asumat de către operator, iar posibilitățile de utilizare și tarifare sunt comparabile. Practic, utilizatorul final nu este interesat dacă transmisia are loc prin intermediul firelor metalice torsadate de cupru, al fibrei optice, pe suport radio sau prin intermediul altor tehnologii/suporturi și nici în ceea ce privește protocolul de transmisie utilizat (Ethernet, TDM, ATM, Frame Relay).

În cele ce urmează, se vor analiza cele mai reprezentative exemple de linii închiriate cu IT (analogice și TDM), respectiv serviciile de linii închiriate cu IA (Ethernet, în principal), pentru a putea identifica asemănări și deosebiri între cele două mari categorii de servicii.

În România, liniile închiriate analogice mai sunt folosite, în principal, pentru infrastructurile de comunicații speciale sau ca legături redundante (backup) pentru alte servicii, fiind furnizate, în fapt, de o singură societate, Telekom Romania Communications S.A.

Liniile închiriate cu interfețe digitale bazate pe standardele tehnice tradiționale TDM de transmitere a semnalelor, inclusiv PDH și SDH, presupun utilizarea unei tehnologii pe bază de circuite, care determină alocarea unor intervale de timp specifice pe legătura de transmisie în cazul fiecărui utilizator. Alocarea respectivelor intervale de timp se realizează în prealabil, acestea rămânând rezervate chiar dacă la un moment dat nu există fluxuri de date de transmis. Astfel, această alocare statică caracteristică liniilor închiriate TDM presupune că unele intervale de timp nu pot fi ocupate chiar dacă sunt neutilizate, fapt ce duce la utilizarea mai puțin eficientă a lățimii de bandă.

Liniile închiriate TDM prezintă caracteristici de transmisie stabile și predictibile, întârzieri minimale în transmiterea datelor (latență redusă) și bruiaj scăzut (variație în întârzierea transmisiei), caracteristici care sunt importante în cazul anumitor aplicații. Acestea sunt folosite predominant de furnizorii de utilități (apă, energie electrică, gaze etc.), precum și de instituții financiare, guvernamentale, respectiv de transportatori, pentru activitățile care nu necesită o capacitate de transmisie ridicată, cum ar fi serviciile de monitorizare a rețelei de la distanță, aplicații critice de control al sistemului, aplicații de securizare a tranzacțiilor și, respectiv, pentru transmiterea informațiilor în situații de urgență. În general, serviciile de linii închiriate cu IT sunt disponibile cu capacități de transmisie de la 64 Kbps până la 10 Gbps. După cum este ilustrat în figura nr. II.2., liniile închiriate TDM achiziționate în România au în mare majoritate capacități de transmisie mai mici sau egale cu 2 Mbps, dar tendința este de scădere a acestora, aceasta fiind de așteptat a se menține în orizontul de timp al analizei.

În ceea ce privește serviciile de linii închiriate care utilizează *interfețe „alternative”* (Ethernet, SAN, ESCON), acestea au evoluat rapid în ultimii ani, încorporând noi funcționalități tehnice, fiind utilizate din ce în ce mai des ca substitut al serviciilor de linii închiriate cu IT. Interfețele „alternative” permit atingerea unor niveluri de calitate mai mari decât cele ale serviciilor cu IT, în special în ceea ce privește transparența (capacitatea de a transporta toate categoriile de aplicații, în timp real), garantarea capacității și nu sunt limitate în ceea ce privește lungimea. Serviciile de tip Ethernet se bazează pe comutarea pachetelor, fluxurile de date sursă fiind transmise sub forma pachetelor și multiplexate statistic. Multiplexarea statistică alocă intervalele de timp în mod dinamic, pe baza cererii și a lățimii de bandă disponibile, ceea ce duce la o utilizare semnificativ mai eficientă a lățimii de bandă a rețelei.

De asemenea, aceste interfețe permit utilizarea capacităților de transmisie pentru transportul VoIP în interiorul rețelelor. În plus, interfețele „alternative” de generație nouă (în special Ethernet) asigură anumite funcționalități suplimentare față de cele „tradiționale”, precum o gamă mai variată de servicii și capacități și pot fi adaptate unor arhitecturi de tipul VPN, cu costuri de dezvoltare mai mici, dar cu facilități de utilizare mai variate.

Din perspectiva ofertei, din informațiile colectate de Autoritate de la furnizorii de servicii de linii închiriate a rezultat faptul că tehnologia utilizată nu este considerată de către utilizatori o barieră pentru a schimba furnizorul.

De asemenea, la întrebarea „*Considerați că liniile închiriate digitale cu interfață „alternativă” reprezintă o alternativă pentru liniile închiriate digitale cu interfață „tradițională”?*”, din chestionarul transmis furnizorilor, au răspuns afirmativ un număr de 12 de furnizori din cei 18 respondenți. Dintre argumentele oferite de respondenți, enumerăm:

Serviciile sunt substituibile „datorită faptului că acestea reprezintă servicii de transmisiuni de date moderate - EoMPLS, care permit o scalabilitate mai mare a soluțiilor oferite, precum și posibilitatea de a avea viteze de transmisiuni sporite” sau „datorită costului și versatilității tehnologiei”;

„Sunt alternativă și este singura opțiune pe care o avem din punct de vedere tehnic”.

În ceea ce privește scopul utilizării, clienții – persoane juridice care achiziționează linii închiriate Ethernet este mai probabil să le utilizeze pentru servicii de poștă electronică (e-mail) și servicii de acces la internet, precum și pentru accesul la alte servicii de date cum ar fi serviciile de calcul în „cloud”/externalizat, accesarea diverselor informații din centrele de stocare, transfer de fișiere de mari dimensiuni ș.a.m.d., în comparație cu utilizatorii care achiziționează linii închiriate analogice sau chiar „tradiționale”. În general, utilizatorii de linii închiriate cu interfață „tradițională” folosesc aceste servicii pentru a-și conecta diversele sedii/locații, respectiv pentru servicii de recuperare a datelor în caz de dezastru.

Volumul și evoluția pieței/analiza de substituibilitate

În ceea ce privește volumul și evoluția pieței, în tabelul de mai jos, se poate observa dinamica numărului de linii închiriate cu IT în perioada 2017 – 2020. Evoluția descrescătoare este un indiciu în ceea ce privește constrângerile concurențiale pe care le exercită alte servicii, în special liniile închiriate cu IA (Ethernet), asupra celor tradiționale. Un alt indiciu în acest sens este și faptul că liniile închiriate digitale cu IA sunt în creștere continuă, așa cum se poate observa în figura nr. II.3., rata medie anuală compusă în această perioadă fiind de 12,8%, în timp ce liniile închiriate tradiționale sunt în scădere, cu o rata medie anuală compusă de -6,6%.

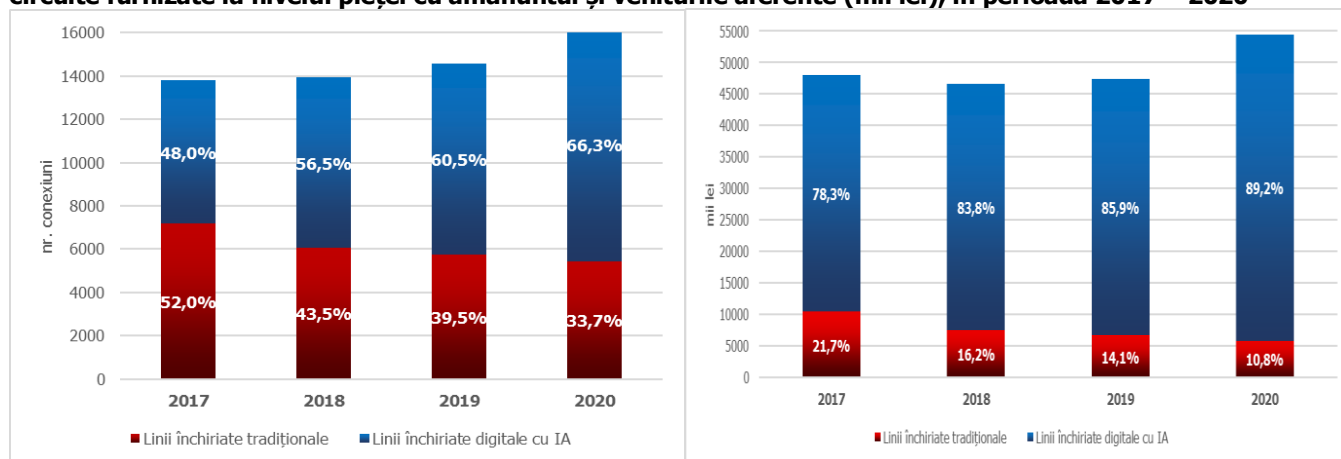
Tabelul nr. II.13. - Evoluția numărului de linii închiriate, pe tipuri de tehnologii, în perioada 2017 – 2020

Categoriile de servicii de linii închiriate	2017 nr. circuite	2018 nr. circuite	2019 nr. circuite	2020 nr. circuite	Evoluție medie anuală	Dinamica CAGR* 2020/2017
Nr. linii închiriate cu IT (analogice și TDM)	7.159	6.053	5.744	5.446	-8,6%	-6,6%
Nr. linii închiriate digitale cu IA (în principal, Ethernet)	6.613	7.860	8.788	10.718	17,5%	12,8%
Nr. total linii închiriate	13.772	13.913	14.532	16.164	5,6%	4,1%

Notă: *dinamica numărului de linii închiriate furnizate în perioada 2017-2020 a fost calculată pe baza ratei anuale compuse de creștere (CAGR).
Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În figura II.3. este prezentată structura serviciilor de linii închiriate în funcție de tehnologiile/interfețele utilizate, respectiv evoluția acestora în perioada analizată, pentru a sublinia încă o dată modul în care serviciile analizate au evoluat diferit, susținând concluzia privind existența unei substituibilități importante între acestea.

Figura nr. II.3. Structura serviciilor de linii închiriate pe tehnologii și variația acestora, în funcție de numărul de circuite furnizate la nivelul pieței cu amănuntul și veniturile aferente (mii lei), în perioada 2017 – 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Analiza tarifelor

Din punct de vedere al tarifării, în tabelul nr. II.14. sunt prezentate, în mod comparativ, tarifele percepute de principalii furnizori de servicii de linii închiriate „tradiționale”, respectiv „alternative” în funcție de contractele în vigoare la sfârșitul anului 2020. Deși există variații, în unele cazuri semnificative, ale prețurilor pentru linii închiriate, atât TDM, cât și Ethernet, de la un furnizor la altul, pentru aceeași capacitate de transmisie, acestea fiind negociate bilateral cu clienții (depinzând de o serie de caracteristici specifice, cum ar fi nivelul de calitate a parametrilor asigurat, disponibilitatea serviciilor/a infrastructurii în zona în care sunt solicitate în contrast cu necesitatea efectuării unor investiții suplimentare din partea operatorului, locația efectivă ce trebuie conectată prin prisma gradului de accesibilitate ș.a.m.d.), se poate observa totuși că tarifele pentru ambele categorii de servicii de linii închiriate sunt comparabile, un utilizator final – persoana juridică putând opta, de exemplu, pentru servicii de linii închiriate TDM cu capacități între 2 și 100 Mbps la tarife între 100 și 600 euro lunar, în timp ce, pentru tarife situate în același interval, poate achiziționa servicii de linii închiriate Ethernet, la capacități între 2 Mbps și chiar 100 Gbps, în unele cazuri. De asemenea, dacă se consideră modul de stabilire a tarifelor pentru fiecare operator în parte, comparativ pentru liniile TDM și liniile Ethernet, în general, tarifarea pentru cea de-a doua categorie este mai redusă, fapt ce poate fi un indiciu al unei strategii de stimulare a achiziționării serviciilor de linii închiriate cu IA.

Tabelul nr. II.14. – Tarifele medii lunare percepute de principalii furnizori de servicii de linii închiriate digitale cu IT, respectiv cu IA utilizatorilor finali – persoane juridice, valabile la sfârșitul anului 2020

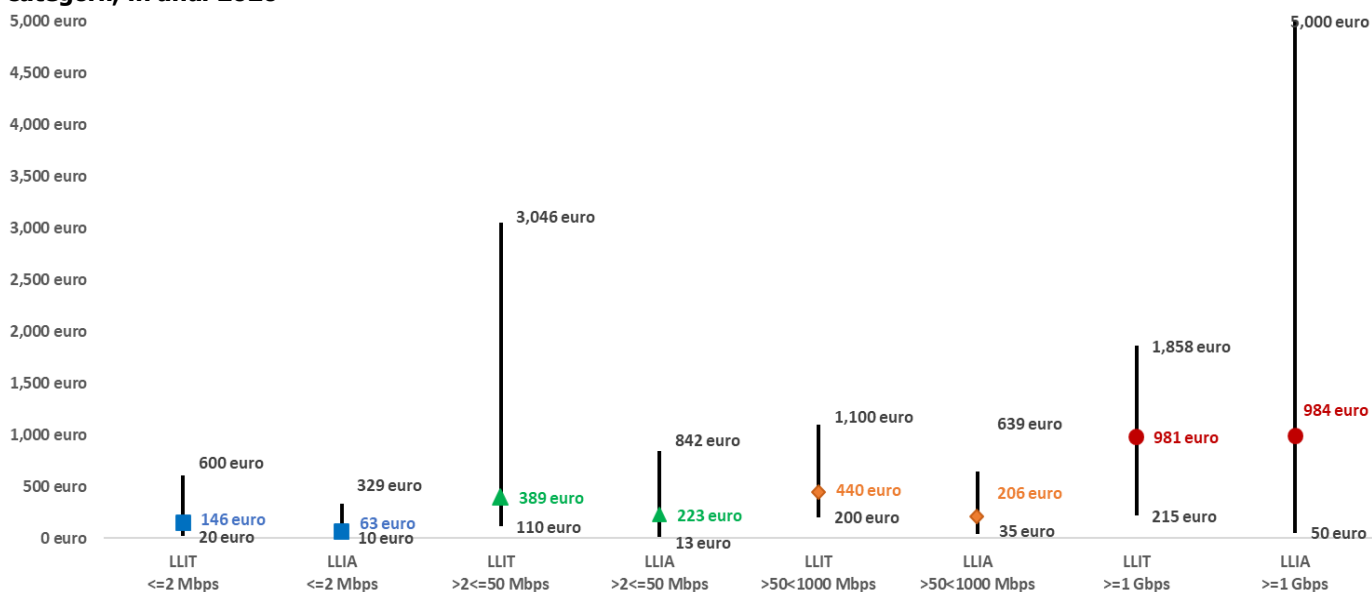
Furnizorul	Tarife lunare medii (EURO) / Capacități relevante												
	512 Kbps	1 Mbps	2 Mbps	4 Mbps	8 Mbps	10 Mbps	20 Mbps	34 Mbps/ 50 Mbps	100 Mbps	155 Mbps (STM-1)/ 200 Mbps	622 Mbps (STM-4)/ 500 Mbps	1 Gbps	10 Gbps
Linii închiriate digitale cu IT													
Telekom Romania Communications S.A.	✗	✗	✗										
RCS & RDS S.A.		✗	✗					✗		✗			
Orange Romania S.A.	✗	✗	✗	✗		✗			✗				✗
Euroweb Romania S.R.L.			✗	✗	✗	✗			✗				✗
Telecomunicatii C.F.R. S.A.			✗					✗		✗	✗		

Linii închiriate digitale cu IA													
Telekom Romania Communications S.A.	✗	✗	✗	✗	✗	✗		✗	✗			✗	✗
RCS & RDS S.A.		✗	✗	✗		✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	
Orange Romania S.A.		✗	✗	✗	✗	✗			✗			✗	✗
Vodafone Romania S.A.		✗	✗	✗		✗			✗			✗	
GTS Telecom S.R.L.			✗	✗		✗			✗			✗	
Prime Telecom S.R.L.						✗			✗			✗	
Euroweb Romania S.R.L.			✗	✗	✗	✗			✗			✗	

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

De asemenea, ANCOM a realizat un exercițiu de calcul al tarifului mediu lunar pentru serviciile de linii închiriate digitale. Astfel, Autoritatea a analizat modul în care tarifele medii pentru serviciile de linii închiriate digitale variază în funcție de capacitățile de transmisie furnizate, în special a cercetat dacă un furnizor monopolist ipotetic de linii închiriate cu IT/TDM (la capacități relativ reduse) poate impune în mod profitabil o creștere mică, dar semnificativă și de durată a tarifelor pentru aceste servicii. Rezultatele sunt prezentate în figura nr. II.4., împreună cu limitele minime și maxime ale tarifelor pentru categoriile de capacități considerate.

Figura nr. II.4. Tarife medii lunare efective aferente serviciilor de linii închiriate cu interfețe „tradiționale” și „alternative” în funcție de capacitățile furnizate, respectiv tarifele maxime și minime corespunzătoare fiecărei categorii, în anul 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Astfel, se poate observa că, în medie, tarifele lunare pentru serviciile de linii închiriate Ethernet sunt mai mici decât cele pentru liniile închiriate TDM, chiar și în condițiile în care nu se consideră o creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețului pentru cele din urmă. Fiind vorba despre o medie, este important de evidențiat că există situații punctuale în care relația este inversă, în sensul în care tarifele pentru serviciile de linii închiriate TDM pentru anumite capacități, în cazul anumitor furnizori, sunt mai mici decât cele percepute pentru servicii de linii închiriate Ethernet, însă, aplicând testul monopolistului ipotetic, rezultă că o creștere cu 5-10% a tarifului pentru prima categorie nu ar fi profitabilă întrucât utilizatorii finali ar înlocui serviciile cu interfețe „tradiționale” cu capacități inferioare cu servicii cu interfețe „alternative” furnizate de alți furnizori ori de capacități superioare.

În același timp, trebuie ținut cont de faptul că și configurarea elementelor de hardware aferente interfețelor TDM necesită intervenții complexe și precise care se regăsesc nu numai în cheltuielile de capital inițiale, prilejuite de achiziționarea acestor servicii, ci și în costul cu mentenanța și extinderea rețelei. Chiar și modificările minore ale lățimii de bandă TDM necesită reconfigurări majore de hardware, care uneori pot dura câteva săptămâni pentru implementare, spre deosebire de ore sau chiar în timp real pentru schimbări similare în ceea ce privește circuitele Ethernet. Având în vedere faptul că toate generațiile de interfețe Ethernet sunt compatibile din punct de vedere funcțional, utilizatorii beneficiază în mod obișnuit atât de funcțiile de furnizare cât și de extindere, pe principiul „plug-and-play”.

În plus, având în vedere diferențele între capacitățile disponibile pentru cele două categorii de servicii și tarifele aferente, utilizatorii care au nevoie de o capacitate de transmisie mai mare de 2 Mbps, indiferent de distanța considerată, este puțin probabil să combine mai multe servicii TDM astfel încât să obțină capacitatea dorită, în condițiile în care un singur circuit Ethernet cu capacitate de 10 Mbps este la un tarif comparabil, așa cum se poate observa în tabelul de mai sus. Prin urmare, analiza informațiilor prezentate în tabelul nr. II.14., cât și în figura II.5. conduce la concluzia că liniile închiriate tradiționale pot fi considerate substituibile cu liniile închiriate cu IA/Ethernet, având în vedere diferențele mici de tarife și funcționalitățile specifice celor două servicii.

Așadar, coroborând informațiile de mai sus, se poate concluziona că o creștere mică, dar semnificativă și de durată, cu 5-10%, a prețului liniilor închiriate tradiționale este foarte probabil să determine o migrare a unui număr semnificativ de utilizatori finali de la serviciile de linii închiriate tradiționale către servicii de linii închiriate Ethernet, concluzie susținută și de evoluția volumului pieței din perioada analizată. Invers, o creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețului liniilor închiriate Ethernet cu 5-10% este foarte puțin probabil să determine o migrare a utilizatorilor de la serviciile de linii închiriate Ethernet către servicii de linii închiriate tradiționale, rezultând astfel o substituibilitate asimetrică între cele două servicii. Cu toate acestea, având în vedere că tehnologiile tradiționale sunt tehnologii desuete, pe cale de dispariție, în orizontul de timp al analizei, cele două categorii de servicii pot fi considerate ca fiind substituibile, chiar și în condițiile în care substituibilitatea este într-un singur sens.

Substituibilitatea ofertei

Cu excepția unui singur furnizor, toți furnizorii de servicii de linii închiriate cu IT, la nivelul pieței cu amănuntul, oferă și servicii de linii închiriate cu IA/Ethernet. Astfel, având în vedere tendința generală de migrare a utilizatorilor către serviciile de linii închiriate cu IA, furnizorii de servicii de linii închiriate cu IT și-au dezvoltat și serviciile de linii închiriate Ethernet, constrângerile concurențiale exercitate de aceștia pe piața serviciilor de linii închiriate la nivel cu amănuntul fiind deja considerate în contextul analizei de substituibilitate a cererii.

Invers, deși este tehnic posibil, un furnizor de servicii de linii închiriate exclusiv prin tehnologie Ethernet este puțin probabil să înceapă furnizarea de circuite tradiționale la nivelul pieței cu amănuntul, din cauza investițiilor suplimentare necesare care pot deveni irecuperabile, în contextul unei cereri din ce în ce mai mici pentru astfel de servicii. De altfel, tehnologiile tradiționale se apropie de finalul duratei de viață economică, aspect confirmat și de operatorul fost monopolist, care nu a mai realizat investiții în rețeaua sa de transmisiuni SDH, ceea ce confirmă concluzia anterioară a analizei, cea a existenței unei cereri în declin, care nu mai justifică dezvoltarea unor oferte de astfel de servicii, în viitor.

Astfel, se poate considera că există substituibilitate a ofertei între cele două categorii de servicii.

Concluzii

Ținând cont de analiza factorilor relevanți în ceea ce privește cererea pentru serviciile de linii închiriate, inclusiv cu privire la funcționalitate, tarifare și modalitatea de utilizare a acestora, precum și de factorii caracteristici ai ofertei, Autoritatea menține concluzia conform căreia liniile închiriate cu IA (Ethernet) reprezintă un substitut pentru liniile închiriate tradiționale și pot fi considerate ca parte a pieței serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară.

2.4.2.3. Analiza necesității includerii serviciilor VPN în piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară

O rețea virtuală privată (VPN - Virtual Private Network) conectează componentele și resursele unei rețele private prin intermediul unei rețele publice. VPN-urile sunt servicii de transmisiuni de date care asigură transferul de date peste un mediu de transmisie punct-la-punct sau punct-la-multipunct. Astfel de medii de transmisie pot fi fibra optică, firele de cupru, radio sau cablul coaxial. Calitatea serviciilor VPN depinde de stabilitatea și performanța serviciilor „suport” furnizate de rețeaua pe care sunt oferite serviciile respective de transmisiuni de date (de exemplu, rețeaua de acces la internet).

Practic, tehnologiile VPN oferă o cale de a folosi infrastructurile rețelelor publice, cum ar fi internetul, pentru a asigura acces securizat și privat la aplicații și resurse ale companiei pentru angajații din birourile aflate la distanță sau cei care lucrează de acasă, pentru partenerii de afaceri și chiar pentru clienți, depinzând de specificul activităților acestora.

O rețea VPN poate fi realizată pe diverse rețele de transport deja existente: internetul public sau rețelele profesionale ale unor operatori de telecomunicații (de exemplu, MPLS, Ethernet, Frame Relay, ATM). Așadar, rețelele virtuale private pot avea ca legături de acces atât conexiuni dedicate/garantate/simetrice (de exemplu, Ethernet) pe fiecare dintre nivelurile OSI Layer2/Layer3, cât și conexiuni nededicate/partajate (de exemplu, ADSL, cablu coaxial/DOCSIS).

O linie închiriată oferă o lățime de bandă suficientă, dar, de regulă, nu asigură același nivel de criptare a datelor sau de autentificare ca serviciile VPN. În schimb, serviciile VPN oferă, în principal, posibilitatea ca datele transmise să fie criptate, având loc un proces de autentificare peste o conexiune deja existentă. Respectiva conexiune poate fi o linie închiriată, o conexiune de acces la internet în bandă largă la puncte fixe ori o conexiune de acces la internet în bandă largă la puncte mobile.

Tehnologia VPN a fost dezvoltată să asigure, în principal, securitatea transmiterii datelor. Liniile închiriate există pentru a furniza, în principal, conectivitate. Practic, cerințele legate de lățimea de bandă necesară determină oportunitatea achiziționării unei linii închiriate. Cerințele legate de siguranța transmiterii datelor determină necesitatea achiziționării unui VPN. Având în vedere că, în România, serviciile de tip VPN realizate peste rețelele profesionale ale unor operatori de telecomunicații permit gestionarea traficului și respectarea anumitor parametri de calitate (QoS), asigură SLA, oferă redundanță, sunt ușor de implementat la costuri operaționale rezonabile, sunt orientate pe conexiune, dețin un protocol independent de transmisie a datelor, permit alocarea eficientă a lățimii de bandă, simplifică topologia rețelei, acestea oferă o alternativă viabilă la serviciile de linii închiriate.

Utilizatorii finali – persoane juridice achiziționează adesea servicii de linii închiriate pentru fiecare dintre locațiile în care sunt prezenți (sucursale, puncte de lucru) și le conectează pentru a-și crea o rețea proprie, cu circuit închis. Mulți dintre acești utilizatori au implementat inclusiv un serviciu VPN peste rețeaua de linii închiriate, pentru a transmite datele în mod criptat/securizat între locații. Practic, există un program de protecție (firewall), instalat în fiecare locație, care asigură criptarea traficului intern înainte de a fi transmis către destinație. La destinație are loc un proces invers, de decriptare a informațiilor.

De asemenea, din ce în ce mai multe companii și instituții permit angajaților să lucreze de acasă (mai ales în contextul pandemic) și, pentru a facilita activitatea acestora, le pun la dispoziție posibilitatea de a se conecta la rețeaua internă de la distanță. O astfel de modalitate de conectare se realizează, de regulă, prin intermediul unui serviciu SSL¹⁸ VPN (care permite personalului să acceseze resursele IT interne prin intermediul unui browser de internet) sau prin instalarea unui program software IPsec VPN pe calculatoarele portabile ale entității. Indiferent de tehnologia VPN aleasă, angajații se pot conecta la rețeaua internă prin intermediul propriilor conexiuni de acces la internet, conexiunile respective reprezentând conexiuni de acces la internet în bandă largă, furnizate utilizatorilor finali separat, de operatorii de servicii de acces la internet.

¹⁸ Secure Sockets Layer, în engleză.

Substituibilitatea cererii

Deși liniile închiriate și VPN-urile prezintă câteva diferențe din punct de vedere al funcționalității, respectiv al modului de utilizare, în decizia de achiziționare a unui anumit serviciu, costurile totale asociate cu achiziționarea și utilizarea au un rol foarte important. Spre exemplu, în contextul în care se dorește conectarea de acasă la rețeaua internă a companiei sau instituției, a unui număr mic de angajați (de exemplu, 20 de angajați), ar fi prohibitiv din punctul de vedere al tarifului să fie achiziționate linii închiriate pentru fiecare dintre aceștia. Singura soluție viabilă din punct de vedere economic ar fi posibilitatea de conectare a acestora peste propria conexiune de acces în bandă largă la internet. Pentru a păstra securitatea în cadrul rețelei interne, s-ar putea crea un VPN, astfel încât numai angajații vizați să poată accesa resursele IT, alți membri ai gospodăriei fiind în imposibilitatea de a face acest lucru.

Nivelul de substituibilitate dintre cele două categorii de servicii depinde, practic, de posibilitatea asigurării unui anumit nivel de securitate și a garantării unei anumite capacități de transmisie utilizatorilor finali. Așadar, deși, în aparență, liniile închiriate și serviciile de transmisiuni de date (în special VPN) răspund unor nevoi diferite, precum transmiterea unor informații între diferite locații ale unui utilizator final, caracteristicile și parametrii de calitate ai acestor servicii sunt comparabile în anumite situații. Serviciile de transmisiuni de date asigură o funcționalitate ridicată la un cost redus, dar la o calitate care depinde de stabilitatea și performanța serviciilor „suport” furnizate de rețeaua pe care sunt oferite serviciile de transmisiuni de date (e.g. rețeaua de acces la internet). Pe de altă parte, serviciile de linii închiriate oferă o legătură permanentă și transparentă între două puncte ale rețelei, asigurând o calitate și securitate a transmisiilor mult mai bune, dar la un tarif, în general, mai ridicat, depinzând și de capacitatea considerată.

Există două tipuri principale de VPN-uri pe care ANCOM le-a avut în vedere în scopul analizării existenței unor potențiale servicii alternative la serviciile de linii închiriate:

- a. Rețele virtuale private care utilizează ca legături de acces internetul public; și
- b. Rețele virtuale private care utilizează ca legături de acces conexiuni dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator.

În ceea ce privește rețelele private care folosesc ca legături de acces internetul public, având în vedere că internetul public utilizează infrastructura partajată, nu este permis transferul transparent de date între două sau mai multe puncte terminale ale rețelei. De asemenea, serviciile care utilizează ca mediu de transmisie internetul public nu sunt furnizate cu disponibilitate ridicată și garantată a serviciului (cu SLA – Service Level Agreement), ca în cazul serviciilor de linii închiriate, din cauza faptului că, în urma partajării, prin internetul public nu se poate garanta aceeași calitate a serviciului și un nivel ridicat al serviciilor suport, de asistență. Mai mult, fiabilitatea serviciilor furnizate nu este aceeași ca în cazul serviciilor de linii închiriate, iar utilizatorul final va trebui să facă concesii substanțiale, chiar și în ceea ce privește securitatea rețelei sau stabilitatea serviciului.

Analizând caracteristicile funcționale ale celor două categorii de servicii VPN, o comparație directă între liniile închiriate și VPN-uri are sens în condițiile în care se iau în considerare circuitele realizate pe legături garantate și simetrice peste rețeaua unui operator, care au caracteristici similare serviciilor de linii închiriate. În general, dacă este nevoie de o linie închiriată, alegerea depinde de cerințele legate de capacitate, în timp ce, dacă este nevoie de un VPN, alegerea depinde de cerințele legate de securitate. Cele două categorii de cerințe sunt, de regulă, independente, motiv pentru care unele companii fie utilizează ambele servicii (atât linii închiriate, cât și VPN-uri), fie, în schimb, utilizează VPN-uri bazate pe legături garantate și simetrice care satisfac și nevoile legate de capacitate. Astfel, serviciile de tip VPN bazate pe legături de acces dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator, care utilizează în principal tehnologii Ethernet peste fibră optică/IP-MPLS sau Frame Relay, prezintă funcționalități similare cu cele ale liniilor închiriate și vor face obiectul analizei de substituibilitate de mai jos.

Principalele avantaje ale rețelelor virtuale private sunt reducerea costurilor operaționale, simplificarea topologiei rețelei, integrarea mai multor aplicații (de exemplu, transfer de date, Voice over IP, videoconferințe), mobilitatea, securizarea informațiilor prin diferite tehnologii de securitate (criptare, autentificare, IPSec), implementarea de noi modele de afaceri (business-to-business, business-to-

consumer, comerțul electronic) și "scalabilitatea"¹⁹, pentru a răspunde nevoilor permanente de noi conexiuni securizate.

Din perspectiva furnizorilor, la întrebarea adresată acestora în chestionarul ANCOM, în contextul pieței cu amănuntul, „Considerați că serviciile de tip VPN bazate pe conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice Layer 2/Layer 3 reprezintă alternative la serviciile de linii închiriate analogice/digitale cu interfață „tradițională”/digitale cu interfață „alternativă”?”, au răspuns cu „DA” cel puțin într-unul dintre cazuri un număr de 14 de furnizori din cei 19 care au oferit un răspuns la această întrebare. Printre răspunsuri regăsim următoarele argumente în favoarea posibilității înlocuirii liniilor închiriate cu serviciile VPN:

„Considerăm că aceste servicii (VPN L2/L3) reprezintă alternative la serviciile de linii închiriate furnizate pe piața cu amănuntul,” ele „asigurând inclusiv conectivitate punct la multipunct (nu numai punct la punct ca în cazul liniilor închiriate tradiționale)”. Printre avantaje sunt menționate flexibilitatea ridicată în ceea ce privește tipurile serviciilor oferite clienților, scalabilitatea lungimilor de bandă (lungimile de bandă a acestora nu sunt restrictive), posibilitatea implementării unor servicii noi de tip IP (e.g. IP TV, VoIP, etc), respectiv posibilitatea de priorizare a anumitor aplicații.

Da, dacă există echipamente de conversie adecvate, respectiv dacă capacitățile sunt corect dimensionate.

Da, „dar depinde de viteza dorită.”

Da, sunt mai sustenabile din punctul de vedere al energiei consumate „și au costuri de întreținere mai mici.”

„Da, securitate ridicată și viteză bună.”

„Sunt alternativă pentru clienții care pun accent pe securitatea datelor sau când nu au resurse interne pentru implementare proprie.”

În ceea ce privește utilizarea serviciilor VPN oferite peste conexiuni de acces dedicate și garantate, din studiul de piață a rezultat că utilizatorii finali – persoane juridice le folosesc în principal pentru serviciile de poștă electronică (74%), pentru transferul fișierelor de mari dimensiuni (60%), respectiv pentru accesarea diverselor resurse de pe internet (64%), aspectul legat de securitate atașat tuturor acestor activități realizate în exercitarea atribuțiilor de serviciu fiind foarte important.

Dintre utilizatorii finali – persoane juridice care doresc să schimbe serviciul folosit sau tehnologia utilizată în următorul an, un procent semnificativ, de 38%, a răspuns că va opta pentru servicii de tip VPN bazat pe conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice.

În ceea ce privește evoluția datelor din piață, așa cum se poate observa în tabelul de mai jos, serviciile de tip VPN bazate pe conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice au cunoscut creșteri importante în perioada 2017 – 2020, determinate, în principal, de creșterea cererii pentru capacități de peste 2 Mbps (numărul de conexiuni a crescut cu 50% și, respectiv, cu 25% veniturile).

Tabelul nr. II.15. - Număr de conexiuni și venituri aferente serviciilor VPN furnizate peste conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice Layer 2/Layer 3, în funcție de capacitățile de transmisie, în perioada 2017 – 2020

Indicator	2017		2018		2019		2020		Dinamica 2020/2017	
	cnx. -mii-	ven. -mii lei-	cnx. -mii-	ven. -mii lei-	cnx. -mii-	ven. -mii lei-	cnx. -mii-	ven. -mii lei-	cnx. -mii-	ven. -mii lei-
Nr. total conexiuni VPN	54,3	179.053	59,2	179.047	61,2	182.264	65,6	180.113	20,9%	0,6%
Capacități ≤ 2 Mbps	26,6	64.457	27,1	55.773	24,5	46.313	24,1	37.016	-9,1%	-42,6%
Capacități > 2 Mbps	27,8	114.596	32,1	123.274	36,6	135.951	41,5	143.096	49,6%	24,9%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Din punct de vedere al tarifelor, serviciile VPN sunt, în general, comparabile cu serviciile de linii închiriate, dar trebuie ținut cont de faptul că acestea pot prezenta anumite particularități, după cum a fost explicat anterior, ceea ce determină, în consecință, o variație a tarifelor pentru capacități comparabile semnificativ mai mare decât în cazul liniilor închiriate. În tabelul nr. II.16. sunt prezentate limitele minime și maxime ale tarifelor practicate de furnizorii de pe piața din România, precum și limitele minime și maxime

¹⁹ Capacitatea unui sistem de a suporta un volum mai mare de încărcare sau de a se mări/extinde/crește, atunci când sunt adăugate resurse noi.

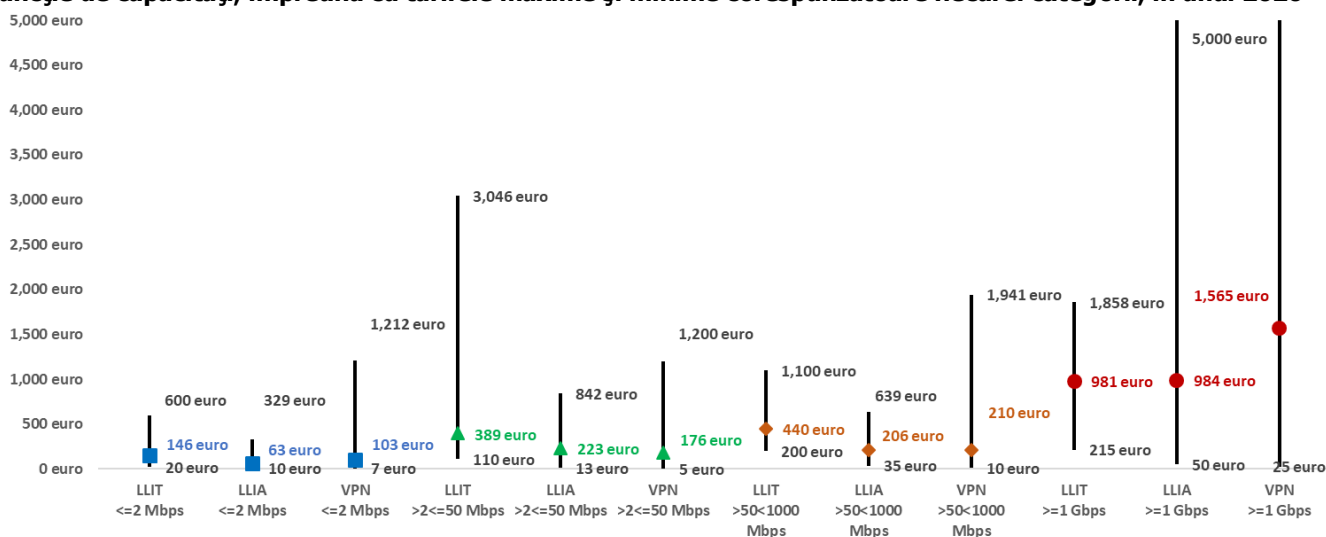
ale tarifelor medii pentru cele mai reprezentative capacități. Deși limitele minime și maxime corespunzătoare tarifelor percepute pentru serviciile VPN pot oferi informații utile, dat fiind gradul mare de eterogenitate, în acest caz, s-a considerat că sunt mai relevante tarifele medii percepute pentru aceste servicii.

Tabloul nr. II.16. – Tarifele comerciale corespunzătoare serviciilor de tip VPN furnizate peste conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice, valabile la sfârșitul anului 2020

Capacitate	VPN Tarif mediu minim (euro/legătură de acces/lună)	VPN Tarif mediu maxim (euro/legătură de acces/lună)	VPN Tarif minim (euro/legătură de acces/lună)	VPN Tarif maxim (euro/legătură de acces/lună)
2 Mbps	41	179	7	1.212
10 Mbps	66	219	10	1.110
100 Mbps	105	331	10	1.941
1 Gbps	347	852	25	2.900
10 Gbps	1.450	2.543	1.450	5.000

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Figura nr. II.5. Tarife medii lunare efective aferente serviciilor de linii închiriate, respectiv serviciilor VPN, în funcție de capacitate, împreună cu tarifele maxime și minime corespunzătoare fiecărei categorii, în anul 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Conform datelor raportate de operatori, tariful mediu lunar pentru serviciile VPN era de 103 euro pentru capacități de până la și inclusiv 2 Mbps, respectiv varia între 176 euro și 1.565 euro pentru capacități mai mari decât 2 Mbps, în timp ce, de exemplu, tarifele medii pentru liniile închiriate cu interfață „alternativă” înregistrau 63 euro lunar pentru capacități de până la și inclusiv 2 Mbps, respectiv între 223 și 984 euro pentru capacități mai mari decât 2 Mbps, iar tarifele medii lunare pentru liniile închiriate cu interfață „tradițională” TDM varia de la 146 euro pentru capacități de până la și inclusiv 2 Mbps la 981 euro pentru capacități mai mari decât 2 Mbps. În funcție de necesitățile funcționale ale utilizatorilor finali atunci când aleg un serviciu de comunicații electronice de calitate superioară, având în vedere evoluția din ultima perioadă a serviciilor VPN, care au devenit din ce în ce mai performante, acestea pot reprezenta o alternativă viabilă la serviciile de linii închiriate digitale.

În concluzie, având în vedere funcționalitățile comparabile și nivelul tarifelor celor două categorii de servicii analizate, rezultă că un furnizor monopolist ipotetic de servicii de linii închiriate nu ar putea crește tariful pentru aceste servicii cu 5-10% peste tariful competitiv fără ca un număr semnificativ de utilizatori să renunțe la respectivele servicii în favoarea serviciilor VPN, care utilizează ca legături de acces conexiuni dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator. Cu alte cuvinte, o astfel de creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețului pentru serviciile de linii închiriate ar fi neprofitabilă.

Substituibilitatea ofertei

Majoritatea furnizorilor de servicii de linii închiriate de la nivelul pieței cu amănuntul oferă și servicii VPN pe baza unor conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator. Având în vedere tendința generală de utilizare pe scară largă a serviciilor VPN, furnizorii de servicii de linii închiriate digitale și-au dezvoltat și serviciile de tip VPN pe legături de acces garantate, constrângerile concurențiale exercitate de aceștia pe piața serviciilor de linii închiriate digitale furnizate la nivel cu amănuntul fiind deja considerate în contextul analizei de substituibilitate a cererii. Astfel, în acest caz, furnizorii ale căror servicii au fost deja incluse în piața relevantă a produsului nu sunt în măsură a exercita constrângeri concurențiale suplimentare (altele decât cele luate în considerare în cadrul analizei de substituibilitate a cererii) asupra altor operatori care oferă servicii similare, în cadrul analizei de substituibilitate a ofertei.

Concluzii

Având în vedere aspectele analizate mai sus, ANCOM menține concluzia conform căreia rețelele virtuale private, care utilizează ca legături de acces conexiuni dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator (servicii de tip VPN garantat), oferă niveluri comparabile de fiabilitate, performanță, securitate și preț și, astfel, constituie o alternativă la serviciile de linii închiriate, fiind oportun a fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului – piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară.

2.4.2.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport de radio și serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport de cablu

Legăturile radio (liniile închiriate/serviciile VPN pe suport radio) sunt utilizate, în principal, de operatorii de rețele fixe și mobile, pentru a asigura capacitatea de transmisie, precum și pentru redundanță și asigurare de backup altor rețele.

Pentru furnizarea unei capacități de transmisie, mediul de transmisie radio este, de multe ori, soluția preferată mai degrabă decât cablul, în situațiile în care constrângerile, cum ar fi costurile, topografia locală și necesitatea accesului la locațiile rurale îndepărtate, sunt considerente esențiale pentru desfășurarea activității. În astfel de situații, legăturile radio oferă operatorilor posibilitatea de a-și dezvolta rapid rețelele și de a instala porturi de transmisie, atunci când este oportun.

Principalul operator de rețele radio din România, SN Radiocomunicații S.A., deține o infrastructură de mare capacitate, având o structură inelară redundantă și securizată, implementată cu echipamente RR SDH (622 Mbps), iar performanțele sunt asigurate conform standardelor europene și internaționale (ETSI și ITU) și garantate prin Nivelul Calității Serviciului (SLA). Serviciile de linii închiriate furnizate de către SN Radiocomunicații S.A. sunt soluții securizate, flexibile și scalabile, cu o disponibilitate permanentă de 99,97% pe an, pentru fiecare linie digitală de radioreleu, cu posibilitatea conectării imediate, prin echipament radio tip punct-la-multipunct în majoritatea punctelor de inserție existente.

Soluțiile securizate și dedicate VPN, oferite de SN Radiocomunicații S.A. pe piața cu amănuntul, pot fi furnizate prin porturi Ethernet pe tehnologie MPLS, implementată cu echipamente CISCO, conectarea utilizatorilor finali realizându-se prin legături radio punct-la-multipunct sau punct-la-punct, în benzile de frecvențe de 26 GHz, 18 GHz, 13 GHz, 6 GHz, 3,7 GHz, 5,8 GHz, 5,4 GHz și, respectiv, 2,4 GHz. Există posibilitatea alocării instantanee a capacității de transmisie, o disponibilitate a serviciului de 99,85% pe lună, iar rata de pachete pierdute pe rețea este foarte mică.

Vodafone Romania S.A. utilizează mediul de transmisie radio atât pentru furnizarea serviciilor de linii închiriate cu interfață „alternativă”, cât și a serviciilor VPN, disponibilitatea rețelei, latența, variația întârzierilor (jitter), pierderi de pachete, media timpului de repunere în funcțiune (MTTR) fiind garantate printr-un acord de asigurare a calității (SLA). Sunt utilizate următoarele tehnologii de acces în bandă largă: legături Radio Relay punct la punct pentru benzile licențiate 6 GHz - 80 GHz și, respectiv, soluții de tip

FWA folosind toate benzile de frecvențe 3G și 4G deținute de operator (800/900/1800/2100 Mhz).

De asemenea, un alt operator important care furnizează atât linii închiriate IT și IA, cât și servicii VPN, prin intermediul infrastructurii radio, este Orange România S.A. Furnizorul utilizează atât frecvențe în spectru licențiat de 13 GHz, 15 GHz, 18 GHz, 23 GHz, 26 GHz și, respectiv, 38 GHz, cât și frecvențe în spectrul nelicențiat, 5,4 – 5,7 GHz, pentru legături punct-la-punct și/sau punct-la-multipunct.

Din punct de vedere al caracteristicilor tehnice și al scopului utilizării, așa cum rezultă din informațiile prezentate mai sus, serviciile de comunicații electronice de calitate superioară care folosesc mediul de transmisie radio sunt utilizate în mod similar celor pe suport de cablu, pentru furnizarea de servicii nepartajate și simetrice, neexistând nicio diferență perceptibilă în ceea ce privește modul de utilizare a lor la nivelul pieței cu amănuntul. Numărul de linii/conexiuni aferente serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport radio reprezenta un procent de 8% din totalul conexiunilor, la 31.12.2020.

În ceea ce privește tarifele, la fel ca în cazul serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport de cablu, tarifele serviciilor furnizate pe suport radio sunt eterogene, dificil de analizat și comparat, dat fiind faptul că tariful efectiv al unei conexiuni este determinat în funcție de o serie de factori, cum ar fi costurile legăturii de acces (în multe cazuri, tarifele sunt bazate pe numărul de legături PoA).

În orice caz, analizând ofertele existente în funcție de o serie de factori comuni, se poate observa în tabelul de mai jos că tarifele serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport radio par să fie similare cu tarifele serviciilor de linii închiriate.

Tabelul nr. II.17. – Tarife comerciale medii corespunzătoare serviciilor de calitate superioară, valabile la data de 31 decembrie 2020

Serviciu / Capacitate / Tarif mediu	Tarif mediu minim (euro/legătură de acces/lună)	Tarif mediu maxim (euro/legătură de acces/lună)
Linii închiriate TDM (pe suport de cablu)	208	579
Linii închiriate cu IA (pe suport de cablu)	103	557
Servicii VPN (pe suport de cablu)	182	534
Servicii VPN (pe suport radio)	200	316

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În concluzie, serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport radio sunt considerate substituibile cu serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate pe suport de cablu, legăturile radio oferind un serviciu comparabil cu cel pe suport de cablu din punctul de vedere al lățimii de bandă, al simetriei și al nivelului minim de calitate, fiind incluse în aceeași piață relevantă a produsului.

2.4.2.5. Analiza oportunității definirii unei singure piețe relevante de comunicații electronice de calitate superioară, pentru toate capacitățile de transmisie

Substituibilitatea cererii

Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe diferă din punct de vedere al funcționalității și tarifelor, în funcție de capacitățile furnizate. Având în vedere fenomenul de substituibilitate în lanț care se poate manifesta, în general, la nivelul serviciilor de comunicații electronice cu capacități de transmisie diferite, în cele ce urmează se va reanaliza dacă serviciile de comunicații electronice de calitate superioară determină o singură piață relevantă a produsului indiferent de capacitatea de transmisie sau este necesară stabilirea unor limite de demarcație pentru definirea unor piețe relevante ale produsului, la nivel de capacități.

Potrivit pct. 43 din Comunicarea Comisiei privind analiza pieței și evaluarea puterii semnificative pe piață²⁰, „Substituibilitatea în lanț există atunci când se poate demonstra că, deși produsele A și C nu sunt substituibile în mod direct, produsul B este un substitut atât pentru produsul A, cât și pentru produsul C și, prin urmare, produsele A și C pot face parte din aceeași piață de produse, deoarece stabilirea prețurilor acestora ar putea fi limitată de substituibilitatea cu produsul B.” Din perspectivă practică, conceptul de lanț de substituție trebuie coroborat cu elemente de fapt, legate, de exemplu, de interdependența la nivelul prețurilor la limitele lanțurilor de substituție, pentru a putea defini, în cazuri individuale, o piață relevantă mai largă. Nivelurile de preț la limitele lanțurilor trebuie, de asemenea, să fie de aceeași dimensiune. Cu alte cuvinte, dacă prețul serviciilor/produselor care fac parte dintr-un lanț de substituție continuu se modifică totuși independent unul de altul, atunci acest aspect sugerează că lanțul de substituție nu este suficient de puternic pentru a include serviciile/produsele în aceeași piață relevantă a produsului. Aceste aspecte vor fi reanalizate de Autoritate în cele ce urmează.

Din datele disponibile, a rezultat că, în perioada analizată, au fost furnizate la nivelul pieței cu amănuntul servicii de comunicații electronice de calitate superioară de capacități cuprinse între 512 kbps și 10 Gbps, în funcție de tipul de tehnologie utilizată.

Astfel, prin intermediul tehnologiei Ethernet au fost furnizate capacități multipli de 1 Mbps, acestea fiind principalele tehnologii de transmisie utilizate pentru furnizarea serviciilor de linie închiriate cu interfețe digitale. Cele mai multe capacități achiziționate pe piața cu amănuntul în anul 2020 au fost de 10 Mbps, 100 Mbps și, respectiv, 1 Gbps. De asemenea, serviciile VPN pot fi furnizate la aceleași capacități ca serviciile suport peste care sunt create rețelele virtuale private, din datele raportate de furnizori reieșind că, în anul 2020, acestea au fost comercializate la capacități între 512 kbps și 10 Gbps, cel mai vândute fiind capacitățile de 1 Mbps, 4 Mbps, 10 Mbps, 100 Mbps și 1 Gbps.

Așa cum a fost prezentat în capitolele anterioare, tarifele serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară sunt de obicei negociate individual pentru fiecare circuit/conexiune, între cele două părți contractante. Cuantumul tarifelor depinde de mai mulți factori, cum ar fi:

- Costul proiectului și implementarea acestuia (inclusiv costurile asociate cu obținerea aprobărilor de la administratorii clădirilor, costurile cu canalizația/stâlpi/puțuri, costuri cu colocarea etc.);
- Data finalizării (în special, în cazul în care termenul este scurt);
- Locația clientului, a liniei închiriate/serviciului de comunicații electronice de calitate superioară;
- Capacitatea liniei închiriate/serviciului de comunicații electronice de calitate superioară;
- Costurile inițiale „start-up” (costuri cu echipamente, instalații, software, precum și costurile asociate cu legăturile de transport, asigurarea echipamentelor de pe legătura de transport);
- Costuri suplimentare asociate cu SLA (în conformitate cu așteptările și comanda clientului);
- Complexitatea ofertei/numărul de servicii incluse în ofertă, în special în situația în care liniile închiriate/serviciile VPN sunt furnizate la pachet cu alte servicii de comunicații electronice ori alte servicii adiacente;
- Durata contractului.

La prima vedere, luând în considerare valorile extreme ale capacităților care variază între 512 kbps și 10 Gbps și funcționalitățile serviciilor furnizate la diferite capacități, este puțin probabil ca un utilizator care achiziționează un serviciu având o capacitate mai mare (34 Mbps, 100 Mbps sau chiar 1 Gbps) să considere serviciul de capacitate mai mică (2 Mbps, 1 Mbps sau chiar 512 kbps) ca fiind un substitut viabil pentru serviciul achiziționat.

Cu toate acestea, având în vedere mecanismul substituibilității în lanț amintit mai sus, se va analiza dacă sunt îndeplinite condițiile necesare pentru a concluziona că, din punct de vedere al cererii, piața relevantă a produsului include atât servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară cu viteze de transmisie mai mici, cât și servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară cu viteze de transmisie mai mari (cu viteze la valori situate la extreme), care nu sunt substituibile în mod direct.

Din punct de vedere funcțional, în ceea ce privește serviciile de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară cu interfețe digitale având capacități de transmisie mici (de exemplu, de până

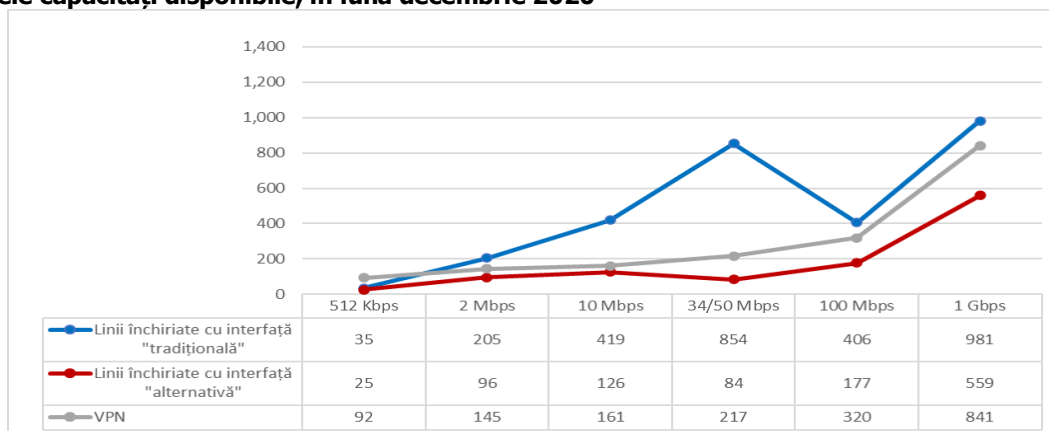
²⁰ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507(01)&from=EN)

la sau inclusiv 2 Mbps), numărul de circuite ale unui utilizator de servicii de linii închiriate depinde de numărul de angajați și de numărul de locații diferite care trebuie conectate între ele. Astfel, se poate opina că un utilizator de linii închiriate care își dezvoltă afacerea sau performanțele aplicațiilor interne va putea să substituie serviciile de capacități reprezentând multipli ai unor capacități mai mici cu serviciile având capacități mai mari (de exemplu, din $n \cdot 64$ kbps în 2 Mbps), sau să multiplieze capacitățile mici pentru realizarea unei capacități superioare (de exemplu, din 2 Mbps în $4 \cdot 2$ Mbps). Cu toate acestea, prin prisma dezvoltărilor tehnologice și a creșterii din ce în ce mai accentuate a capacităților furnizate pe piața cu amănuntul din România, nu se poate considera fezabilă substituirea unui serviciu de calitate superioară la capacitate de 1 Gbps cu servicii de capacități multipli de 2 Mbps, de exemplu. Totuși, dacă mecanismul substituibilității în lanț se manifestă îndeajuns de puternic, poate rezulta că nu există un punct de discontinuitate clar și permanent între diferite capacități, un monopolist ipotetic de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe la capacități relativ mici neputând impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată a tarifelor pentru acestea din urmă, întrucât utilizatorii finali – persoane juridice s-ar reorienta către servicii de capacitate mai mare, la tarife comparabile.

Pentru a analiza efectul de substituibilitate în lanț la nivelul tuturor serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară cu interfețe digitale furnizate, având în vedere eterogenitatea ofertelor pentru aceste servicii, ANCOM a realizat un exercițiu de calcul al tarifului mediu lunar, rezultatele acestuia fiind prezentate în figura nr. II.6. Astfel, Autoritatea a analizat modul în care tarifele medii pentru serviciile de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară cu interfețe digitale variază în funcție de capacitățile disponibile, cercetând în special dacă o potențială creștere tarifară din partea unui furnizor monopolist ipotetic de servicii de calitate superioară de capacități relativ reduse ar fi profitabilă.

Plecând de la modalitatea de comercializare a serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară cu interfețe digitale (individual sau la pachet cu diverse aplicații și servicii complementare serviciului de conectivitate) și luând în calcul principalii furnizori pentru piața analizată, au fost alese pentru comparație tarifele pentru serviciile de comunicații electronice la puncte fixe cu interfețe digitale, achiziționate individual, în conformitate cu informațiile pentru serviciile de linii închiriate – circuite totale și, respectiv, pentru serviciile VPN furnizate peste conexiuni de acces dedicate/simetrice/garantate, în funcție de principalele capacități disponibile. Este important de menționat că fluctuația tarifelor medii pentru serviciile de linii închiriate cu interfață „tradițională” în cazul capacității de 34 Mbps este determinată de tariful aferent unei oferte corespunzătoare unui singur client în cazul căruia lungimea liniei închiriate este considerabilă (mai mare de 400 km), tariful respectiv fiind considerat o excepție și, deci, o valoare extremă.

Figura nr. II.6. – Tarife medii (EUR) pentru serviciile de comunicații electronice de calitate superioară, în funcție de principalele capacități disponibile, în luna decembrie 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

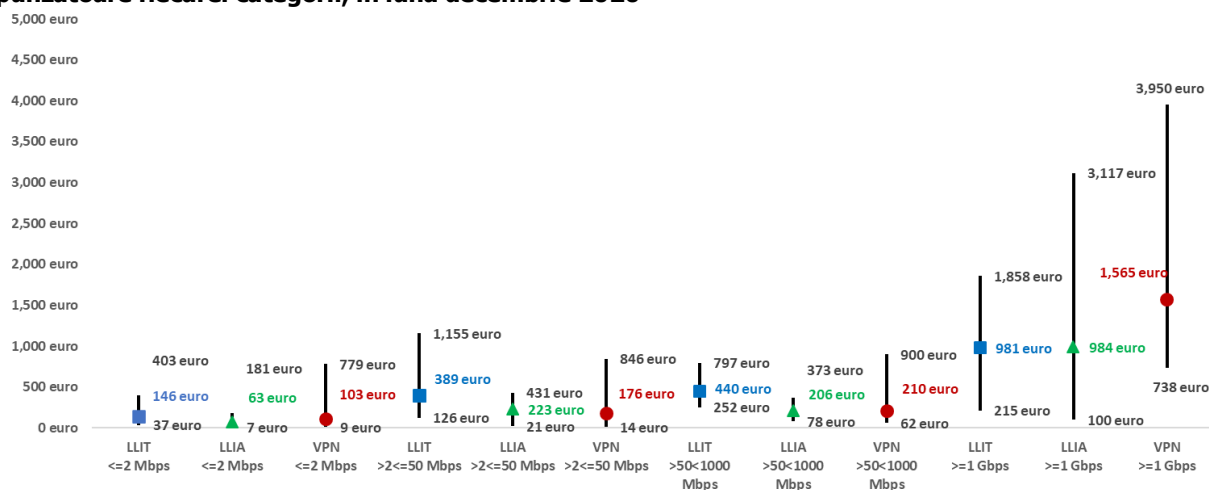
Tarifele medii lunare obținute pentru fiecare capacitate reflectă media tarifelor ofertelor relevante pentru categoriile de capacități considerate, luându-se în calcul atât limitele minime, cât și limitele maxime ale tarifelor individuale corespunzătoare unei anumite capacități. Trecerea utilizatorului de la o capacitate

la alta este condiționată de măsura în care există oferte adecvate în acest sens. Astfel, din punctul de vedere al cererii, necesitățile reale de capacitate ale utilizatorilor formează curbe relativ continue, singura excepție fiind determinată de acea ofertă specifică și singulară pentru serviciile de linii închiriate TDM la capacitatea de 34 Mbps, după cum este prezentat în figura de mai sus.

Nivelul tarifelor medii în ansamblu pentru respectivele capacități arată că nu există discontinuități semnificative în ceea ce privește rezultatele aplicării mecanismului de substituibilitate în lanț. Astfel, se poate constata că, în cazul unei creșteri tarifare mici, dar semnificative și de durată a prețului pentru orice categorie de servicii de comunicații electronice de calitate superioară de o anumită capacitate, există o alternativă viabilă din punct de vedere economic, de o capacitate superioară celei considerate. Acest aspect este susținut și de faptul că, în general, serviciile de calitate superioară de generație mai nouă (în particular, serviciile de linii închiriate cu interfețe „alternative”, respectiv serviciile de tip VPN), disponibile la capacități superioare, sunt mai ieftine decât serviciile digitale tradiționale, care oferă capacități mai reduse.

În figura nr. II.7. sunt prezentate comparativ tarifele medii lunare valabile la sfârșitul anului 2020, respectiv tarifele lunare maxime și minime medii corespunzătoare fiecărei categorii de capacități pentru care sunt furnizate cele trei categorii de servicii de comunicații electronice de calitate superioară avute în vedere mai sus: linii închiriate cu interfață „tradițională”, „alternativă” și servicii VPN, în funcție de principalele capacități disponibile.

Figura nr. II.7. – Tarife medii lunare aferente anumitor capacități corespunzătoare serviciilor de linii închiriate cu IT, IA și VPN în funcție de principalele capacități disponibile furnizate, respectiv tarifele maxime și minime medii corespunzătoare fiecărei categorii, în luna decembrie 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Se poate observa că, de regulă, tarifele medii pentru aceleași categorii de servicii cresc odată cu capacitățile furnizate, în timp ce utilizatorii finali – persoane juridice pot achiziționa servicii de comunicații electronice de capacități inferioare și, respectiv, superioare dintr-o plajă tarifară cu valori apropiate, astfel încât se poate concluziona că diferențele dintre tarifele medii lunare ale serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la capacitățile considerate nu sunt de natură să împiedice înlocuirea serviciilor de capacități inferioare cu cele de capacități superioare, în cazul unei creșteri cu 5-10% a tarifelor pentru capacitățile reduse de către un furnizor monopolist ipotetic. De asemenea, în figura nr. II.7., se evidențiază faptul că intervalele dintre tariful minim mediu și tariful maxim mediu interferează în parte pentru fiecare dintre serviciile și capacitățile prezentate, ceea ce demonstrează că există tarife comparabile între acestea și reprezintă, implicit, o dovadă a substituibilității în lanț între serviciile de capacități inferioare cu cele de capacități superioare.

Prin urmare, având în vedere că nu există o discontinuitate perceptibilă a mecanismului de substituibilitate în lanț între serviciile de comunicații electronice de calitate superioară de diferite capacități, rezultă că există condiții concurențiale suficient de omogene pentru a identifica o singură piață relevantă a produsului pentru toate capacitățile furnizate.

În plus, dată fiind eterogenitatea tarifelor percepute pe piața cu amănuntul, inclusiv în cazul serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară care se referă la aceeași capacitate de transmisie, se va analiza în cele ce urmează dacă, considerând costurile lunare percepute pe baze comerciale pe piața de gros de către Telekom Romania Communications S.A. (unul dintre principalii furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe²¹) pentru serviciile de linii închiriate cu interfață tradițională și „alternativă” – circuite totale, respectiv pentru serviciile VPN, se pot identifica puncte de discontinuitate în lanțul de substituibilitate a serviciilor cu diverse capacități de transmisie.

Pentru a determina cu acuratețe relația dintre costurile totale cu achiziționarea serviciilor de linii închiriate digitale IT și IA – circuite totale, respectiv serviciile VPN furnizate peste conexiuni de acces dedicate/garantate/simetrice și capacitățile oferite, au fost considerate mai multe scenarii, după cum urmează:

- scenariul 1: o linie închiriată – circuit total IT între două zone ușor accesibile (U-U);
- scenariul 2: o linie închiriată – circuit total IT între o zonă ușor accesibilă și o zonă greu accesibilă (U-G);
- scenariul 3: o linie închiriată – circuit total IT între două zone greu accesibile (G-G);
- scenariul 4: o linie închiriată – circuit total IA între două zone ușor accesibile (U-U);
- scenariul 5: o linie închiriată – circuit total IA între o zonă ușor accesibilă și o zonă greu accesibilă (U-G);
- scenariul 6: o linie închiriată – circuit total IA între două zone greu accesibile (G-G);
- scenariul 7: o conexiune VPN între două zone ușor accesibile (U-U);
- scenariul 8: o conexiune VPN între o zonă ușor accesibilă și o zonă greu accesibilă (U-G);
- scenariul 9: o conexiune VPN între două zone greu accesibile (G-G).

Astfel, în figura nr. II.8. sunt prezentate costurile lunare pentru serviciile de acces la puncte fixe de calitate superioară corespunzătoare ofertei societății Telekom Romania Communications S.A. pe piața de gros, în funcție de capacitățile disponibile (costurile inițiale generate de instalarea serviciului de calitate superioară nu au fost considerate).

Figura nr. II.8. – Costurile lunare aferente achiziționării serviciilor de linii închiriate digitale cu IT, IA – circuit total și, respectiv, serviciilor VPN furnizate la nivelul pieței de gros, pentru diversele capacități disponibile, furnizate de Telekom Romania Communications S.A., în luna decembrie 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de Telekom Romania Communications S.A.

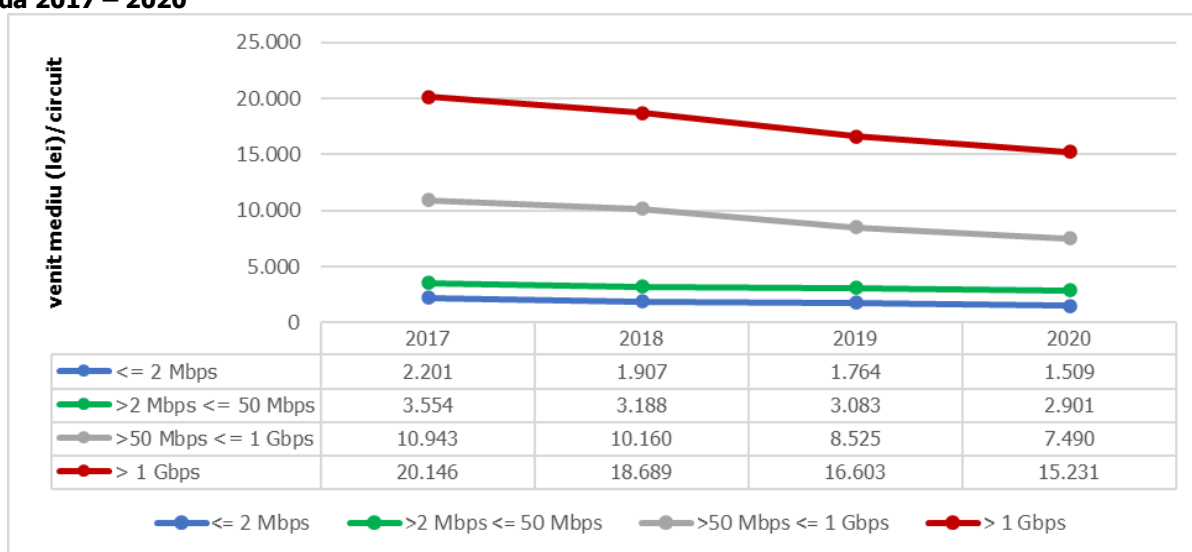
²¹La 31 decembrie 2020, Telekom Romania Communications S.A. deține o cotă de piață de 27% în funcție de numărul de circuite/conexiuni corespunzătoare liniilor închiriate digitale și serviciilor VPN furnizate.

După cum se poate observa în figura de mai sus, pe piața serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară se manifestă un mecanism de substituibilitate în lanț, neexistând un punct de discontinuitate clar și permanent între diferitele capacități furnizate, indiferent de scenariile aplicate. Existența unui asemenea mecanism determină constrângeri concurențiale la nivelul tuturor capacităților furnizate, fiind puțin probabil ca un monopolist ipotetic de servicii de acces de calitate superioară de capacități inferioare să poată impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețurilor pentru serviciile respective, deoarece utilizatorii vor avea posibilitatea de a opta pentru servicii de capacități superioare. Mai mult, în condițiile în care cererea pentru serviciile de calitate superioară de nouă generație este în creștere, tendință ce este de așteptat să continue în orizontul de timp al analizei pe fondul dezvoltării din ce în ce mai accentuate a utilizării serviciilor de calcul în „cloud”, de procesare a datelor și metadatelor (big data) ș.a.m.d, ofertele pentru serviciile de calitate superioară reflectă în principal dezvoltările tehnologice în condițiile în care sunt furnizate servicii de capacitate din ce în ce mai mare la tarife uneori egale cu cele aferente serviciilor de capacități mai mici, ceea ce întărește concluzia că nu există un punct de discontinuitate permanentă între diversele capacități furnizate.

În ceea ce privește costurile ocazionate de achiziționarea diferitelor categorii de servicii de comunicații de calitate superioară în funcție de tehnologii (linii închiriate tradiționale, Ethernet, VPN-uri), pentru diverse capacități, se poate observa că acestea se întrepătrund, existând capacități pentru care liniile cu interfață „alternativă” sunt preferate din punctul de vedere al costurilor de achiziționare, respectiv capacități pentru care serviciile VPN reprezintă soluția cea mai ieftină, în funcție și de alte elemente relevante – gradul de accesibilitate a locațiilor unde sunt furnizate serviciile, parametrii calitativi relevanți pentru serviciile furnizate pe piața cu amănuntul, în funcție de cerințele clienților etc. Astfel, se poate considera că, în situația unei creșteri a costurilor pentru serviciile de acces la puncte fixe de calitate superioară furnizate prin intermediul anumitor tehnologii, de o anumită capacitate, cererea poate fi satisfăcută, de regulă, prin alegerea dintre mai multe servicii de capacități mai mari.

De asemenea, analiza venitului mediu per circuit la nivelul fiecărei categorii de capacități de transmisie, în perioada 2017 – 2020, arată evoluții descrescătoare, uniforme, a acestui indicator, la nivelul tuturor capacităților (cu 31% pentru capacitățile analogice și mai mici sau egale cu 2 Mbps, cu 18% pentru capacitățile între 2 și 50 Mbps, cu 32% pentru capacitățile între 50 Mbps și 1 Gbps, respectiv cu 24% pentru capacitățile mai mari de 1 Gbps), ceea ce susține existența unor legături de cauzalitate/interdependență între serviciile de linii închiriate la nivel de capacități și, implicit, a efectului de substituibilitate în lanț.

Figura nr. II.9. - Evoluția venitului mediu per circuit/conexiune, în funcție de capacitatea de transmisie, în perioada 2017 – 2020

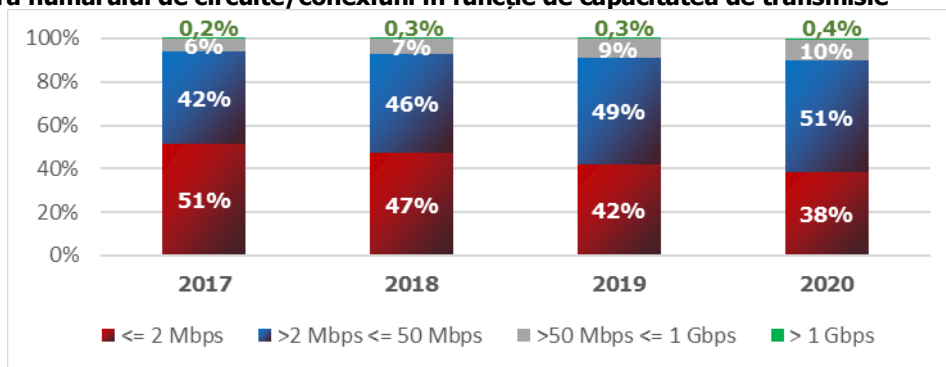
Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori

Prin urmare, având în vedere că analiza tarifelor pentru serviciile de comunicații electronice de calitate superioară a relevat că nu au fost identificate puncte de discontinuitate, respectiv diferențieri clare ale condițiilor de concurență la nivelul segmentelor aferente diferitelor capacități disponibile, ANCOM consideră că, din punctul de vedere al cererii, nu se justifică identificarea unor piețe relevante ale produsului distincte, în funcție de capacitățile disponibile, ținând cont de constrângerile concurențiale determinate de manifestarea mecanismului de substituibilitate în lanț.

În ceea ce privește *comportamentul de utilizare al clienților*, figura nr. II.10. prezintă structura pieței relevante a produsului în funcție de capacitățile utilizate pe piața din România, și anume piața serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, atât în funcție de numărul de circuite/conexiuni achiziționate de clienți, cât și în funcție de veniturile corespunzătoare.

Figura nr. II.10. – Structura serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară (număr de circuite/conexiuni/venituri), în funcție de capacitatea de transmisie, în perioada 2017 – 2020

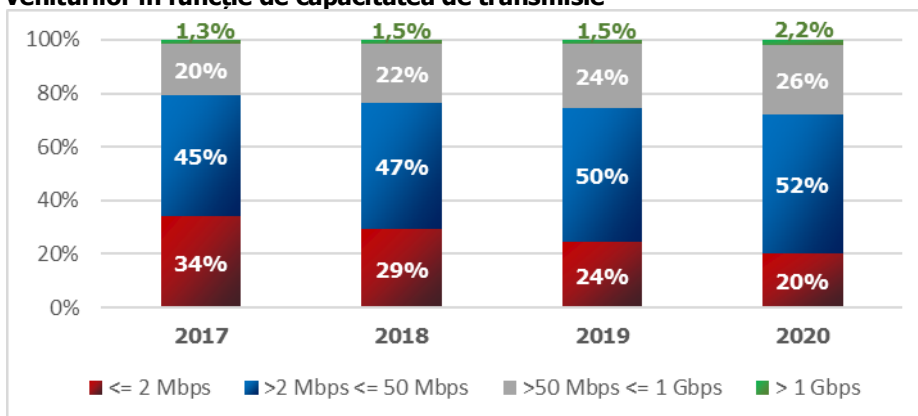
a. Structura numărului de circuite/conexiuni în funcție de capacitatea de transmisie

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Astfel, în perioada 2017 - 2020, se observă o diminuare a ponderii serviciilor de calitate superioară cu capacități mai mici sau egale cu 2 Mbps, concomitent cu o creștere a celor cu capacități mai mari de 2 Mbps, pentru toate categoriile de capacități considerate. Cel mai mult au crescut ponderile aferente serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară cu capacități între 2 și 50 Mbps, în timp ce, în cazul celorlalte capacități disponibile, ponderile au înregistrat o creștere mai puțin accentuată, în aceeași perioadă. De asemenea, volumul serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară de capacități mai mari de 2 Mbps a înregistrat creșteri semnificative în perioada analizată – numărul de circuite/conexiuni a crescut cu 52%, iar veniturile cu 25%, în timp ce numărul de circuite/conexiuni aferent serviciilor de capacități mai mici sau egale cu 2 Mbps a scăzut cu 10%, veniturile scăzând cu aproape 40%. La finalul anului 2020, puțin peste 80% din totalul serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară erau reprezentate de conexiuni VPN, care utilizează tehnologii ce suportă rate mari de transfer.

b. Structura veniturilor în funcție de capacitatea de transmisie

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În concluzie, din punctul de vedere al analizei de substituibilitate a cererii, opinia ANCOM este că împărțirea pieței relevante a produsului în funcție de capacitate nu este justificată de circumstanțele specifice prezentate mai sus.

Substituibilitatea ofertei

Piața din România este caracterizată de un număr important de furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, permițând astfel furnizarea unei game variate de servicii la capacități între 512 kbps și 10 Gbps. Astfel, în anul 2020, 23 furnizori comercializaseră servicii de linii închiriate, respectiv 31 de furnizori servicii VPN garantat/dedicat/simetric.

În scopul analizării manifestării mecanismului de substituibilitate în lanț prin prisma substituibilității ofertei, a fost analizată structura pieței și evoluțiile înregistrate de aceasta, la nivel de capacitate. În tabelul nr. II.18. sunt prezentate cotele de piață în funcție de acești parametri.

Tabelul nr. II.18. – Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, în perioada 2017 – 2020, în funcție de capacitățile furnizate

Servicii de comunicații electronice de calitate superioară	Nr. total de circuite/ conexiuni	Cotele de piață ale principalilor operatori, în funcție de nr. de circuite/conexiuni de diferite capacități					
		TKR	VDF	RCS	ORG	GTS	Alții
31.12.2017	68,087	×	×	×	×	×	×
≤ 2 Mbps	35,054	×	×	×	×	×	×
(2 Mbps, 50 Mbps]	28,811	×	×	×	×	×	×
(50 Mbps, 1 Gbps]	4,079	×	×	×	×	×	×
> 1 Gbps	143	×	×	×	×	×	×
31.12.2018	73,151	×	×	×	×	×	×
≤ 2 Mbps	34,604	×	×	×	×	×	×
(2 Mbps, 50 Mbps]	33,493	×	×	×	×	×	×
(50 Mbps, 1 Gbps]	4,869	×	×	×	×	×	×
> 1 Gbps	185	×	×	×	×	×	×
31.12.2019	75,685	×	×	×	×	×	×
≤ 2 Mbps	31,790	×	×	×	×	×	×
(2 Mbps, 50 Mbps]	37,167	×	×	×	×	×	×
(50 Mbps, 1 Gbps]	6,518	×	×	×	×	×	×
> 1 Gbps	210	×	×	×	×	×	×
31.12.2020	81,805	×	×	×	×	×	×
≤ 2 Mbps	31,445	×	×	×	×	×	×
(2 Mbps, 50 Mbps]	41,991	×	×	×	×	×	×
(50 Mbps, 1 Gbps]	8,037	×	×	×	×	×	×
> 1 Gbps	332	×	×	×	×	×	×

Note:

1. Valorile evidențiate în verde indică liderul de piață pe anumite segmente de capacitate.

2. n.a. - nu se aplică.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori

Datele prezentate evidențiază faptul că niciun operator nu este lider de piață pentru toate categoriile de capacități disponibile corespunzătoare serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară. De exemplu, la data de 31 decembrie 2020, × deținea cea mai mare cotă de piață pentru capacitățile din intervalul (50 Mbps, 1 Gbps], în timp ce × era lider pe segmentul capacităților (2 Mbps, 50 Mbps], iar × era lider pe segmentele capacităților mai mici sau egale de 2 Mbps, respectiv mai mari de 1 Gbps.

În același timp, se observă că structura pieței nu este stabilă și omogenă, în sensul că poziționarea operatorilor din punctul de vedere al cotelor deținute s-a modificat în timp, astfel încât nu pot fi identificate cu ușurință diferențieri clare ale condițiilor concurențiale la nivelul segmentelor aferente diferitelor servicii din piață în funcție de capacitățile oferite.

Din punctul de vedere al gradului de concentrare a pieței, la data de 31 decembrie 2020, indicele HHI²² era de 2.360 în funcție de numărul de circuite și de 1.646 în funcție de venituri, în scădere față de 31 decembrie 2017, ceea ce denotă un grad de concentrare relativ moderat.

Așadar, după cum a fost evidențiat anterior, având în vedere potențialul de substituibilitate a ofertei existent în condițiile în care majoritatea operatorilor prezenți pe piață furnizează servicii de capacități diferite, respectiv faptul că tendința operatorilor de a investi și a-și dezvolta rețelele de comunicații electronice performante are ca rezultat posibilitatea acestora de a oferi servicii la capacități din ce în ce mai ridicate, concluzia Autorității este că substituibilitatea ofertei este probabil a se manifesta la nivelul tuturor capacităților oferite, neputând fi identificate diferențieri clare și stabile ale condițiilor de concurență la nivelul segmentelor aferente diferitelor capacități.

Concluzii

Având în vedere caracteristicile funcționale și de preț, precum și faptul că nu există zone de discontinuitate ale mecanismului substituibilității în lanț sau diferențieri clare și stabile ale condițiilor de concurență la nivelul segmentelor aferente diferitelor capacități, ANCOM consideră că piața relevantă a produsului cuprinde toate serviciile de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, indiferent de capacitățile furnizate.

2.4.3. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate

Considerând analizele de substituibilitate prezentate mai sus, ANCOM identifică următoarea piață relevantă a produsului corespunzătoare serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, furnizate utilizatorilor finali:

Piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, care include următoarele servicii, indiferent de capacitățile oferite/disponibile și de mediul de transmisie utilizat:

- **linii închiriate analogice și digitale cu interfețe „tradiționale” (linii închiriate cu interfețe „tradiționale” - IT);**
- **linii închiriate digitale cu interfețe „alternative” (IA) (în principal, Ethernet);**
- **serviciile de tip VPN care utilizează ca legături de acces conexiuni dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua unui operator (VPN garantat).**

2.5. Piața geografică relevantă

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine ca urmare a unor condiții concurențiale diferite²³. Zonele geografice în care condițiile concurențiale se dovedesc eterogene nu pot determina o piață relevantă uniformă/unică.

Din perspectiva unei analize de piață *ex ante*, criteriile care trebuie avute în vedere pentru a determina gradul de omogenitate a condițiilor concurențiale dintr-o anumită zonă în vederea stabilirii limitelor geografice ale unei piețe sunt următoarele: barierele la intrarea pe piață, numărul de furnizori, cotele de piață ale furnizorilor și distribuția acestora, tarifele practice și gradul de diferențiere a ofertelor (politica tarifară)²⁴.

²²Indicele Herfindahl – Hirschman (HHI) reprezintă suma pătratelor cotelor de piață deținute de furnizorii prezenți pe piață. Dacă HHI < 1.000, gradul de concentrare a pieței este mic; dacă 1.000 < HHI < 1.800, gradul de concentrare a pieței este moderat; dacă HHI > 1.800, gradul de concentrare a pieței este mare; dacă HHI = 10.000 înseamnă că există o situație de monopol.

²³Instrucțiunile CE și cazul *United Brands v. Commission*, [1978] ECR 207.

²⁴A se vedea „Poziția comună BEREC privind aspectele geografice ale analizelor de piață (identificare și remedii)” - http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/regulatory_best_practices/common_approaches_positions/4439-berec-common-position-on-geographic-aspects-of-market-analysis-definition-and-remedies.

Pentru a evalua dacă și în ce măsură condițiile concurențiale în ceea ce privește piața serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe diferă pe teritoriul României, ANCOM a utilizat, în principal, „localitatea” ca unitate de analiză la nivel geografic, dar a analizat și situația la nivel de județ, respectiv în funcție de mediul de reședință rural/urban. Chiar dacă, în unele cazuri, localitățile pot fi prea mici pentru a susține o investiție rentabilă, iar în alte cazuri, în special în cazul municipiului București, o localitate poate acoperi o suprafață mai mare decât este necesar pentru a permite o intrare sustenabilă pe piață, Autoritatea a considerat localitatea ca singura unitate de măsură potrivită pentru a analiza piața geografică din România, deoarece limitele geografice sunt transparente și stabile, iar culegerea de informații cu privire la furnizorii prezenți este relativ mai facilă.

Pentru a fi îndeplinite condițiile necesare definirii unor piețe geografice la nivel subnațional, unitățile geografice la nivelul cărora se determină limitele pieței relevante trebuie să îndeplinească, la rândul lor, următoarele condiții:

- să nu se suprapună și să fie mai restrânse decât piața națională;
- arhitectura rețelelor operatorilor care furnizează servicii pe piața respectivă să permită structurarea acestora în funcție de unitățile geografice delimitate;
- să fie stabile în timp și delimitate cu acuratețe;
- să fie suficient de mici astfel încât condițiile concurențiale să nu varieze semnificativ în cadrul aceleiași unități geografice, însă suficient de mari pentru a nu determina dificultăți în ceea ce privește furnizarea de date de către operatori și realizarea analizei de piață de către Autoritate.

Așadar, în cele ce urmează, ANCOM a analizat în ce măsură condițiile concurențiale în ceea ce privește furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe justifică definirea unei piețe relevante geografice la nivel național sau este necesară identificarea uneia sau a mai multor piețe geografice delimitate de zone mai restrânse. Astfel, au fost evaluați următorii indicatori structurali și comportamentali:

- acoperirea cu servicii de calitate superioară la puncte fixe, cu rețele de comunicații electronice la puncte fixe, respectiv numărul de furnizori în localitățile acoperite; evoluția acestora în timp;
- cotele de piață ale furnizorilor la nivel național și, respectiv, la nivel de localități/județ;
- barierele la intrarea pe piață;
- serviciile de calitate superioară la puncte fixe (oferțele) furnizate la nivel de localități, respectiv tarifele și strategiile de preț practicate de furnizori la nivelul localităților în care se furnizează servicii de calitate superioară la puncte fixe.

Având în vedere că serviciile de calitate superioară fac legătura între două sau mai multe locații/sedii ale aceluiași client din aceeași localitate sau din localități diferite, în cadrul acestui capitol au fost luate în considerare legăturile de acces la utilizatorul final/punctele terminale corespunzătoare fiecărei locații/fiecărui sediu, pentru fiecare localitate.

a) Gradul de acoperire cu servicii de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe, la nivel de localități: număr de legături de acces, număr de furnizori, distribuția lor la nivel național, evoluția în perioada analizată.

Pentru a evalua condițiile concurențiale la nivel geografic, Autoritatea a analizat situația în ceea ce privește localitățile în care se furnizează servicii de acces de calitate superioară, precum și numărul furnizorilor din aceste localități și, respectiv, evoluția acestora în perioada 2015 – 2020.

Conform datelor raportate de furnizori, la sfârșitul anului 2020, exista un număr de 3.789 de localități din România în care se furnizau servicii de comunicații electronice de calitate superioară față de 3.489 de localități, în anul 2015. Numărul de localități în care nu se furnizau deloc servicii de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe a scăzut de la 10.261 localități la 9.961 localități, în timp ce numărul de localități în care se furnizau astfel de servicii de către 2 sau mulți furnizori a crescut. Astfel, în localitățile în care sunt furnizate servicii de calitate superioară, se poate constata existența unui număr considerabil de furnizori, în aproape 50% dintre acestea existând deja cel puțin 2 furnizori, în special în zonele unde există sau poate exista o cerere sustenabilă din partea utilizatorilor finali – persoane juridice, care-și dezvoltă continuu activitățile comerciale desfășurate. De asemenea, datele arată că, în 31% dintre

localitățile în care, la nivelul anului 2015, exista 1 furnizor de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe, au intrat pe piață furnizori noi, numărul de furnizori activi la nivelul fiecărei localități înregistrând creșteri. În restul localităților, numărul de furnizori a rămas constant. În ceea ce privește localitățile în care nu erau furnizate deloc astfel de servicii, acestea se află exclusiv în mediul rural, unde perspectivele economice sunt extrem de limitate, neexistând premisele unor investiții în furnizarea de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, în absența unei cereri semnificative, actuale sau previzionate.

Tabelul nr. II.19. – Numărul de localități în funcție de numărul de furnizori prezenți la nivel de localitate, respectiv de numărul de legături de acces/puncte terminale aferent, în perioada 2015 - 2020

Număr furnizori	Numărul de localități 2015	Numărul de localități 2020	Numărul de legături de acces 2015	Numărul de legături de acces 2020
0	10.261	9.961	-	-
1	1.919	2.017	4.244	3.355
2	771	876	2.856	3.223
3	346	402	2.739	2.938
4+	453	494	69.189	78.138
Cel puțin 1	3.489	3.789	79.028	87.654
Cel puțin 2	1.570	1.772	74.784	84.299
Cel puțin 3	799	896	71.928	81.076
Total	13.750	13.750	79.028	87.654

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori

Așa cum se poate observa, în toate localitățile în care există cel puțin 1 furnizor, 2 furnizori sau 3 furnizori, numărul de legături de acces/puncte terminale aferent a crescut față de situația valabilă la sfârșitul anului 2015, per total înregistrându-se un avans de 11% în perioada supusă analizei. Astfel, în localitățile în care există cel puțin 1 furnizor, numărul de legături de acces a înregistrat o creștere de 11%, de 13% în localitățile cu cel puțin 2 furnizori, respectiv tot de 13% în localitățile cu cel puțin 3 furnizori.

În concluzie, din punct de vedere al numărului de furnizori la nivel geografic și al acoperirii cu servicii, *piața serviciilor de calitate superioară la puncte fixe este dinamică, într-o continuă schimbare, delimitarea unor granițe clare și stabile între zone în funcție de nivelul de concurență existent sau potențial fiind foarte dificil de realizat.* De asemenea, un aspect important de observat este și acela că, în marea majoritate a localităților din mediul urban (98%), caracterizate de o densitate mare a populației, sunt prezenți cel puțin 3 furnizori, dat fiind potențialul economic de dezvoltare din aceste zone, condițiile concurențiale fiind relativ omogene. Faptul că au intrat pe piață noi furnizori în localitățile în care anterior era prezent 1 furnizor sau niciun furnizor susține caracterul volatil al pieței.

b) Bariere la intrarea/extinderea pe piață - analiza condițiilor de intrare pe piața cu amănuntul a serviciilor de calitate superioară și a disponibilității serviciilor, la nivel geografic

Pentru a putea furniza servicii de calitate superioară la puncte fixe pe piața cu amănuntul, într-o anumită locație, un operator trebuie fie să achiziționeze, la nivel de gros, servicii de acces de calitate superioară la rețeaua unui alt operator care este prezent în locația respectivă, fie să-și construiască/opereze propria rețea prin intermediul căreia să furnizeze serviciul.

Intrarea pe piață va avea loc într-o anumită locație numai în măsura în care furnizorul consideră că aceasta se va dovedi profitabilă într-un interval de timp rezonabil (spre exemplu, veniturile viitoare din furnizarea serviciilor de linii închiriate către un anumit client sau un anumit grup de clienți, la locația respectivă, sunt considerate mai mari decât costurile asociate cu furnizarea serviciilor către clienții respectivi). În localitățile izolate din mediul rural, în care fie nu se desfășoară activități economice deloc, fie scara de desfășurare a acestora este minimală, atât condițiile economice specifice, cât și particularitățile acestor servicii fac improbabilă prezența vreunui furnizor de servicii de calitate superioară la puncte fixe și imposibilă prezența a doi sau mai mulți furnizori.

În ceea ce privește intrarea pe piață în cazul serviciilor de linii închiriate cu IT, este foarte puțin

probabil să existe motivație pentru ca furnizori noi să dorească să intre (fie prin construirea propriei rețele de acces, fie prin utilizarea accesului dedicat, pe baze comerciale), având în vedere că tehnologia utilizată este depășită, pe cale de dispariție, cererea pentru aceste servicii este reziduală, fiind probabil ca utilizatorii acestora să migreze către servicii de comunicații electronice de calitate superioară de generație nouă.

În cazul serviciilor de linii închiriate cu IA și VPN, intrarea pe piață prin construirea propriei rețele de comunicații electronice este, de regulă, concentrată, cel puțin în primă fază, pe zonele care sunt capabile să ofere economii de scară, scop și densitate semnificative, existând, astfel, premisele pentru recuperarea investițiilor de la un număr ridicat de clienți situați în zonele respective. Pe baza informațiilor analizate, a rezultat că în România există un număr important de astfel de furnizori care, pentru dezvoltarea unor astfel de rețele, au utilizat cabluri de fibră optică sau legături radio punct-la-punct, cu alte cuvinte, infrastructuri care au o capacitate de transmisie mai ridicată decât infrastructura de cupru. Acest mod de intrare pe piață este caracteristic operatorilor care-și dezvoltă rețelele de comunicații electronice în cadrul parcurilor industriale și în zonele în care se află centrele de date/de colocare sau acolo unde este probabil să existe o cerere concentrată pentru servicii de linii închiriate cu IA ori servicii VPN de mare capacitate. De asemenea, există operatori care își pot utiliza concertat rețelele fixe și mobile, astfel încât să aibă oferte competitive atât pe piața serviciilor de linii închiriate digitale IA/VPN furnizate la nivel cu amănuntul, cât și pe piața serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară.

În România, există un număr considerabil de furnizori care oferă servicii de calitate superioară la puncte fixe furnizate prin propria rețea de comunicații electronice și care sunt integrați pe verticală (18 furnizori dintr-un număr total de 42 furnizori ofereau servicii de calitate superioară exclusiv prin propriile rețele, la data de 31.12.2020). Așadar, gradul ridicat de concurență la nivel de infrastructuri din România deține un rol important și pe piața serviciilor de calitate superioară la puncte fixe și face ca barierele la intrare pe această piață să fie relativ scăzute.

De asemenea, având în vedere că o proporție semnificativă din costurile înregistrate cu dezvoltarea unei rețele proprii de comunicații electronice sunt atribuibile necesității de dezvoltare a infrastructurii fizice asociate, este important de menționat că, la nivelul municipiului București, barierele la intrarea pe piață au fost și mai mult diminuate. Astfel, prin intermediul proiectului Nectcity, realizat în baza unei concesiuni de lucrări publice încheiate în anul 2008 pentru o perioadă de 49 de ani, a fost construită o rețea metropolitană de infrastructură pasivă (fibră optică neechipată, respectiv canalizație) care este pusă la dispoziție tuturor operatorilor de comunicații electronice care activează sau doresc să ofere servicii pe teritoriul municipiului București. În cursul anului 2009 au fost instalate în subteran primele tronsoane de cabluri de fibră optică pentru rețelele de comunicații electronice ale operatorilor, care astfel au intrat într-un proces de migrare a rețelelor din aerian în subteran. Infrastructura subterană Nectcity, aflată într-o permanentă extindere, era capabilă să asigure, la sfârșitul anului 2021, racordarea a peste 30.000 de locații (inclusiv ansambluri rezidențiale și clădiri de birouri), lungimea canalizației depășind 1.700 km. ANCOM a reglementat accesul furnizorilor de rețele publice de comunicații la această infrastructură prin Decizia nr. 40/2019²⁵.

În același timp, la nivel național, există o serie de proiecte de construire a unor rețele metropolitane destinate furnizării serviciilor de comunicații electronice în derulare și în alte centre urbane²⁶.

²⁵ <https://www.ancom.ro/formdata-1130-48-2199>

²⁶ În orașul Sibiu, există peste 43 km de rețea metropolitană destinată operatorilor de comunicații electronice, din care 16,8 km implementați din fonduri norvegiene, la care s-a reglementat accesul furnizorilor de rețele publice de comunicații prin Decizia ANCOM nr. 862/2019.

La Cluj-Napoca, un proiect local numit „DUCTCITY” a fost planificat inițial pentru a deveni operațional la începutul anului 2009. Rețeaua municipală de canalizație pentru așezarea cablurilor de telecomunicații în subteran pe raza municipiului Cluj-Napoca urma să aibă o lungime fizică totală de aproximativ 460 km (300 km pe rețeaua magistrală) pentru a acoperi întreaga zonă urbană a municipiului. Până în prezent, a fost finalizat mai mult de jumătate din acest proiect. Este important de menționat că rețeaua este proiectată astfel încât să poată fi utilizată de orice operator, indiferent de tehnologia adoptată pentru transmisia semnalelor. De asemenea, administrarea, întreținerea și reparația rețelei vor fi realizate de către un operator privat pentru o perioadă de 20 ani, după care aceasta va deveni utilitate publică deținută de Primăria Municipiului Cluj-Napoca.

La Oradea, prin concesiunea în 2014 a suprafeței de 100.000 mp de teren proprietate publică a municipiului Oradea, administrația locală a avut în vedere realizarea unei canalizații subterane în lungime de aproximativ 200 de km, compusă din tubulatură și cămine de acces. În 2018, în legătură cu acest proiect, ANCOM a emis Decizia nr. 785/2018 pentru stabilirea și impunerea condițiilor tehnice și economice în care se realizează accesul la infrastructura fizică realizată de către societatea RCS & RDS S.A. în baza contractului de concesiune nr. 1494/20.08.2014, încheiat cu municipiul Oradea.

Alternativa la construirea propriei rețele de comunicații electronice în scopul furnizării de servicii de calitate superioară la nivel cu amănuntul este achiziționarea serviciilor de acces de calitate superioară la puncte fixe la nivelul pieței de gros, operatorul respectiv urmând a folosi accesul la rețeaua altui operator pe baze comerciale, pentru a furniza servicii utilizatorilor finali – persoane juridice. O astfel de abordare presupune costuri de intrare pe piață relativ mai scăzute, fiind utilizată, de regulă, de către operatorii care nu au o rețea ubicuă la nivel național, dar care găsesc rentabilă furnizarea de servicii în anumite locații unde sunt deja prezenți operatorii de dimensiuni mai mari. În situația în care, pentru furnizarea de servicii de linii închiriate pe piața cu amănuntul, se dorește achiziționarea de servicii de linii închiriate sau VPN garantat la nivelul pieței de gros, un furnizor din România poate alege dintre serviciile de linii închiriate puse la dispoziție de 9 furnizori de linii închiriate digitale IT, respectiv 16 furnizori de linii închiriate digitale IA și 11 furnizori de servicii de tip VPN dedicate. În tabelul de mai jos sunt prezentate serviciile oferite de către principalii furnizori, în funcție de tehnologiile utilizate la nivelul pieței de gros.

Tabelul nr. II.20. – Servicii de acces de calitate superioară comercializate de către principalii furnizori, la nivelul pieței de gros

Principalii furnizori	Linii închiriate IT	Linii închiriate digitale IA	VPN
COMBRIDGE S.R.L.	SDH	EoMPLS/WDM	MPLS VPN
EUOWEB ROMANIA S.A.	PDH/SDH	EoMPLS/SDH/DWDM	MPLS VPN
ORANGE ROMÂNIA S.A.	SDH	EoMPLS	Ethernet VPN (MPLS, radio)
PRIME TELECOM S.R.L.	SDH	EoMPLS/SDH/PDH/WDM/FO	MPLS VPN L2/L3
RCS & RDS S.A.	SDH	EoMPLS	MPLS VPN L2/L3 (EoMPLS)
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	Analogice/SDH/PDH/DWDM	EoMPLS/SDH/DWDM	MPLS VPN
VODAFONE ROMANIA S.A.	-	EoMPLS/MW	MPLS VPN L2/L3
GTS TELECOM S.R.L.	SDH/PDH	EoMPLS	Ethernet VPN, MPLS VPN

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori, respectiv conform informațiilor de pe website-urile operatorilor

La sfârșitul anului 2020, în România exista un număr de 16 de furnizori alternativi care utilizau exclusiv servicii de acces de calitate superioară achiziționate pe piața de gros, pe baze comerciale, pentru a furniza servicii de calitate superioară la puncte fixe pe piața cu amănuntul. De asemenea, un număr de 8 operatori foloseau o combinație de soluții de furnizare a serviciilor de calitate superioară, care constă în oferirea de servicii prin propria rețea de comunicații electronice în zonele în care aceasta este dezvoltată și, respectiv, în achiziționarea unor servicii de acces de calitate superioară în locații unde nu exista (încă) o prezență a rețelelor proprii.

Data fiind răspândirea la nivelul întregii țări a celor 42 de furnizori, se poate concluziona preliminar că, la intrarea pe piața serviciilor de calitate superioară la puncte fixe, nu sunt bariere importante nici la un nivel mai restrâns decât nivelul național, de natură a împiedica manifestarea concurenței.

Pentru verificarea acestui aspect, ANCOM a extins analiza la nivel de localitate, fiind prelucrate

În municipiul Târgu Mureș, autoritatea locală a realizat pe străzile principale propria canalizație subterană destinată instalării de rețele publice de comunicații electronice. Primăria încheie cu furnizorii de rețele publice de comunicații electronice contracte de acces la tubulatură, urmând ca aceștia să își instaleze rețelele publice de comunicații electronice dezvoltate pe suport de fibră optică, cablu de cupru torsadat sau cablu coaxial, în conformitate cu prevederile Regulamentului de acces, sub supravegherea reprezentanților autorității publice locale. ANCOM a aprobat prin Decizia nr. 554/2020 condițiile tehnice și economice în care furnizorii de rețele publice de comunicații electronice au acces la infrastructura fizică municipală (canalizația subterană) destinată instalării de rețele publice de comunicații electronice în municipiul Târgu Mureș.

În orașe precum Timișoara, Iași, Arad, Constanța, Bacău, Baia Mare, Brăila, Petroșani, Râmnicu Vâlcea, Târgoviște, Târgu Secuiesc, Moinești, Otopeni, Zalău, Sebeș, Sovata au fost realizate de către municipalități, pentru o serie de artere principale ale acestor localități, proiecte de canalizație subterană în vederea instalării rețelelor de comunicații electronice finanțate în principal din fonduri europene, iar, în Timișoara, de exemplu, dreptul de acces s-a acordat furnizorilor de rețele de comunicații electronice cu titlu gratuit până la 30 iunie anul 2021, în conformitate cu Decizia ANCOM nr. 1051/2017.

De asemenea, în comuna Ghiroda din județul Timiș, aflată în imediata apropiere a municipiului Timișoara, autoritatea locală a construit o canalizație subterană destinată instalării de rețele publice de comunicații electronice din fonduri proprii. Infrastructură fizică a fost dezvoltată în cadrul obiectivelor de investiții realizate pe strada Dunărea. Conform informațiilor transmise de Primărie, aceasta pune la dispoziția furnizorilor de rețele publice de comunicații electronice servicii de închiriere spațiu în canalizația de transport sau de distribuție, în vederea instalării, prin tehnologii corespunzătoare, a cablurilor de fibră optică sau de cupru. ANCOM a aprobat prin Decizia nr. 1215/2020 condițiile tehnice și economice de acces la infrastructura fizică (canalizația subterană) destinată instalării de rețele publice de comunicații electronice în comuna Ghiroda.

datele cu privire la dinamica numărului de localități în funcție de numărul de furnizori prezenți, în mod particular în cazul localităților în care sunt prezenți 1 sau 2 furnizori (adică, în localitățile unde ar putea exista premisele apariției unor probleme concurențiale), cu evidențierea numărului de societăți comerciale care își desfășoară activitățile în localitățile considerate, respectiv a numărului de legături de acces/puncte terminale corespunzătoare. De asemenea, s-au luat în considerare și informațiile relevante cu privire la existența altor rețele de comunicații electronice la puncte fixe în localitățile respective, pentru a se putea obține o imagine cât mai clară cu privire la perspectivele de intrare pe piață și a altor furnizori în orizontul de timp al analizei, în scopul oferirii de servicii de calitate superioară la puncte fixe.

Astfel, tabelul nr. II.21. prezintă situația cu privire la numărul de legături de acces/puncte terminale aferente serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe, respectiv numărul de societăți comerciale din localitățile cu 1 furnizor sau cu 2 furnizori de astfel de servicii, inclusiv localitățile în care există și alte rețele fixe de comunicații electronice. Conform datelor prelucrate de Autoritate, se poate observa că în majoritatea localităților cu 1 furnizor (96%), precum și în localitățile cu 2 furnizori (89%) este prezent cel puțin un alt furnizor care operează o rețea fixă de comunicații electronice, ceea ce arată că există potențial pentru intrarea altor furnizori pe piețele respective și dezvoltarea concurenței în aceste zone, barierele la intrarea pe piață a furnizorilor fiind, astfel, semnificativ mai scăzute.

Tabelul nr. II.21. – Numărul de localități cu 1 furnizor/2 furnizori de servicii de calitate superioară la puncte fixe, respectiv numărul de legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare, în funcție de prezența altor rețele de comunicații electronice la puncte fixe, la data de 31 decembrie 2020

Indicator	Total, din care:	Loc în care există exclusiv 1 rețea/2 rețele pentru furnizarea de servicii de calitate superioară la puncte fixe	% localități/legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare localităților în care există exclusiv 1 rețea/2 rețele pentru furnizarea de servicii de calitate superioară la puncte fixe*	Loc în care există și alte rețele de comunicații electronice la puncte fixe**	% localități/legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare localităților în care există și alte rețele fixe de comunicații electronice *	Nr. mediu de legături de acces/societăți comerciale la nivel de localitate 2020	Nr. mediu de legături de acces/societăți comerciale la nivel de localitate 2015
LOCALITĂȚI cu 1 furnizor	2.017	80	3,97%	1.937	96,03%	-	-
LEGĂTURI DE ACCES localități cu 1 furnizor	3.355	110	3,28%	3.245	96,72%	1,7 legături de acces/localitate	2,2 legături de acces/localitate
SOCIETĂȚI COMERCIALE în localități cu 1 furnizor	35.674	286	0,80%	35.388	99,20%	18 societăți comerciale/localitate	n.a.
LOCALITĂȚI cu 2 furnizori	876	98	11,19%	778	88,81%	-	-
LEGĂTURI DE ACCES localități cu 2 furnizori	3.223	285	8,84%	2.938	91,16%	3,7 legături de acces/localitate	3,7 legături de acces/localitate
SOCIETĂȚI COMERCIALE în localități cu 2 furnizori	26.280	1.362	5,18%	24.918	94,82%	30 societăți comerciale/localitate	n.a.

Note: n.a. – date indisponibile

*Procentele sunt calculate în funcție de numărul total de localități din România (13.750), de numărul total de legături de acces/puncte terminale pentru furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe (87.654), respectiv de numărul total de societăți comerciale (615.931).

**Au fost considerate rețelele de comunicații electronice la puncte fixe ale altor furnizori decât cei care furnizează serviciile de calitate superioară în localitățile respective.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori; INS și estimări ANCOM.

De asemenea, pentru o imagine mai clară a potențialului de a intra pe piață al altor furnizori, au fost prelucrate date cu privire la numărul localităților cu 1 sau 2 furnizori de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe, în care există și alte rețele fixe decât cele prin intermediul cărora sunt furnizate servicii de calitate superioară în prezent, și anume rețele de tipul PSTN/CATV și, respectiv, rețele de acces la internet, conform tabelului de mai jos.

Tabelul nr. II.22. – Numărul de localități cu 1 furnizor/2 furnizori de servicii de calitate superioară la puncte fixe, respectiv numărul de legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare, în funcție de prezența altor rețele fixe PSTN/CATV, respectiv de acces la internet, la data de 31 decembrie 2020

Indicator	Total, din care:	Loc în care există exclusiv 1 rețea/2 rețele pentru furnizarea de servicii de calitate superioară la puncte fixe	% localități/legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare localităților în care există exclusiv 1 rețea/2 rețele pentru furnizarea de servicii de calitate superioară la puncte fixe*	Loc în care există și rețele PSTN/CATV**	% localități/legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare localităților în care există și rețele PSTN/CATV*	Loc în care există și rețele de acces la internet**	% localități/legături de acces/societăți comerciale corespunzătoare localităților în care există și rețele de acces la internet*
LOCALITĂȚI cu 1 furnizor	2.017	80	3,97%	1.865	92,46%	1.866	92,51%
LEGĂTURI DE ACCES localități cu 1 furnizor	3.355	110	3,28%	3.136	93,47%	3.118	92,94%
SOCIETĂȚI COMERCIALE în localități cu 1 furnizor	35.674	286	0,80%	34.923	97,89%	34.770	97,47%
LOCALITĂȚI cu 2 furnizori	876	98	11,19%	726	82,88%	778	88,81%
LEGĂTURI DE ACCES localități cu 2 furnizori	3.223	285	8,84%	2.737	84,92%	2.938	91,16%
SOCIETĂȚI COMERCIALE în localități cu 2 furnizori	26.280	1.362	5,18%	24.064	91,57%	24.918	94,82%

Note: *Procentele sunt calculate în funcție de numărul total de localități din România (13.750), de numărul total de legături de acces/puncte terminale pentru furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe (87.654), respectiv de numărul total de societăți comerciale (615.931). **Au fost considerate rețelele de comunicații electronice la puncte fixe ale altor furnizori decât cei care furnizează serviciile de calitate superioară în localitățile respective.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori; INS și estimări ANCOM.

În cazul localităților cu 1 sau 2 furnizori unde nu sunt prezente alte rețele decât cele ale furnizorilor prin intermediul cărora sunt oferite serviciile, pentru analizarea barierelor, trebuie avut în vedere că perspectivele de intrare pe piață a altor furnizori depind, în mod special în cazul serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, de potențialul de dezvoltare și de atractivitatea comercială (existența unei cereri potențiale/latente) pe care acestea le au și care pot reprezenta obstacole imposibil de rezolvat prin intermediul unor măsuri de reglementare *ex ante*. Practic, la 31 decembrie 2020, în localitățile cu 1 furnizor în care nu sunt prezente alte rețele fixe de comunicații electronice erau, în medie, un număr de 4 utilizatori finali – persoane juridice/societăți comerciale și un număr de doar 1,4 legături de acces/puncte terminale instalate, iar, în cele cu 2 furnizori, numai 14 persoane juridice și un număr de aproximativ 3 legături de acces/puncte terminale instalate, ceea ce înseamnă existența unei cereri foarte mici. În același timp, este important de subliniat că atât în localitățile cu 1 singur furnizor, cât și în cele cu 2 furnizori în care nu există decât rețeaua fixă prin intermediul căreia sunt furnizate serviciile de calitate superioară își desfășoară activitatea numai societăți comerciale de foarte mici și mici dimensiuni - în medie, sunt doar 3 societăți comerciale cu maximum 9 angajați în localitățile în care activează exclusiv 1 furnizor de servicii de comunicații electronice de calitate superioară și, respectiv, 13 societăți cu până la 9 angajați și o singură societate cu 10 – 49 angajați în localitățile cu exclusiv 2 furnizori de servicii de calitate superioară. Astfel,

În aceste localități, cererea pentru servicii de calitate superioară la puncte fixe este de așteptat să fie aproape inexistentă, ceea ce scade interesul furnizorilor de a intra pe piață în zonele respective și de a oferi aceste servicii.

În concluzie, în marea majoritate a teritoriului național, barierele la intrarea pe piața serviciilor de calitate superioară sunt relativ reduse, iar existența rețelelor metropolitane, respectiv disponibilitatea legăturilor radio punct-la-punct, creează premisele ca, pe lângă serviciile deja existente, să fie disponibile, la nivel de gros, în orizontul de timp al analizei, servicii de acces alternative în scopul furnizării de servicii de linii închiriate sau VPN dedicate/garantate/simetrice pe piața cu amănuntul – în special pentru furnizarea serviciilor de linii închiriate și VPN cu interfețe alternative/de generație nouă. Zonele unde barierele la intrarea pe piața serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe sunt mai mari sunt cele care nu sunt atractive din punct vedere comercial din cauza condițiilor economice, cererea fiind practic inexistentă.

c) Analiza eventualelor variații în ceea ce privește caracteristicile serviciilor, respectiv tarifele percepute, la nivel geografic

În scopul evaluării existenței unor eventuale constrângeri tarifare diferite la nivel geografic, au fost analizate ofertele de servicii și, respectiv, tarifele practicate de furnizorii de servicii de calitate superioară la puncte fixe în diferite localități/zone ale țării. Existența unor politici de tarifare uniforme la nivel național sau, din contră, inexistența acestora oferă indicii importante referitoare la situația concurențială în diverse zone geografice ale țării.

Conform informațiilor disponibile ANCOM, a rezultat că furnizorii de servicii de linii închiriate și VPN din România nu realizează, în general, diferențieri la nivel geografic între serviciile oferite, din punctul de vedere al funcționalității, tarifelor sau modului de comercializare. În cazul tarifelor pentru serviciile de linii închiriate cu caracteristici identice, pot exista, în principiu, variații în funcție de disponibilitatea (sau nu) a propriei rețele de comunicații electronice în zonele respective. Astfel, în zonele în care propria rețea nu este disponibilă, tariful perceput pe piața cu amănuntul este probabil să depindă de costurile generate cu achiziționarea, la nivel de gros, a serviciilor de acces necesare. Cu toate acestea, din datele analizate, Autoritatea nu a putut identifica diferențe clare și stabile între tarifele aferente serviciilor furnizate prin rețelele proprii, respectiv prin rețelele terților, atribuibile modului de realizare a strategiei de acces pe piață.

De asemenea, date fiind caracteristicile specifice ale serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, furnizorii sunt nevoiți să dezvolte oferte la nivel național, deoarece clienții de dimensiuni mari care solicită de obicei astfel de servicii au nevoie, într-o măsură mare, de furnizarea serviciilor la nivelul unor arii cât mai largi. Mai mult decât atât, în momentul în care aceștia își extind activitatea și deschid noi subsidiare/puncte de lucru etc., furnizorul de servicii de comunicații electronice de calitate superioară trebuie să conecteze aceste subsidiare la orice locație ar dori compania-client, care se poate afla în oricare dintre localitățile rurale sau urbane din România.

d) Analiza constrângerilor concurențiale la nivel geografic în localitățile cu unul, doi sau cel puțin trei furnizori de servicii de calitate superioară la puncte fixe

Prezența furnizorilor alternativi a crescut preponderent și constant în zonele în care s-au dezvoltat activități comerciale, cum ar fi zonele industrializate. În aceste zone, infrastructura de canalizație este relativ mai ușor accesibilă, iar cererea pentru serviciile de comunicații electronice de calitate superioară de generație nouă mai mare și mai concentrată.

Pentru a concluzia cu privire la constrângerile concurențiale și nivelul lor de omogenitate la un nivel mai restrâns decât al pieței naționale, ANCOM analizează în cele ce urmează situația concurențială pe piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe la nivel de localitate, ținând cont

de cotele de piață ale principalilor furnizori, de numărul de furnizori prezenți, respectiv de gradul de acoperire cu servicii și rețele de comunicații electronice la puncte fixe.

Având în vedere informațiile prezentate în secțiunile de mai sus, în mod particular situația eterogenă la nivel național, care face dificilă o grupare a localităților din punct de vedere al unor criterii precum mediul de reședință, județul sau regiunea geografică, ANCOM a realizat o împărțire a localităților și a analizat evoluția structurii acestora, precum și a potențialului concurenței, în funcție de o serie de caracteristici comune, astfel încât să ofere o imagine de ansamblu corectă cu privire la gradul de omogenitate a situației concurențiale și a constrângerilor competitive care există în zonele respective.

Din analiza datelor, au rezultat următoarele categorii de localități și caracteristici ale acestora, conform informațiilor valabile la data de 31 decembrie 2020:

Localități cu 1 furnizor - existau 2.017 astfel de localități din 3.789 de localități din România în care se furnizau servicii de comunicații electronice de calitate superioară, doar una singură fiind în mediul urban. Numărul total de furnizori în aceste localități era de 18: Telekom Romania Communications S.A. acoperea $\times\%$ dintre localitățile cu 1 furnizor, Vodafone Romania S.A. $\times\%$, RCS & RDS S.A. $\times\%$, Orange România S.A. $\times\%$, în timp ce 14 furnizori alternativi acopereau 5%.

Este important de menționat că, la nivelul tuturor localităților cu 1 furnizor, în 96% dintre acestea exista și cel puțin o altă rețea fixă de comunicații electronice. Conform datelor prezentate în tabelul nr. II.22., în marea majoritate a localităților în care exista și cel puțin o altă rețea fixă (96%), pe rețeaua respectivă se furnizau și servicii de acces la internet, ceea ce denotă potențialul de a intra pe piață și alți furnizori, în condițiile existenței unei cereri însemnate pentru servicii de calitate superioară la puncte fixe, în localitățile respective. În acest context, este important de punctat că numărul mediu de societăți comerciale din localitățile cu 1 furnizor este de doar 18, aproape toate fiind de foarte mici dimensiuni (sub 9 angajați).

Cât privește dispunerea în teritoriu, localitățile cu 1 furnizor sunt distribuite pe tot teritoriul României, de la 198 în regiunea de dezvoltare Vest (Apuseană) la 378 în regiunea de dezvoltare Nord-Est (Moldova).

Din punct de vedere al evoluției față de anul 2015, în 22% dintre localitățile cu 1 furnizor, la data de 31 decembrie 2015 (1.919 localități), numărul furnizorilor a crescut, astfel că, la data de 31 decembrie 2020, în 77% dintre acestea existau 2 furnizori, în 23% dintre acestea cel puțin 3 furnizori, într-un număr de 940 de localități (49%) situația fiind neschimbată.

Localități cu 2 furnizori – existau 876 astfel de localități, dintre care doar 5 urbane. Telekom Romania Communications S.A. era prezent în $\times\%$ dintre acestea (\times), Vodafone Romania S.A. în $\times\%$ (\times), RCS & RDS S.A. în $\times\%$ (\times) și Orange România S.A. în $\times\%$ (\times). În 90% dintre localități (790) erau prezenți doi furnizori importanți, în 10% dintre localități (85) există un furnizor important și un furnizor alternativ, iar într-o singură localitate sunt doi furnizori alternativi, alții decât cei importanți.

În 778 dintre localitățile cu 2 furnizori (89%) existau și alți furnizori care operau rețele de acces la internet ce ar putea fi utilizate pentru a permite furnizarea de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, într-un timp relativ scurt și fără investiții de mare anvergură.

La nivelul localităților în care existau exclusiv cele două rețele pentru furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe (fără să mai fie prezente alte rețele fixe de comunicații electronice), numărul mediu de societăți comerciale care-și desfășurau activitatea economică era de 14, aproape toate fiind de dimensiuni foarte reduse.

Din punctul de vedere al evoluției față de anul 2015, în 21% dintre cele 771 localități cu 2 furnizori existau deja cel puțin 3 furnizori, la data de 31 decembrie 2020. În 38% dintre localități (331 localități), numărul furnizorilor a rămas constant, în timp ce, în 30% dintre localități (232) s-a redus la 1 furnizor.

Localitățile cu 2 furnizori sunt distribuite pe tot teritoriul României, de la 98 de localități, în regiunea de dezvoltare Vest (Apuseană), la 182 de localități, în regiunea de dezvoltare Sud (Muntenia).

Din punct de vedere al structurii pieței, în cele 876 de localități cu 2 furnizori, existau, per total, 9 furnizori cu o cotă de piață mai mare de 50%, în 455 de localități, dispartate din punct de vedere geografic. Analizând furnizorii aflați în această situație, a rezultat că, în $\times\%$ dintre respectivele localități, cel care

deține o cotă de piață de peste $\times\%$ este Telekom Romania Communications S.A., urmat de Vodafone Romania S.A. (în $\times\%$ dintre localități) și de RCS & RDS S.A. (în $\times\%$ dintre localități). În restul localităților cu 2 furnizori unde existau cote de piață mai mari de $\times\%$, furnizorii ce dețineau aceste cote erau furnizori alternativi, de dimensiuni mai mici, cum ar fi Combridge S.R.L., Digi Communication S.R.L. sau Nextgen Communications S.R.L..

Localități cu cel puțin 3 furnizori – exista un număr de 896 de astfel de localități, dintre care 316 în mediul urban (dintr-un total de 322 localități din mediul urban), cărora le corespund aproape 504.000 de societăți comerciale, reprezentând 82% dintre societățile comerciale din România. În 424 localități (47% dintre localitățile cu cel puțin 3 furnizori), sunt prezenți toți cei patru furnizori principali (Telekom Romania Communications S.A., Vodafone Romania S.A., RCS & RDS S.A. și, respectiv, Orange România S.A.), iar în 52% dintre localitățile cu cel puțin trei furnizori sunt prezenți cel puțin doi sau trei dintre operatorii principali menționați.

La nivelul localităților cu cel puțin 3 furnizori existau, în medie, 562 societăți comerciale, majoritatea (91%) fiind de foarte mici dimensiuni (sub 9 angajați). De asemenea, numărul mediu de legături de acces/puncte terminale furnizate în aceste localități era de aproximativ 81.000, reprezentând 92% din totalul legăturilor de acces/punctelor terminale furnizate la nivelul pieței cu amănuntul din România.

În 11% dintre cele 799 de localități cu cel puțin 3 furnizori la 31 decembrie 2015, numărul de furnizori a crescut cu cel puțin un furnizor, la data de 31 decembrie 2020, iar, în 28% dintre aceste localități, numărul furnizorilor a rămas constant. Deși numărul de furnizori din localitățile în care, la nivelul anului 2015, existau cel puțin 3 furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe a scăzut în 61% dintre acestea, se poate observa că numai 6 localități care erau acoperite cu servicii în anul 2015 nu mai sunt acoperite cu servicii în anul 2020. Pe de altă parte, este de subliniat că, în 913 localități care, în anul 2015, nu erau acoperite cu servicii, în perioada supusă analizei au intrat furnizori noi pe piață, în 13% dintre acestea fiind prezenți, la nivelul anului 2020, cel puțin 2 furnizori de servicii de calitate superioară. Evoluțiile menționate denotă gradul ridicat de reacție a ofertei la cerere, serviciile de calitate superioară fiind furnizate acolo unde există cerere și sunt necesare pentru susținerea activităților comerciale ale utilizatorilor finali – persoane juridice din România. Din punctul de vedere al structurii pieței, în localitățile în care sunt prezenți cel puțin 3 furnizori de servicii de calitate superioară, în 29% dintre acestea exista un furnizor cu o cotă de piață mai mare de 50%. Totodată, în aproape 60% dintre localitățile respective, se poate observa prezența a cel puțin unui alt furnizor care înregistra o cotă de piață importantă, de cel puțin 20%.

Având în vedere specificul pieței serviciilor analizate, a căror furnizare, practic, spre deosebire de furnizarea serviciilor destinate publicului larg, nu implică neapărat o rețea de acces ubicuă, ci soluții la cerere, majoritatea punct la punct, în cazul localităților în care există furnizori cu o cotă de piață de peste 50% trebuie luat în considerare și potențialul de a oferi servicii al altor furnizori în localitățile respective. Astfel, din datele prezentate mai sus a rezultat că, în ansamblu, numărul localităților cu posibile probleme concurențiale (în care sunt prezenți numai furnizorii de servicii de comunicații electronice de calitate superioară considerați, aceștia având o cotă de piață de peste 50%) ar fi de 80 localități cu 1 furnizor (4% din localitățile cu 1 furnizor) și, respectiv, 39 localități cu 2 furnizori (peste 4% din localitățile cu 2 furnizori). Pe de altă parte, în aceste localități, accesul este dificil, iar cererea mică – la sfârșitul anului 2020, exista un număr mediu de doar 4 utilizatori finali – persoane juridice în localitățile cu 1 furnizor de servicii de calitate superioară și numai 15 în localitățile cu 2 furnizori în care s-au înregistrat cote de piață mai mari de 50%, toate entitățile economice fiind de dimensiuni reduse.

În concluzie, se poate observa că, în cadrul localităților sau al categoriilor de localități de mai sus, condițiile concurențiale variază semnificativ, nu sunt stabile în timp, structura piețelor la nivel local fiind într-o continuă schimbare, astfel încât nu se pot delimita unități geografice care să îndeplinească criteriile pentru definirea unor piețe geografice la nivel subnațional. În ansamblu, zonele în care se pot manifesta potențiale probleme concurențiale sunt acoperite de furnizori ale căror tarife nu sunt excesive, în

majoritatea situațiilor lipsa unor oferte alternative fiind cauzată de potențialul economic redus (cerere potențială aproape inexistentă).

ANCOM a analizat în cele ce urmează inclusiv gradul de omogenitate a situației concurențiale la un nivel mai agregat – la nivel de județ. Din punct de vedere al distribuției furnizorilor, așa cum se poate observa în tabelul de mai jos, la nivelul fiecărui județ există un număr însemnat de furnizori de servicii de comunicații electronice de calitate superioară, care satisfac nevoile de comunicații ale întreprinderilor ce activează în fiecare zonă considerată.

Tabelul nr. II.23. – Numărul întreprinderilor active din România și, respectiv, al furnizorilor de servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, la nivelul fiecărui județ

Județ	Număr furnizori	Numărul întreprinderilor active din România în anul 2020				
		Număr total întreprinderi	0-9 persoane	10-49 persoane	50-249 persoane	250 și peste persoane
AB	10	9.745	8.790	821	105	29
AR	12	13.568	12.282	1.066	174	46
AG	13	18.486	16.604	1.568	260	54
BC	12	13.148	12.035	942	143	28
BH	14	20.854	18.830	1.713	265	46
BN	10	8.568	7.811	647	101	9
BT	8	5.050	4.539	417	80	14
BR	11	6.939	6.285	565	76	13
BV	17	22.763	20.727	1.674	295	67
BZ	12	10.380	9.396	841	119	24
CL	9	5.349	4.850	433	56	10
CS	10	5.092	4.669	363	54	6
CJ	15	36.580	33.799	2.291	398	92
CT	19	24.426	22.139	1.972	276	39
CV	11	4.517	4.033	416	59	9
DB	11	9.550	8.749	675	107	19
DJ	17	16.911	15.450	1.260	165	36
GL	12	13.252	12.197	869	156	30
GR	9	5.837	5.374	398	61	4
GJ	14	7.663	7.063	521	67	12
HR	13	7.979	7.028	836	101	14
HD	14	10.020	9.073	799	131	17
IL	13	4.913	4.402	443	63	5
IS	14	20.617	18.685	1.640	248	44
IF	17	29.132	26.660	2.001	385	86
MM	12	12.492	11.230	1.087	155	20
MH	9	3.841	3.516	283	35	7
B	28	119.798	108.648	8.786	1843	521
MS	13	15.490	13.968	1.273	210	39
NT	12	9.694	8.751	811	118	14
OT	9	7.870	7.208	565	85	12
PH	14	20.166	18.118	1.694	288	66
SJ	11	6.004	5.470	463	63	8
SM	11	8.639	7.669	817	135	18
SB	15	13.464	12.057	1.134	217	56
SV	12	14.021	12.648	1.209	146	18
TR	9	5.798	5.280	440	68	10
TM	16	27.850	25.420	2.012	338	80
TL	11	5.259	4.758	422	71	8

Județ	Număr furnizori	Numărul întreprinderilor active din România în anul 2020				
		Număr total întreprinderi	0-9 persoane	10-49 persoane	50-249 persoane	250 și peste persoane
VL	10	8.744	7.934	688	104	18
VS	9	6.206	5.683	456	58	9
VN	10	7.531	6.907	541	68	15
Total la nivel național	42	624.206*	566.735	47.852	7.947	1.672

Surse: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori; INS – *date referitoare la întreprinderile active, incluzând societățile comerciale, dar și alte categorii de persoane juridice active înregistrate în România la nivelul anului 2020

În ceea ce privește distribuția cotelor de piață la nivel de județ, conform datelor din tabelul nr. II.24., nu există niciun furnizor care deține o cotă de piață mai mare de 50% în niciunul dintre județele României, în timp ce, doar într-un număr de 8 județe, există doi furnizori ce dețin cote de piață între 40% și 50% (∞ județe în cazul Telekom Romania Communications S.A., respectiv ∞ județe în cazul RCS & RDS S.A.).

Dintre cele 724 de localități aparținătoare de cele 8 județe, numai 60 erau situate în mediul urban, cererea pentru astfel de servicii fiind de așteptat să fie limitată de numărul scăzut de utilizatori finali – persoane juridice activi în zonele respective. Astfel, la data de 31 decembrie 2020, în cele 8 județe (BC, BH, BT, GJ, MS, NT, TR, VS) își desfășurau activitatea doar 13% dintre întreprinderile din România, acestea fiind, în proporție semnificativă (de 91%), întreprinderi foarte mici, cu maximum 9 angajați. Acest aspect este confirmat și de faptul că în respectivele județe era furnizat, în ansamblu, un număr redus de legături de acces/puncte terminale (doar 9%) la sfârșitul anului 2020. Din punct de vedere al evoluției în timp a situației concurențiale în aceste județe, în două dintre acestea (TR, VS), în care existau furnizori cu cote de piață de peste 50% în anul 2015, situația concurențială s-a îmbunătățit în anul 2020, cotele de piață scăzând sub 50%, în timp ce, în cazul celui de-al treilea (DB), nu mai există niciun furnizor cu o cotă de piață mai mare de 40%, în comparație cu perioada anterioară, când exista un furnizor cu o cotă de piață de 52%. Un aspect important este și acela că numărul de furnizori din județele respective este semnificativ, de 8 în BT, 9 în TR și VS, 12 în BC și NT, 13 în MS, respectiv de 14 în BH și GJ (a se vedea tabelul II.23.), în timp ce ambii furnizori cu cote de piață între 40% și 50% practică o politică comercială unitară la nivelul teritoriului național, ceea ce denotă manifestarea unor constrângeri concurențiale comune asupra unui potențial comportament independent al furnizorilor în zonele respective. De asemenea, dacă se consideră existența și a altor rețele de comunicații electronice la puncte fixe, în special a rețelelor prin intermediul cărora se furnizează servicii de acces la internet, la nivelul celor 8 județe, se observă că, în marea majoritate a localităților aparținătoare acestora este dezvoltată cel puțin o rețea de servicii de acces la internet la puncte fixe, cu 76% dintre localități în VS, 82% în BH, 83% în MS, 85% în BT, 89% în BC, 92% în GJ și NT, respectiv 95% în TR. Astfel, există premise pentru a putea considera că rețelele de acces la internet pot fi modernizate și adaptate într-un interval de timp relativ scurt și cu investiții suplimentare rezonabile, pentru furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe.

Tabelul nr. II.24. – Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, la nivel de județ, la data de 31.12.2020

Județ	TKR	RCS	VDF	ORG	GTS	SNR	Euroweb	Alți furnizori
RO	28,58%	27,88%	23,61%	13,40%	1,81%	1,16%	0,92%	2,64%
AB	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
AG	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
AR	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
B	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
BC	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
BH	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
BN	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞
BR	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞

BT	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
BV	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
BZ	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
CJ	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
CL	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
CS	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
CT	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
CV	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
DB	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
DJ	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
GJ	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
GL	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
GR	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
HD	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
HR	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
IF	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
IL	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
IS	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
MH	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
MM	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
MS	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
NT	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
OT	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
PH	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
SB	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
SJ	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
SM	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
SV	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
TL	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
TM	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
TR	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VL	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VN	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
VS	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

Notă: n.a. - nu se aplică.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În cazul celorlalte județe din România (34 județe), cotele de piață ale furnizorilor sunt de cel mult 40%, principalii operatori de la nivelul fiecărui județ deținând cote de piață apropiate, acestea având valori între 15%-39%.

În același timp, analiza dinamicii condițiilor concurențiale de pe piață la nivelul tuturor județelor, în perioada analizată, arată că, dacă la sfârșitul anului 2015 existau doi furnizori care dețineau o cotă de piață mai mare de 50% într-un număr cumulat de trei județe (DB, TR, VS), la sfârșitul perioadei analizate (anul 2020), toți furnizorii aveau cote de piață mai mici de 50% în oricare dintre județele României, ceea ce susține concluzia cu privire la caracterul volatil al pieței și imposibilitatea de a stabili niște limite clare la nivelul unor zone mai restrânse decât teritoriul național.

De asemenea, analiza la un nivel și mai agregat – urban, respectiv rural, arată că în majoritatea localităților urbane (316 din 322) și în 580 localități rurale (dintr-un număr de 3.467 localități) există cel puțin 3 furnizori activi de servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară. Totuși, trebuie precizat că doar 15% din totalul legăturilor de acces sunt furnizate în mediul rural, iar în localitățile

cu 1 singur furnizor din mediul rural sunt furnizate în medie 2 legături de acces, deci cererea este foarte scăzută. Altfel, localitățile cu potențiale probleme de concurență (în particular, cele acoperite de 1 sau 2 furnizori) sunt în marea lor majoritate în mediul rural²⁷, în zone fragmentate și neatractive din punct de vedere comercial, unde numărul întreprinderilor active este foarte mic. În medie, conform datelor deținute de ANCOM, sunt mai puțin de 4 legături de acces aferente utilizatorilor finali - persoane juridice (întreprinderi mici și mijlocii - IMM, persoane fizice autorizate - PFA, întreprinderi individuale – II) la nivelul unei localități rurale.

În tabelul nr. II.25. este prezentată acoperirea cu servicii de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe, atât la nivel național, cât și defalcată în funcție de mediul de rezidență.

Tabelul nr. II.25. - Gradul de acoperire a localităților cu rețelele prin intermediul cărora sunt furnizate servicii de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, în funcție de mediul de rezidență (urban/rural), la data de 31.12.2020

Nr. furnizori	RURAL		URBAN		NAȚIONAL	
	Nr. localități	Nr. legături de acces	Nr. localități	Nr. legături de acces	Nr. localități	Nr. legături de acces
	3.467	13.351	322	74.303	3.789	87.654
1	2.016	3.354	1	1	2.017	3.355
2	871	3.198	5	25	876	3.223
3+	580	6.799	316	74.277	896	81.076

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În ceea ce privește structura pieței de servicii de calitate superioară în funcție de mediul de rezidență, acestea sunt prezentate în tabelul II.26.

Tabelul nr. II.26. - Cotele de piață ale operatorilor principali, în localitățile din mediul urban și, respectiv, din mediul rural în funcție de numărul de legături de acces/puncte terminale corespunzătoare serviciilor de calitate superioară furnizate, la data de 31 decembrie 2020

Mediul de reședință	Nr. total de legături de acces	Cote de piață (%)				
		Telekom Romania Communications	RCS & RDS	Vodafone Romania	Orange România	alți furnizori
Mediul urban	74.303	⌘	⌘	⌘	⌘	⌘
Mediul rural	13.351	⌘	⌘	⌘	⌘	⌘
Total	87.654	⌘	⌘	⌘	⌘	⌘

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Cotele de piață ale principalilor operatori diferă în mediul urban față de cel rural. În timp ce, în mediul urban, RCS & RDS S.A. deține o cotă de piață mai mare față de Telekom Romania Communications S.A., operatorul fost monopolist este lider de piață în mediul rural, dar și la nivel național. În ansamblu, se observă că principalii operatori ce furnizează servicii de comunicații electronice de calitate superioară dețin cote de piață echilibrate, atât în mediul urban, cât și în mediul rural.

În concluzie, deși există zone (localități) în care unii furnizori dețin cote de piață mai mari de 50%, numărul lor nu este limitat la furnizorul fost monopolist sau la furnizorii principali la nivel național, în multe situații, furnizorii lideri de piață fiind diferiți de la o localitate la alta. De asemenea, localitățile respective sunt situate preponderent în mediul rural, fiind puțin atractive din punct de vedere economic, în timp ce, din punct de vedere geografic, acestea sunt dispartate, astfel încât nu se pot delimita unități geografice care să îndeplinească anumite criterii pentru a se putea defini piețe geografice la nivelul unor unități mai restrânse. Practic, condițiile concurențiale variază semnificativ în interiorul zonelor respective, nefiind delimitate cu acuratețe de alte zone cu condiții concurențiale diferite, astfel încât nu poate fi justificată o eventuală delimitare geografică a pieței relevante a produsului. Deși în cazul serviciilor de

²⁷ Există doar 6 localități din mediul urban în care furnizează servicii un număr de unu sau doi operatori.

calitate superioară există probabilitatea să apară variații ale cererii și ofertei asociate, de exemplu, cu anumite grupuri de utilizatori care formează zone mai concentrate din punct de vedere geografic, acestea nu sunt de natură să determine limite clare și persistente ale unor segmente geografice de piață diferite. Marea majoritate a furnizorilor nu-și limitează oferta la anumite regiuni, ci acționează la nivelul întregii țări, beneficiind fie de propria rețea națională de transport, fie de posibilitatea de a achiziționa servicii competitive de transport furnizate de mai mulți operatori la nivel național.

Prin urmare, opinia Autorității este că, în cazul în care un monopolist ipotetic ar practica un tarif mai mare cu 5-10% pentru serviciile de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară oferite într-una din zonele respective, un număr semnificativ de utilizatori finali – persoane juridice ar substitui serviciile achiziționate cu cele ale altor furnizori activi în zonele considerate, astfel încât creșterea tarifelor ar fi neprofitabilă.

Concluzii cu privire la dimensiunea geografică a pieței relevante cu amănuntul

Pe baza informațiilor mai sus analizate, rezultă că, în România, structura pieței serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe la nivel de localitate/județ este eterogenă, în majoritatea localităților sau județelor existând furnizori lideri de piață diferiți, mare parte dintre aceștia acționând totodată și la nivel național. Structura pieței pe medii de reședință, regiuni geografice sau la nivel local relevă existența unor furnizori lideri de piață diferiți, la data de 31 decembrie 2020. Localitățile cu potențiale probleme de concurență (în particular, cele acoperite de 1 sau 2 furnizori) sunt, cu foarte puține excepții, în mediul rural, în zone fragmentate și neatractive din punct de vedere comercial, care prezintă, de regulă, indicatori socio-economici defavorabili. În aceste localități, nu a fost identificată manifestarea unor probleme concurențiale cum ar fi practicarea unor tarife excesive, a unor oferte diferențiate din punctul de vedere al capacităților de transmisie furnizate ori al parametrilor de bază ce caracterizează calitatea serviciilor, cele din urmă trebuind considerate în strânsă legătură cu cerințele clienților. În plus, analiza indicatorilor relevanți la nivel de județ a confirmat concluziile Autorității cu privire la manifestarea mecanismelor concurențiale de pe piață.

În același timp, analiza datelor mai relevă că, în condițiile furnizării unui număr relativ redus de conexiuni pentru servicii de calitate superioară la puncte fixe, piața din România este volatilă, structura acesteia și situația concurențială modificându-se relativ rapid ca urmare a celei mai mici schimbări de pe piață (de exemplu, intrarea de noi furnizori pe piață, modificarea minimală a cotei de piață a unuia dintre furnizorii principali), o eventuală delimitare geografică având un caracter fluid, neputându-se identifica cu acuratețe zone subnaționale stabile în timp, în orizontul de timp al analizei de piață (de exemplu, numărul localităților fără acoperire cu servicii de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe s-a redus în perioada 2015 – 2020, de la 10.261 la 31 decembrie 2015 la 9.961 la 31 decembrie 2020, localitățile fiind exclusiv din mediul rural). În mod similar, există un număr de 913 localități care nu erau acoperite cu servicii la nivelul anului 2015, dar în care a intrat pe piață cel puțin un furnizor de servicii de calitate superioară. Astfel, structura piețelor locale este în continuă schimbare, în strânsă legătură cu cererea pentru astfel de servicii, neputându-se estima că în orizontul de timp al analizei situația se va menține neschimbată, astfel încât să poată fi trasată o „hartă” fixă a granițelor geografice în funcție de diferitele unități geografice considerate. Chiar dacă pot exista bariere la intrarea pe piața serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe în zonele rurale, acestea sunt determinate în mare parte de condițiile economice și sociale din aceste zone, respectiv de lipsa cererii ori cererea redusă pentru astfel de servicii dedicate.

Un alt aspect important de menționat este și acela că, din punct de vedere practic (al unei analize cost-beneficiu) și, respectiv, al fezabilității, ținând cont de caracterul multi-local al furnizării acestor servicii (considerând faptul că, de regulă, serviciile de calitate superioară deservește două puncte terminale care se află în localități diferite), o eventuală delimitare a unor piețe subnaționale ar implica costuri de reglementare semnificative, mai mari ca beneficiile rezultate din procesul de reglementare.

Având în vedere condițiile necesare a fi îndeplinite pentru definirea unor piețe geografice la nivel subnațional (în mod particular condițiile care prevăd ca unitățile geografice la nivelul cărora se determină limitele pieței relevante să fie stabile în timp și delimitate cu acuratețe și, respectiv, să fie suficient de mici

astfel încât condițiile concurențiale să nu varieze semnificativ în cadrul aceleași unități geografice), ANCOM consideră că, atât în prezent, cât și în orizontul de timp al analizei, existența unor astfel de situații nu determină diferențe suficient de relevante, consistente și stabile în timp în ceea ce privește condițiile de concurență între zonele rurale și urbane sau între diferite unități geografice considerate (localități/județe) pentru a justifica definirea de piețe geografice la un nivel mai restrâns decât cel național. Această concluzie este susținută inclusiv de caracterul multi-local al serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, în principal în cazul serviciilor de linii închiriate de generație nouă și al rețelelor virtuale private.

În acest context, Autoritatea amintește faptul că, în ipoteza apariției unor abuzuri pe piață, inclusiv la nivel local/regional, în orizontul de timp al analizei, există instrumente legale adecvate pentru sancționarea în mod punctual a abaterilor de la principiile unui mediu concurențial normal, în acest sens notând că faptele care împiedică, restrâng sau denaturează concurența pe piața românească se supun controlului *ex post* exercitat de către Consiliul Concurenței. Astfel, intervenția *ex post* a Autorității de concurență este mai flexibilă și mai puțin invazivă decât o acțiune *ex ante* a ANCOM, lăsând ca mecanismele pieței să acționeze firesc, demersurile Autorității de concurență fiind determinate de încălcarea principiilor dreptului concurenței.

În consecință, având în vedere aspectele prezentate mai sus, piața relevantă cu amănuntul este **piața serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară, indiferent de capacitățile disponibile și de mediul de transmisie utilizat, definită la nivel național.**

CAPITOLUL III

Analiza situației concurențiale pe piața relevantă cu amănuntul a serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe

Recomandarea privind piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile de reglementare *ex ante* (EU) 2020/2245 stabilește în mod clar faptul că „[...] Obiectivul final al intervenției în materie de reglementare este de a aduce beneficii utilizatorilor finali în ceea ce privește prețul, calitatea și opțiunile disponibile, prin realizarea unei concurențe durabile la nivelul comerțului cu amănuntul. [...] Într-adevăr, în cazul în care piețele cu amănuntul sunt efectiv concurențiale în absența reglementării piețelor angro, autoritățile naționale de reglementare ar trebui să concluzioneze că reglementarea nu mai este necesară pe piețele angro conexe.”²⁸

Același aspect esențial rezultă și din conținutul Directivei (UE) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice, care, la considerentul 29, prevede faptul că „[...] Obligațiile de la nivelul angro ar trebui să fie impuse atunci când una sau mai multe piețe cu amănuntul nu au perspective de a deveni cu adevărat concurențiale în absența acestor obligații. Este probabil ca autoritățile naționale de reglementare, prin procesul de analiză a pieței, să fie treptat în măsură să constate că piețele cu amănuntul sunt concurențiale chiar și în absența reglementării la nivel angro, în special ținând seama de îmbunătățirile preconizate în ceea ce privește inovarea și concurența [...]”.

De asemenea, Comisia Europeană arată, în cadrul considerentului (3) din aceeași Recomandare, faptul că unul dintre obiectivele cadrului de reglementare în vigoare este, printre altele, de a reduce progresiv reglementările *ex ante* specifice pe măsură ce se dezvoltă concurența pe piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice, scopul final fiind acela ca acestea să fie reglementate, punctual, după caz, doar prin intermediul mecanismelor dreptului concurenței.

În plus, considerentul (23) explică că gradul de concurență al piețelor cu amănuntul trebuie analizat din punct de vedere prospectiv, orientat spre viitor, în absența existenței unor reglementări *ex ante* aplicate ca urmare a identificării unor furnizori cu putere semnificativă de piață. Pe de altă parte, analiza de piață trebuie să ia în considerare efectele altor măsuri de reglementare aplicate la nivelul piețelor de gros sau cu amănuntul în perioada analizată.

Așadar, deși scopul principal al demersului actual este revizuirea piețelor relevante de gros ale serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară, analiza pornește de la piața/piețele cu amănuntul corespunzătoare, având în vedere că cererea pentru serviciile furnizate în amonte derivă din cererea pentru serviciile furnizate utilizatorilor finali. În cazul în care costul cu serviciile achiziționate pe o piață din amonte reprezintă un procent important din prețul serviciilor furnizate pe piața din aval, gama serviciilor substituibile disponibile la nivelul pieței cu amănuntul va oferi informații valoroase cu privire la gama de servicii - substituit probabile, disponibile la nivelul pieței de gros. Acest aspect se datorează faptului că o creștere a prețului serviciului furnizat la nivelul pieței de gros, care se va regăsi în prețul serviciului cu amănuntul, va determina utilizatorii finali să înlocuiască serviciul respectiv cu cel considerat substituit, având ca efect reducerea cererii pentru serviciile de gros corespunzătoare.

3.1. Cadrul legal

Potrivit art. 94 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, un furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice este considerat ca având putere semnificativă pe o anumită piață dacă „[...] *individual sau împreună cu alți asemenea furnizori, se bucură pe piața respectivă de o poziție echivalentă unei poziții dominante.*”. Conceptul de poziție dominantă este împrumutat din legislația primară și secundară din domeniul concurenței și identifică o situație în care respectivul furnizor este capabil, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Prin urmare, pe piața cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe, ANCOM a analizat situația concurențială pentru a determina dacă există operatori

²⁸ Considerentul (6) din Recomandarea Comisiei Europene (EU) 2020/2245.

care sunt capabili, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Existența unuia sau a mai multor furnizori cu putere semnificativă se determină pe baza mai multor criterii, având în vedere posibilele evoluții viitoare, pe baza caracteristicilor concurențiale ale pieței în prezent. Pe o anumită piață relevantă, poate exista un singur furnizor cu putere semnificativă (putere semnificativă individuală), care se poate comporta independent față de concurenții săi, ori mai mulți furnizori cu putere semnificativă (putere semnificativă colectivă), care se află în aceeași poziție față de concurenți și consumatori ca o singură entitate având putere semnificativă, fără a exista concurență efectivă între ei.

3.2. Analiza puterii semnificative individuale

Orice analiză realizată în vederea desemnării unor eventuali operatori cu putere semnificativă trebuie să ia în considerare, în funcție de gradul lor de relevanță în contextul analizat, o serie de factori, cum ar fi:

- cotele de piață ale furnizorilor prezenți pe piața relevantă;
- existența barierelor la intrarea pe piață și a barierelor în calea extinderii;
- economiile de scară și/sau scop;
- accesul facil sau privilegiat la resurse financiare sau de capital;
- controlul asupra unei infrastructuri greu de duplicat;
- gradul de diversificare a produselor;
- gradul de integrare pe verticală a furnizorilor;
- presiuni concurențiale exercitate în mod indirect de la nivelul altor piețe;
- puterea de contracarare a cumpărătorilor.

În secțiunile următoare, ANCOM prezintă analiza și concluziile sale privind gradul de concurență la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe, așa cum a fost definită în capitolul II.

3.2.1. Cotele de piață și stabilitatea acestora

Cota de piață este cel mai utilizat criteriu pentru determinarea puterii semnificative pe piață. Deși existența unei cote de piață ridicate nu este suficientă pentru a desemna un furnizor ca având putere semnificativă, este puțin probabil ca un furnizor să dețină putere semnificativă fără să aibă, în același timp, o cotă de piață ridicată.

Astfel, o cotă de piață mai mare de 50% este prin ea însăși un indiciu al manifestării unei poziții dominante pe piață. De asemenea, în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene s-a precizat că, în lipsa unor circumstanțe excepționale, o cotă de piață mai mare de 50% instituie o prezumție de dominanță, sarcina probei că respectivul agent economic nu are poziție dominantă pe o anumită piață, aparținând acestuia (AKZO Chemie Bv împotriva Comisiei, Hoffmann-La Roche AG împotriva Comisiei). Chiar și în cazul unei cote de piață mai mici de 50%, dar mai mare de 40%, sau chiar în cazul unor cote de piață mai mici de 40%, un furnizor poate fi considerat ca având poziție dominantă, în acest caz analizându-se și alți factori (United Brands împotriva Comisiei). Aceste circumstanțe excepționale trebuie argumentate în mod clar și neechivoc, pe baza unor dovezi care să nu poată fi contestate.

Prin urmare, analiza cotelor de piață reprezintă un prim indiciu în ceea ce privește importanța deținută de un operator pe o piață, în comparație cu concurenții săi. În mod evident, cu cât cota de piață deținută de operator este mai ridicată, respectiv cu cât intervalul de timp în care aceasta s-a menținut la un nivel ridicat este mai lung, cu atât indiciul cu privire la manifestarea poziției dominante pe piață este mai puternic. În același timp, Comisia Europeană consideră că sunt și alți factori importanți în analizarea manifestării poziției dominante pe piața relevantă, factori fără examinarea cărora este dificil a decide dacă un operator deține sau nu putere semnificativă pe piața relevantă. Comisia Europeană interpretează cotele de piață ținând cont de condițiile din piață și, în special, de dinamica acesteia și de particularitățile

identificate în cadrul analizei. Astfel, există situații când un furnizor cu o cotă de piață relativ ridicată să nu poată acționa într-o măsură apreciabilă independent de clienții care au o putere de negociere suficientă.

Piața serviciilor de calitate superioară din România prezintă caracteristicile unei piețe dinamice, în creștere, atât numărul de furnizori de servicii de calitate superioară (la finalul anului 2020 erau 42 de furnizori, în creștere față de finalul anului 2016 – 34 de furnizori), cât și numărul utilizatorilor finali fiind în creștere. În funcție de serviciile furnizate, 31 furnizori ofereau conexiuni dedicate/garantate/simetrice, integrate în rețele virtuale private (VPN), 20 furnizori servicii de linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”, iar 7 furnizori servicii de linii închiriate cu interfață „tradițională”.

Principalii furnizori pe piața serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe, așa cum a fost definită la capitolul anterior, sunt prezentați în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. III.1. Furnizori de servicii de calitate superioară la puncte fixe și serviciile furnizate la nivelul pieței cu amănuntul

Furnizor	Servicii/tehnologii/medii de transmisie furnizate la nivelul pieței cu amănuntul
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	linii analogice, linii SDH / Ethernet over SDH / IP/MPLS / DWDM, VPN
RCS & RDS S.A.	linii Ethernet over IP/MPLS, linii SDH, VPN
VODAFONE ROMANIA S.A.	linii Ethernet, VPN Layer 2/3
ORANGE ROMÂNIA S.A.	linii Ethernet, VPN
COMBRIDGE S.R.L.	linii SDH/EoMPLS, VPN Layer 2/3
EUROWEB ROMANIA S.A.	linii EoMPLS, linii Ethernet over SDH, VPN Layer 2/3
GTS TELECOM S.R.L.	linii Ethernet, VPN MPLS
PRIME TELECOM S.R.L.	linii Ethernet, linii SDH, VPN Layer 2/3
SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE RADIOCOMUNICAȚII S.A.	VPN Layer 2/3

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Caracterul dinamic este susținut inclusiv de modificările survenite în structura și evoluția volumului pieței, ponderea serviciilor care utilizează tehnologii alternative, cum ar fi Ethernet, fiind din ce în ce mai mare (la 31.12.2020 ponderea cumulată era de 93,3% în funcție de numărul de circuite și de 97,5% în funcție de venituri), în detrimentul serviciilor de linii închiriate clasice, cu interfață „tradițională”. În funcție de numărul de circuite, ponderea liniilor închiriate digitale cu interfață „alternativă” și, respectiv, a conexiunilor dedicate/garantate/simetrice utilizate pentru furnizarea serviciilor VPN a crescut în perioada 2017 – 2020 cu aproape 4 puncte procentuale, în timp ce liniile închiriate tradiționale au scăzut tot cu aproape 4 puncte procentuale. În funcție de venituri, ponderile liniilor închiriate digitale cu interfață „alternativă” și ale serviciilor VPN au crescut cumulativ în perioada 2017 – 2020, cu peste 2 puncte procentuale, în timp ce liniile închiriate tradiționale au înregistrat o scădere tot cu 2,1 puncte procentuale – liniile închiriate analogice au ajuns la o pondere de 1,3% la 31.12.2020 de la 2,8% la 31.12.2017, iar ponderea liniilor închiriate digitale cu interfață „tradițională” a scăzut și ea, de la 1,8% la 31.12.2017 la 1,2% la 31.12.2020.

Tabelul nr. III.2. - Structura serviciilor de calitate superioară în funcție de tehnologiile utilizate, respectiv dinamica în funcție de numărul total de circuite/conexiuni și veniturile aferente, în perioada 2017 – 2020

Indicator	2017		2018		2019		2020	
	Nr. circuite cnx	Venituri -lei-	Nr. circuite cnx	Venituri -lei-	Nr. circuite cnx	Venituri -lei-	Nr. circuite cnx	Venituri -lei-
Număr total circuite/conexiuni/venituri (mii)	68,1	227.060	73,2	225.689	75,7	229.720	81,8	234.509
Linii închiriate analogice	9,1%	2,8%	7,0%	1,8%	6,4%	1,5%	5,6%	1,3%
Linii închiriate digitale cu interfață „tradițională”	1,4%	1,8%	1,3%	1,6%	1,2%	1,4%	1,1%	1,2%
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	9,7%	16,6%	10,7%	17,3%	11,6%	17,7%	13,1%	20,7%
VPN conexiuni dedicate/garantate/simetrice	79,8%	78,9%	81,0%	79,3%	80,8%	79,3%	80,2%	76,8%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În ceea ce privește structura pieței la nivel de furnizori și evoluția acesteia, tabelul nr. III.3. prezintă dinamica cotelor de piață pentru cei mai importanți furnizori de pe piață, în funcție de numărul total de circuite/conexiuni furnizate pe piața cu amănuntul.

Tabelul nr. III.3. - Dinamica cotelor de piață ale furnizorilor de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe, în funcție de numărul total de circuite/conexiuni, în perioada 2017 – 2020

Indicator	2017	2018	2019	2020
Număr total circuite/conexiuni	68.087	73.151	75.685	81.805
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	✂	✂	✂	✂
VODAFONE ROMANIA S.A.	✂	✂	✂	✂
RCS & RDS S.A.	✂	✂	✂	✂
ORANGE ROMÂNIA S.A.	✂	✂	✂	✂
GTS TELECOM S.R.L.	✂	✂	✂	✂
ORANGE BUSINESS ROMANIA S.A.	✂	✂	✂	✂
SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE RADIOCOMUNICAȚII S.A.	✂	✂	✂	✂
EUROWEB ROMANIA S.R.L.	✂	✂	✂	✂
COMBRIDGE S.R.L.	✂	✂	✂	✂
Alți furnizori	✂	✂	✂	✂
Total	100%	100%	100%	100%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Figura nr. III.1. - Structura pieței serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe, în funcție de numărul total de circuite/conexiuni, în perioada 2017 – 2020

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Așa cum se poate observa, în perioada 2017 - 2020, structura pieței a fost una eterogenă, iar cotele de piață ale principalilor operatori, la nivelul numărului total de circuite/conexiuni, au înregistrat valori care nu depășesc 37% în ultimii 4 ani. La data de 31.12.2020, cea mai mare cotă de piață era deținută de Telekom Romania Communications S.A. cu ✂%, urmat de Vodafone Romania S.A. cu ✂%, respectiv RCS & RDS S.A. cu ✂%. În general, a existat o tendință de fluctuație și rebalansare a cotelor de piață în cazul primilor trei furnizori, ceea ce reprezintă un indiciu relevant cu privire la concurența puternică ce se manifestă pe piață – practic, se poate observa că scăderea cotelor de piață ale furnizorului fost monopolist este reflectată în creșterea cotelor de piață ale principalilor competitori (Vodafone Romania S.A. și RCS & RDS S.A.), pe parcursul perioadei analizate.

Aceeași tendință se observă și în cazul cotelor de piață în funcție de veniturile obținute din furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe de către principalii operatori, acestea înregistrând valori sub 26%, la nivelul anului 2020 (Telekom Romania Communications S.A. cu $\times\%$, Vodafone Romania S.A. cu $\times\%$, RCS & RDS S.A. cu $\times\%$ și AT&T Global Network Services Romania S.R.L. cu $\times\%$).

Tabelul nr. III.4. - Dinamica cotelor de piață ale furnizorilor de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe în funcție de venituri, în perioada 2017 – 2020

Indicator	2017	2018	2019	2020
Venituri totale (lei)	227.060.241	225.689.324	229.719.875	234.509.353
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.*	\times	\times	\times	\times
VODAFONE ROMANIA S.A.	\times	\times	\times	\times
RCS & RDS S.A.	\times	\times	\times	\times
AT&T GLOBAL NETWORK SERVICES ROMANIA S.R.L.	\times	\times	\times	\times
ORANGE BUSINESS ROMANIA S.A.	\times	\times	\times	\times
GTS TELECOM S.R.L.	\times	\times	\times	\times
ORANGE ROMÂNIA S.A.	\times	\times	\times	\times
S.S.T.T.I.R.E.T. 'TELETRANS' S.A.	\times	\times	\times	\times
COMBRIDGE S.R.L.	\times	\times	\times	\times
SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE RADIOCOMUNICAȚII S.A.	\times	\times	\times	\times
Alți furnizori	\times	\times	\times	\times
Total	100%	100%	100%	100%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În context, trebuie menționat că, volumul pieței serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară deși este în creștere, acesta are în continuare un nivel mic (aproape 82.000 de circuite/conexiuni și venituri de 48,5 milioane euro), ceea ce a determinat ca valorile cotelor de piață să înregistreze fluctuații într-un interval de timp scurt, ca răspuns la modificări de mică amploare ale pieței. În cazul cotelor de piață în funcție de venituri, variațiile sunt ușor mai mari decât în cazul numărului de linii/circuite/conexiuni, dat fiind caracterul specific al negocierii bilaterale a tarifelor în funcție de parametrii de calitate asigurați pentru aceste servicii. De exemplu, după cum se poate observa în datele prezentate, cota de piață deținută de Telekom Romania Communications S.A. în funcție de venituri a scăzut în perioada 2017 – 2019, apoi a crescut ușor în anul 2020, dar cu toate acestea este în scădere față de anul 2017.

În concluzie, analizând volumul vânzărilor, mărimile și evoluțiile cotelor de piață (furnizorul lider de piață are o cotă de sub $\times\%$, în funcție de numărul de circuite/conexiuni, respectiv $\times\%$ în funcție de venituri), coroborat cu numărul mare de operatori prezenți pe această piață, în creștere, este puțin probabil ca, în ipoteza în care piața păstrează aceeași tendință, așa cum este de așteptat, un furnizor să depășească cota de piață de peste 40%, în orizontul de timp al prezentei analize de piață. Această estimare are în vedere inclusiv recenta operațiune de preluare a societății Telekom Romania Communications S.A. de către societatea Orange România S.A., cota de piață cumulată a grupului Orange România²⁹ fiind în jur de $\times\%$ în ceea ce privește volumul de circuite vândute și, respectiv, aproximativ $\times\%$ la nivel de venituri. Totuși, se observă că nivelul cotei de piață cumulate este în scădere în perioada analizată, conform estimărilor realizate de ANCOM, fiind de așteptat ca tendința descendentă din trecut să continue³⁰. Prin urmare, indiferent dacă se consideră evoluțiile individuale ale furnizorilor sau ale grupurilor relevante de furnizori, opinia ANCOM este că nu vor exista situații în care un furnizor să influențeze manifestarea concurenței pe piața analizată nici în prezent, nici în perioada de timp avută în vedere în analiză.

²⁹ Grupul Orange România include următoarele societăți comerciale: Telekom Romania Communications S.A., Orange România S.A. și, respectiv, Orange Business Romania S.A.

³⁰ Conform datelor preliminare pentru anul 2021, cota de piață cumulată a grupului Orange România era în jur de 44%, la nivel de circuite.

În cele ce urmează se va analiza în ce măsură existența unor alți factori poate limita posibilitatea unui furnizor de a se comporta în mod independent față de clienții, concurenții și, respectiv, față de utilizatorii săi finali. Prin urmare, se vor lua în considerare și alte criterii în vederea evaluării puterii semnificative pe piață, analizate în cele ce urmează.

3.2.2. Bariere la intrarea și dezvoltarea pe piață; economii de scară, scop și densitate

ANCOM va analiza dacă pe piața serviciilor de comunicații electronice la puncte fixe de calitate superioară există bariere de natură să împiedice intrarea unor furnizori noi de astfel de servicii. Astfel, se va analiza dacă în perioada 2017 – 2020 au intrat furnizori noi pe piață și, respectiv, dacă în viitor este probabil să intre pe piață alți furnizori.

Chiar și atunci când există bariere ridicate la intrarea pe piață, pot exista concurenți potențiali care, în circumstanțele economice date, au capacitatea de a intra pe piața relevantă cu servicii pe care le furnizează în alte arii geografice sau prin adaptarea rapidă a tehnologiei de care dispun, în condiții acceptabile de eficiență. În esență, ușurința cu care anumiți furnizori pot intra pe o anumită piață într-o perioadă scurtă de timp și cu înregistrarea unor costuri reduse poate reprezenta un factor care să împiedice furnizorii existenți (în special furnizorii foști monopolști) să crească în mod nejustificat tarifele, în timp ce absența concurenților potențiali poate indica existența unor bariere ridicate la intrarea pe piață.

Conform Notei Explicative³¹ la Recomandarea (UE) 2020/2245, se consideră că există bariere structurale ridicate la intrarea pe piață atunci când aceasta, în funcție de tehnologiile existente, de natura rețelelor, împreună cu structurile de cost asociate și/sau cu nivelul cererii de pe piață, este caracterizată de existența unor condiții concurențiale asimetrice din punctul de vedere al operatorilor, care împiedică intrarea pe piață sau expansiunea anumitor operatori. De exemplu, *„la intrarea pe piață pot exista bariere structurale ridicate atunci când piața este caracterizată de existența unor avantaje absolute ce țin de costuri, a economiilor de scară și/sau scop, a constrângerilor legate de capacitate, precum și de existența costurilor fixe nerecuperabile ridicate”*. Cu alte cuvinte, barierele la intrarea pe piață se cuantifică, în principal, pe baza existenței unor economii de scară, de scop sau densitate de care poate beneficia un anumit furnizor în comparație cu alții, creându-i acestuia un avantaj competitiv.

Economiile de scară apar atunci când costul total mediu pe unitatea de produs al unui furnizor scade odată cu creșterea vânzărilor, pentru un nivel al producției corelat cu nivelul cererii pe piață. Economiile de scară sunt influențate de factori tehnologici și manageriali și rezultă din scăderea costurilor fixe pe unitatea de produs ca urmare a creșterii volumului vânzărilor. Economiile de scop apar ca urmare a avantajului de cost pe care îl are un furnizor care realizează două sau mai multe produse, utilizând aceleași mijloace, față de cei care realizează un singur produs. Economiile de scop pot exista separat sau împreună cu economiile de scară. Economiile de densitate apar ca urmare a avantajului de cost pe care îl are un furnizor ce beneficiază de o densitate ridicată a utilizatorilor (cum ar fi, de exemplu, în zonele urbane). În cazul United Brands împotriva Comisiei, CJUE se referă explicit la economiile de scară și la costurile nerecuperabile de intrare pe piață, ca fiind factori care indică dominanța.

La nivelul rețelei de acces, există economii substanțiale de scară, scop și densitate. Controlul asupra unei rețele de acces la nivel local reprezintă o condiție esențială pentru furnizarea serviciilor de calitate superioară. Dacă un operator decide să intre pe piață prin acces direct, ar fi nevoie de investiții semnificative într-o rețea de comunicații electronice, iar cele mai multe dintre costurile suportate vor fi costuri fixe nerecuperabile. Cu toate acestea, intrarea pe piața serviciilor de calitate superioară, la fel ca intrarea pe piața de servicii de acces în bandă largă, în zonele urbane din România a fost facilitată de existența unor economii de scară, scop și densitate moderate, prin dezvoltarea rețelelor aeriene. În timp ce o piață cu rețele subterane de cablu este, de obicei, caracterizată de economii de scară, scop și densitate substanțiale, instalarea de rețele aeriene reduce semnificativ nivelul acestor economii, astfel încât, din acest punct de vedere, furnizorii prezenți pe piață nu beneficiază de avantaje competitive semnificative în comparație cu un furnizor nou-intrat.

³¹ Nota explicativă a Recomandării (UE) 2020/2245, pag. 12.

În cazul serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară, cererea poate fi concentrată în anumite zone (fie ele urbane sau rurale dezvoltate), cum ar fi parcurile industriale și zonele de afaceri adiacente centrelor metropolitane din România. Astfel, ținând cont de dezvoltările economice actuale, cât și cele previzionate în orizontul de timp al analizei, dat fiind faptul că astfel de parcuri industriale sunt dezvoltate inclusiv în zonele rurale, înseamnă că economiile de scară, scop și densitate pot fi considerate moderate inclusiv în anumite zone rurale, avansate din punct de vedere industrial/economic.

Având în vedere creșterea semnificativă a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară de capacități mari, îndeosebi a celor care folosesc interfețe alternative, de ultimă generație (numărul de circuite/conexiuni aferente serviciilor de calitate superioară de peste 2 Mbps a crescut cu 52% în perioada 2017 – 2020), și faptul că pot fi obținute venituri ridicate din furnizarea de astfel de servicii, care permit recuperarea destul de rapidă a investiției, rezultă că există suficiente motivații pentru ca un operator să intre pe această piață. De asemenea, dezvoltarea unei rețele de comunicații electronice care să permită furnizarea de servicii de calitate superioară la nivel cu amănuntul, îi va permite acestui furnizor să ofere pe piață și alte servicii, atât la nivel de gros cât și cu amănuntul.

Numărul de furnizori ai serviciilor de calitate superioară a ajuns la 42 la finalul anului 2020, în creștere față de finalul anului 2017 (37 de furnizori), de la un număr de 25 de furnizori la 31.12.2012, de exemplu. Practic, pe parcursul unei perioade considerabile, numărul de furnizori de astfel de servicii a crescut constant. Un număr de 18 furnizori noi au intrat pe piață în perioada 2017 – 2020. În funcție de categoria de servicii furnizate, la data de 31.12.2020, erau 31 de furnizori de conexiuni dedicate/garantate/simetrice pentru rețele virtuale private (VPN), 20 de furnizori de servicii de linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”, 7 furnizori de servicii de linii închiriate cu interfață „tradițională” și, respectiv, 3 furnizori de linii închiriate analogice (a se vedea tabelul nr. III.5.).

Tabelul nr. III.5. - Evoluția numărului de furnizori activi de servicii de calitate superioară, pe categorii de servicii, în perioada 2017 – 2020

Indicator	2017	2018	2019	2020
TOTAL furnizori activi la nivelul pieței cu amănuntul, din care:	37	38	40	42
Conexiuni dedicate/garantate/simetrice pentru VPN	28	29	30	31
Linii închiriate digitale cu interfață „alternativă”	19	19	20	20
Linii închiriate tradiționale (cu interfață „tradițională” și analogice)	8	9	9	9

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

În concluzie, barierele existente la intrarea pe piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe nu sunt suficient de ridicate pentru a împiedica intrarea pe piață a noi furnizori de astfel de servicii.

3.2.3. Controlul asupra unei infrastructuri greu de duplicat și avantajele tehnologice

În ceea ce privește controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate, greu de duplicat, un operator poate deține o poziție dominantă pe piață dacă mărimea sau importanța rețelei îi permite manifestarea unui comportament independent de ceilalți operatori de rețele. Deținerea unei rețele importante poate conferi un avantaj absolut de cost operatorului fost monopolist, iar costurile și perioada de timp implicate de duplicarea unei astfel de rețele pot constitui bariere semnificative la intrarea pe piață.

Telekom Romania Communications S.A. deține controlul asupra rețelei fixe cu cea mai mare acoperire la nivel de teritoriu (din care, aproape ∞ km de fibră optică), iar multe din costurile de infrastructură de rețea fie au fost înregistrate la niveluri inferioare costurilor de înlocuire din prezent, fie au fost deja parțial sau total amortizate, în special în cazul infrastructurilor/tehnologiilor tradiționale. Aria de acoperire a rețelei Telekom Romania Communications S.A. permite acestui operator să suporte costuri incrementale relativ scăzute în momentul instalării de linii închiriate – circuite totale pentru a furniza servicii către un anumit client sau o anumită zonă. De asemenea, furnizarea de circuite VPN dedicate/garantate/simetrice peste rețeaua sa este relativ facilă.

Pe de altă parte, în România există un număr mare de operatori alternativi care au investit în propria infrastructură de transport și acces, devenind astfel furnizori activi sau potențiali de servicii de comunicații electronice către terți, și nu doar furnizori de servicii pentru propria activitate. În general, nu există diferențieri de natură tehnică în furnizarea serviciilor de calitate superioară la nivelul pieței de gros sau cu amănuntul, astfel încât operatorii alternativi pot utiliza infrastructura respectivă pentru a furniza servicii pe ambele piețe.

Societatea RCS & RDS S.A. operează o rețea importantă cu acoperire națională, cu lungimea totală a infrastructurii de fibră optică de \times km, prin care pot fi furnizate capacități de până la 10 Gbps, prin intermediul tehnologiilor de tip SDH, DWDM sau Ethernet, atât la nivelul pieței de gros, cât și cu amănuntul. Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate sunt linii închiriate Ethernet over IP/MPLS, linii închiriate SDH și servicii VPN MPLS L2/L3.

Societatea Vodafone Romania S.A. deține o rețea fixă națională bazată pe tehnologia DWD/SDH, rețele metropolitane proprii în toate județele și rețele locale hibride de fibră optică și cablu coaxial, prin care se asigură viteze de transfer al datelor de până la $N \times 10$ Gbps, atât la nivelul pieței de gros, cât și la nivel cu amănuntul. Lungimea totală a infrastructurii de fibră optică este de peste \times km. Serviciile de calitate superioară furnizate la puncte fixe sunt linii închiriate Ethernet și servicii VPN.

Serviciile fixe de calitate superioară ale Orange România S.A. sunt oferite pe rețeaua de backbone/backhaul mobil (peste \times km, în limita capacității disponibile la toate site-urile mobile proprietate Orange) și, punctual, pe rețeaua de fibră optică (peste \times km, FTTH). Există puncte de interconectare cu alte rețele pentru furnizarea serviciilor la puncte fixe pe piața cu amănuntul în principalele orașe din România. Capacitățile oferite, în funcție de disponibilitate, sunt de până la 10 Gbps. Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate sunt linii închiriate Ethernet, linii închiriate SDH și servicii VPN.

Societatea GTS Romania S.R.L. furnizează servicii atât la nivelul pieței de gros, cât și cu amănuntul, la nivel național, dar și la nivel regional/internațional. GTS operează o rețea națională, redundantă, construită pe inele de capacități de 10/100 Gbps. Cele peste 100 de puncte de prezență din România sunt echipate la nivel de redundanță $N+1$ pentru componentele de infrastructură și beneficiază de cel puțin două rute diverse de conectivitate prin fibră optică. La nivel local, GTS deține rețele de fibră optică proprie în principalele orașe ale țării și interconectări directe pentru date (peering) la capacități de 1/10 Gbps cu principalii furnizori locali de servicii de acces la internet. Mediile de transmisie utilizate sunt DWDM, Ethernet, IP over Ethernet sau SDH. Lungimea totală a infrastructurii de fibră optică este de \times km. Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate sunt linii închiriate DWDM/Ethernet/IP over Ethernet/SDH și servicii VPN.

Societatea Națională de Radiocomunicații S.A. operează o rețea de transport digitală RR SDH cu o lungime totală de aproximativ \times km, care suportă distribuția fluxurilor E1, E3 și STM1, dar și o rețea națională de fibră optică, care este interconectată cu rețeaua radio și are o lungime totală de aproximativ \times km. Rețeaua DWDM poate asigura servicii de linii închiriate PDH (fluxuri E1), SDH (fluxuri STM1, STM4) și Gigabit Ethernet (EoS DH). De asemenea, prin intermediul buclei locale, sunt furnizate servicii de calitate superioară de tip VPN MPLS Layer 3 și MPLS Layer 2 la viteze de la 1 Gbps până la 10 Gbps, accesul realizându-se prin legături radio punct – multipunct sau punct – la – punct, în frecvențele de 26 GHz, 18 GHz, 13GHz, 6 GHz, 3,7 GHz, 5,8 GHz, 5,4 GHz, 2,4 GHz.

Societatea Prime Telecom S.R.L. a dezvoltat rețele de fibră optică (peste \times km) în cele mai importante orașe reședință de județ, între care operează propria sa rețea DWDM cu capacități instalate de $N \times 10$ Gbps. Rețeaua națională interconectează zeci de puncte de prezență și rețele metropolitane, iar accesul metropolitan este realizat prin legături de peering privat cu majoritatea operatorilor de telecomunicații din România, pentru furnizarea serviciilor atât la nivelul pieței de gros, cât și cu amănuntul. Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate sunt linii închiriate Ethernet/SDH și servicii VPN.

Societatea Euroweb Romania S.A. operează o rețea națională proprie pentru furnizarea serviciilor atât la nivelul pieței de gros, cât și cu amănuntul, cu puncte de prezență tehnică în peste 25 de orașe importante, bazată pe tehnologiile SDH, IP (Ethernet) sau radio (frecvențe de acces gratuite sau licențiate), cu o capacitate de transport de $N \times 10$ Gbps IP MPLS, precum și $N \times$ STM64, SDH și DWDM.

Lungimea totală a infrastructurii proprii de fibră optică este de aproximativ ∞ km. Serviciile de comunicații electronice de calitate superioară furnizate sunt linii închiriate Ethernet/SDH/radio și servicii VPN.

Astfel, ținând cont de informațiile prezentate mai sus, opinia ANCOM este că, din punctul de vedere al tehnologiilor utilizate, respectiv al capacităților ce pot fi furnizate prin intermediul rețelelor principalilor operatori, nu rezultă un avantaj tehnologic al unuia dintre furnizori asupra celorlalți, rețelele fiind dezvoltate, în general, în baza unor tehnologii similare.

În ceea ce privește acoperirea cu servicii de calitate superioară la puncte fixe în funcție de mediul de rezidență, este important de menționat că cei mai importanți furnizori oferă servicii atât în mediul urban, cât și în mediul rural, detalii privind numărul de localități deservite fiind prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. III.6. – Numărul localităților deservite de principalii furnizori în funcție de mediul urban/rural, la data de 31 decembrie 2020

Furnizori	2020		
	național	urban	rural
Nr. TOTAL de localități	13.750	322	13.428
TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	2.701	322	2.379
VODAFONE ROMANIA S.A.	1.552	311	1.241
ORANGE ROMÂNIA S.A.	1.223	314	909
RCS & RDS S.A.	1.141	291	850
SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE RADIOCOMUNICAȚII	368	127	241
GTS ROMANIA S.R.L.	125	81	44
PRIME TELECOM S.R.L.	51	47	4

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Acoperirea rețelei Telekom Romania Communications S.A. în zonele rurale nu poate constitui un avantaj semnificativ în ceea ce privește furnizarea serviciilor de calitate superioară la puncte fixe întrucât, de regulă, în zonele respective rețeaua nu a fost modernizată în totalitate, astfel încât să permită furnizarea de servicii la capacități superioare. Acest factor, împreună cu cererea scăzută de astfel de servicii (cu excepția celei concentrate, dacă este cazul), fac ca acoperirea rețelei acestui operator în zonele rurale să nu constituie un avantaj concurențial semnificativ în ceea ce privește furnizarea serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe.

Având în vedere cele de mai sus, rezultă că, în pofida faptului că această societate controlează o infrastructură cu cea mai mare acoperire la nivel de teritoriu, există pe piață și alți furnizori ale căror rețele oferă posibilitatea furnizării de servicii de calitate superioară competitive, atât la nivelul pieței cu amănuntul, cât și la nivel cu pieței de gros, care pot reprezenta alternative viabile la serviciile furnizorului fost monopolist.

3.2.4. Costurile înregistrate de utilizatorii finali – persoane juridice cu schimbarea furnizorilor de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe

Costurile pe care le pot înregistra utilizatorii finali în cazul schimbării pot fi, de exemplu, penalizări aplicate de furnizori în cazul rezilierii înainte de termen a unui contract încheiat pentru o perioadă minimă, plata unei taxe de conectare solicitate în anumite cazuri pentru instalarea unui nou serviciu sau efortul și timpul pe care trebuie să-l aloce pentru schimbarea serviciilor utilizate în prezent. De asemenea, rezistența la schimbare a utilizatorilor finali se poate datora percepției acestora că o astfel de schimbare necesită un efort prea mare ori urmează a avea un impact semnificativ asupra serviciilor utilizate/activității companiei, ceea ce poate reprezenta o barieră la intrarea pe piață.

Datele din piață culese și prelucrate de către ANCOM arată că, în general, există o durată minimă contractuală pentru serviciile de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe achiziționate, aceasta fiind, de regulă, de 1 an. De asemenea, contractele cu furnizorii prevăd o perioadă de notificare a intenției de denunțare unilaterală a contractului de 30 zile, în general. Astfel, se poate observa că, din punct de vedere legal, există posibilitatea utilizatorilor finali de a migra de la un furnizor la altul de la o lună la alta, fără penalități sau alte costuri asociate cu rezilierea anticipată în măsura în care intenția acestora este adusă la cunoștință furnizorului. Totodată, majoritatea furnizorilor din piață au răspuns că reacționează în situația în care sunt notificați de clienți că vor să rezilieze contractele, încercând activ a-i convinge să nu renunțe la serviciile oferite, prin prezentarea unei contraoferte sub tariful plătit de către client (dacă este posibil), oferirea unor servicii de capacitate mai mare, lansarea unor oferte specifice bazate pe profilul de activitate a clientului, pe nevoile acestuia la momentul respectiv și pe vechimea în rețea etc. Politicile de retenție practicate de către furnizori denotă manifestarea de presiuni concurențiale pe piață, neputându-se identifica furnizori care au un comportament independent față de concurenții și clienții lor.

Studiul realizat în toamna anului 2021 privind utilizarea serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară de către utilizatorii finali – persoane juridice³² arată că majoritatea celor care au achiziționat servicii de linii închiriate sunt foarte mulțumiți de operatorii care le furnizează servicii³³, în timp ce, în cazul serviciilor VPN dedicate/garantate/simetrice achiziționate, părerile respondenților sunt mai împărțite, utilizatorii finali – persoane juridice fiind, în general, mulțumiți de servicii. Întrebați dacă nemulțumirile sunt îndeajuns de mari încât să renunțe la serviciile furnizate, majoritatea a conchis că problemele nu sunt insurmontabile, de natură a determina necesitatea schimbării furnizorului ori a serviciului/tehnologiei.

În ceea ce privește comportamentul trecut al utilizatorilor – persoane juridice referitor la schimbarea sau, din contră, păstrarea aceluiași servicii de calitate superioară achiziționate, se poate observa că 69% dintre utilizatorii de servicii de linii închiriate nu au schimbat sau înlocuit, în ultimii 4 ani, vreun aspect principal (furnizorul, serviciul/tehnologia, viteza de „download”, planul tarifar, parametrii de calitate ori termenii contractuali) al serviciilor respective. În cazul serviciilor VPN dedicate/garantate/simetrice, procentul utilizatorilor care nu a efectuat nicio schimbare în ultimii 4 ani este mai mare, de 76%. În ansamblu, 97% dintre cei care nu au făcut nicio schimbare au acționat în acest mod întrucât nu au dorit nicio schimbare, un procent de doar 2%³⁴ dintre respondenți menționând că au întâmpinat obstacole.

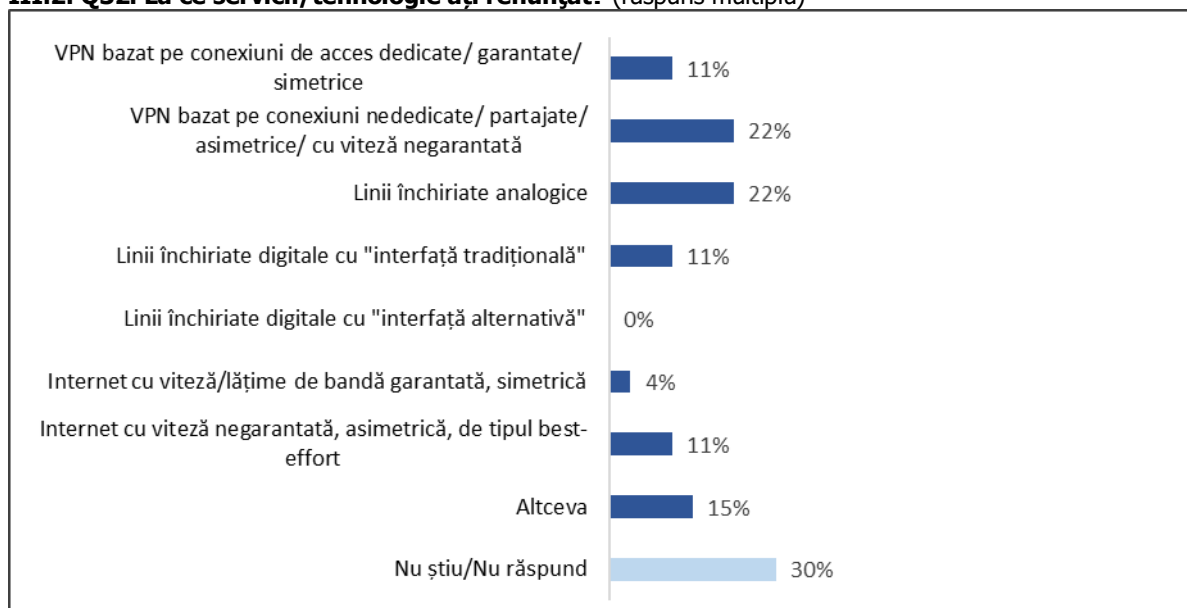
Considerând utilizatorii care au renunțat, pe parcursul ultimilor 4 ani, la vreun serviciu/tehnologie din cele acoperite în cadrul studiului de piață, se poate observa, în figura III.2., că gradul de renunțare la serviciile de linii închiriate analogice, respectiv la serviciile negarantate este relativ mai mare, în timp ce nu s-au înregistrat renunțări la serviciile de linii închiriate „alternative” și relativ puține la liniile închiriate cu interfață „tradițională” ori la serviciile VPN. Cât privește principalele motive care au determinat aceste schimbări, 52% dintre utilizatori au menționat viteza de transfer insuficientă, 26% costurile prea mari, respectiv, întreruperile în funcționare și numai 15% au explicat că motivele au fost determinate de nevoia unei securități mai mari decât cea oferită de serviciile la care s-a renunțat.

³² Studiu de piață cantitativ privind piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice, realizat pe eșantioane reprezentative la nivel național în perioada septembrie – octombrie 2021, de către Metro Media Transilvania.

³³ Media notelor acordate a fost întotdeauna de cel puțin 8 în cazul tuturor furnizorilor, în condițiile în care scala de evaluare a fost considerată de la 1 – foarte nemulțumit la 10 – foarte mulțumit.

³⁴ Numărul de utilizatori finali – persoane juridice care au operat modificări în ceea ce privește serviciile de calitate superioară achiziționate a fost foarte mic, astfel încât nu pot fi obținute concluzii relevante din punct de vedere statistic și reprezentative pentru populația studiată.

Figura III.2. Q32. La ce servicii/tehnologie ați renunțat? (răspuns multiplu)

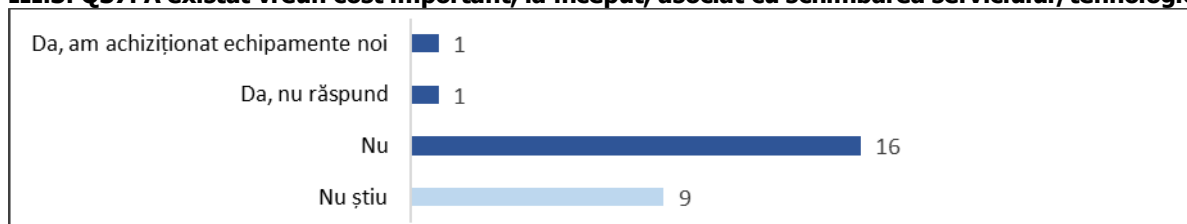

Sursa: Studiu cantitativ în rândul utilizatorilor finali de servicii de comunicații electronice de calitate superioară – persoane juridice realizat de către Metro Media Transilvania

N = 27*, respondenți care au schimbat serviciul/tehnologia (* precizie scăzută din cauza bazei mici)

În contextul informațiilor prezentate mai sus, este important de menționat că dintre cei 9 respondenți care au operat modificări în ceea ce privește serviciile de calitate superioară achiziționate, aproximativ 5 nu au identificat niciun cost important asociat schimbului serviciului/tehnologiei, după cum este ilustrat în figura III.3. În plus, întrebări despre impactul pe care schimbarea serviciului/tehnologiei l-a avut asupra activității desfășurate, 4 utilizatori au răspuns că impactul a fost puternic pozitiv, respectiv 3 că impactul a fost pozitiv moderat. Niciun respondent nu a identificat/menționat un impact negativ ca urmare a schimbărilor aduse.

Figura III.3. Q37. A existat vreun cost important, la început, asociat cu schimbarea serviciului/tehnologiei?

Sursa: Studiu cantitativ în rândul utilizatorilor finali de servicii de comunicații electronice de calitate superioară – persoane juridice realizat de către Metro Media Transilvania

N = 27*, respondenți care au schimbat serviciul/tehnologia (* precizie scăzută din cauza bazei mici)

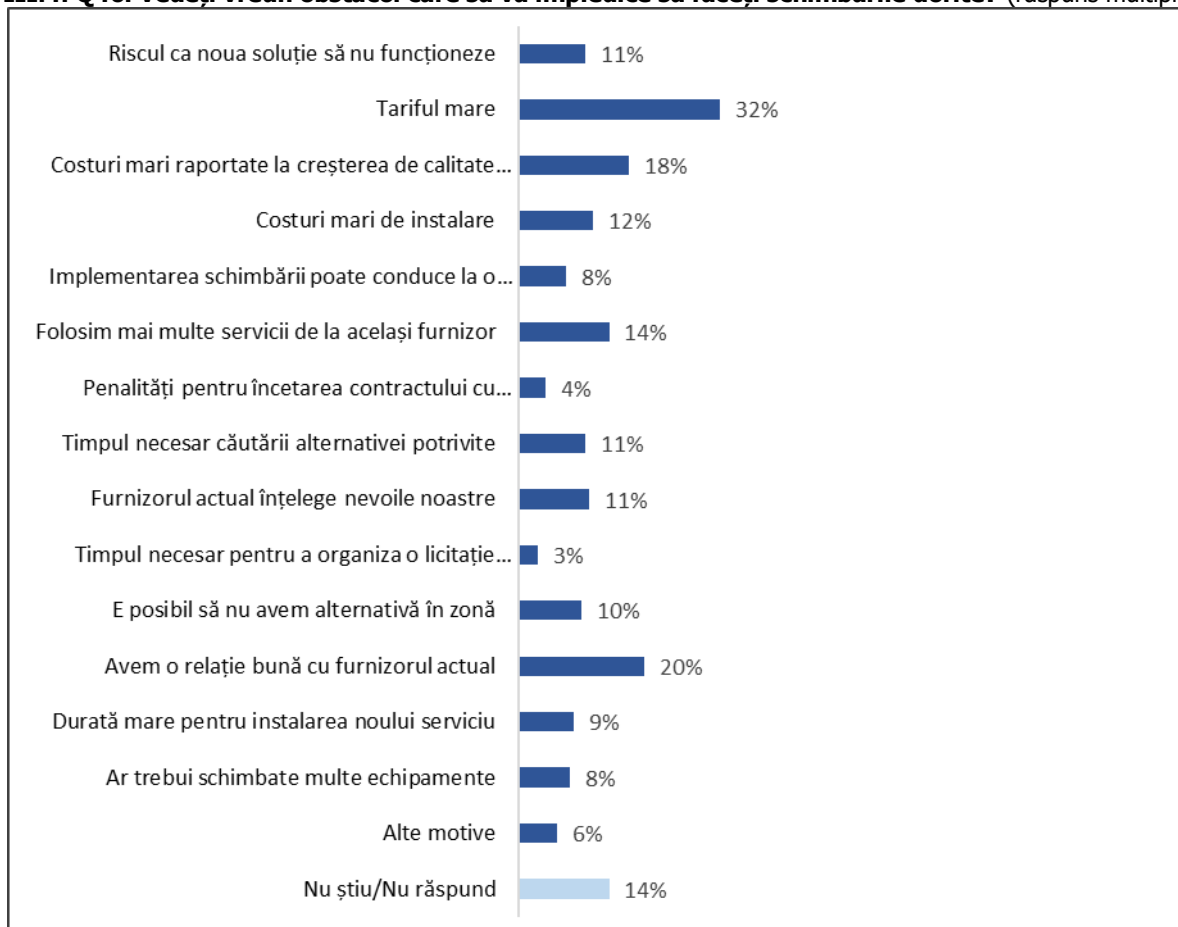
În ceea ce privește intențiile viitoare, pentru un orizont de timp de un an de zile, utilizatorii de linii închiriate, respectiv utilizatorii de servicii VPN dedicate/garantate/simetrice au răspuns că nu intenționează să facă nicio schimbare referitoare la serviciile de calitate superioară achiziționate într-o proporție semnificativă³⁵, ceea ce denotă gradul ridicat de mulțumire cu serviciile de calitate superioară furnizate pe piața din România.

Referitor la percepția asupra gradului de dificultate în ceea ce privește schimbarea unor elemente ale serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară achiziționate, există o serie de elemente potențiale de dificultate identificate de către utilizatori, după cum este prezentat în figura III.4., însă este de observat că procentele aferente sunt scăzute, de sub 15%, numai tariful mai mare, respectiv relația

³⁵ 63% dintre respondenții care utilizează servicii de linii închiriate și 57% dintre respondenții care folosesc VPN garantat.

bună existentă cu furnizorul actual fiind prezentate ca relativ mai importante – 32% dintre respondenți au ales tariful mare, iar 20% relația cu furnizorul actual.

Figura III.4. Q46. Vedeți vreun obstacol care să vă împiedice să faceți schimbările dorite? (răspuns multiplu)

Sursa: Studiu cantitativ în rândul utilizatorilor finali de servicii de comunicații electronice de calitate superioară – persoane juridice realizat de către Metro Media Transilvania

N = 160, respondenți care doresc să facă schimbări

Așadar, analiza informațiilor din piață denotă, pe de o parte, faptul că utilizatorii finali sunt, de regulă, mulțumiți de serviciile de calitate superioară la puncte fixe achiziționate, frecvența schimbării serviciilor este foarte redusă și, pe de altă parte, că există presiuni concurențiale exercitate de furnizorii de astfel de servicii. Deși principalii furnizori se confruntă câteodată cu renunțări la serviciile de calitate superioară din partea clienților, aceștia au reușit să compenseze acest aspect prin atragerea de utilizatori noi, în special în cazul tehnologiilor de acces de nouă generație, astfel încât numărul de clienți ai acestora este, în general, în creștere de la o perioadă la alta, în special în cazul furnizorilor alternativi.

Prin urmare, situația din prezent indică faptul că barierele întâlnite de către utilizatorii finali – persoane juridice la schimbarea serviciilor s-au redus semnificativ de-a lungul timpului și este de așteptat ca, în orizontul de timp prevăzut de analiză, acestea să fie din ce în ce mai mici.

3.2.5. Evoluția tarifelor serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe

În contextul analizării situației concurențiale pe piața serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe, este important de evidențiat faptul că diversificarea ofertelor în ceea ce privește intervalul de parametri de calitate relevanți și, respectiv, creșterea capacităților de transmisie a fost însoțită, în general,

de reduceri de preț, acestea fiind realizate fie direct, printr-o scădere de preț pentru o anumită capacitate de transmisie, fie indirect, prin oferirea unei capacități de transmisie mai mari, inclusiv prin intermediul tehnologiilor alternative, de generație nouă, dar cu tariful neschimbat sau nesemnificativ mai mare.

Informații detaliate cu privire la evoluția tarifelor pentru serviciile de calitate superioară, în funcție de tehnologiile, respectiv interfețele utilizate și de capacitățile de transmisie oferite, în perioada 2017 – 2020 se regăsesc în secțiunea 2.4.2., în particular la punctele 2.4.2.1. (tabelul II.12.), 2.4.2.2. (tabelul II.14.) și, respectiv, 2.4.2.5.

Prin urmare, politicile tarifare practicate, diversificarea serviciilor și îmbunătățirea continuă a capacităților de transmisie furnizate reprezintă argumente în favoarea lipsei manifestării unei poziții dominante, aceste aspecte reprezentând, mai degrabă, efectele unor constrângeri concurențiale directe manifestate între furnizori.

3.2.6. Puterea de contracarare a cumpărătorilor

Puterea de contracarare a utilizatorilor se referă la puterea relativă pe care o poate avea un cumpărător în relațiile sale de negociere cu potențialul vânzător al serviciilor în cauză. În general, puterea de negociere a unui cumpărător poate fi dată de mărime, importanța comercială pe care o are pentru vânzător sau abilitatea sa de a migra către surse alternative de aprovizionare.

Existența puterii de contracarare nu este *per se* suficientă pentru a contrabalansa efectele puterii de piață deținute de un furnizor, ci este important să se evalueze intensitatea cu care aceasta se manifestă. În acest sens, este necesar să se aprecieze dacă, pentru orizontul de timp al analizei, puterea de contracarare deținută este suficientă pentru a contracara comportamentul abuziv al unui vânzător pe o piață de monopol. Practic, eficiența puterii de contracarare a utilizatorilor trebuie să indice faptul că furnizorul vânzător nu se poate comporta, într-o măsură apreciabilă, independent față de clienții săi, rezultând astfel că nu are putere semnificativă pe piață. Puterea de cumpărare și poziția relativă de negociere depind de numeroși factori, gradul de influență pe care un cumpărător îl poate exercita asupra unui vânzător putând fi extrem de variat. Pentru ca puterea de contracarare să se manifeste în mod eficient, aceasta trebuie să fie suficient de puternică pentru a permite obținerea unor rezultate (de exemplu, condiții contractuale rezonabile, tarife care să nu fie excesive, ci la un nivel determinat pe baze competitive etc.) care să fie asemănătoare cu rezultatele obținute pe o piață competitivă.

Puterea de contracarare a unui utilizator se manifestă, de regulă, atunci când utilizatorul cumpără un volum important din totalul produselor oferite de furnizor astfel încât să poată influența nivelul tarifelor acestor servicii, este bine informat în legătură cu ofertele alternative existente pe piață, poate migra cu costuri reduse către surse alternative de achiziționare a produselor respective sau ar putea realiza/furniza el însuși produsele/serviciile respective.

Conform răspunsurilor transmise ANCOM, majoritatea furnizorilor de servicii de comunicații electronice de calitate superioară la puncte fixe au menționat situații în care clienții utilizatori finali – persoane juridice generează, fiecare în parte, cel puțin 5% din totalul veniturilor corespunzătoare serviciilor considerate, ceea ce denotă că există pe piață un nivel de putere de contracarare important din partea clienților față de furnizori. \times și alți 14 furnizori alternativi au raportat cel puțin un astfel de client. De exemplu, în cazul \times , la sfârșitul anului 2020, exista un număr de \times clienți din cei peste \times raportați care generau, fiecare în parte, cel puțin 5% din veniturile sale din serviciile de calitate superioară furnizate, ceea ce înseamnă că, în mod cumulativ, aceștia generau cel puțin 85% din veniturile societății din această activitate.

În același timp, evoluția fluctuantă a cotelor de piață în funcție de numărul de circuite/conexiuni (primii 4 furnizori dețineau la finalul anului 2020 cote de piață cuprinse între 14% și 31%, iar în ultimii 3 ani nu s-au înregistrat cote de piață peste 37%) arată că utilizatorii au avut posibilitatea de a recurge la alternative comerciale fezabile, în cazul în care furnizorul ar fi decis să crească tarifele sau să nu fi respectat condițiile de livrare sau de calitate. Astfel, analizând evoluția în timp a cotelor de piață per furnizor, se poate observa că, în cele mai multe cazuri în care o cotă de piață a unui principal furnizor a înregistrat o scădere, o cotă de piață a altui furnizor principal a înregistrat o creștere, ceea ce reprezintă un indiciu în

plus că utilizatorii finali – persoane juridice pot substitui relativ ușor diferitele servicii de calitate superioară furnizate pe piață.

Prin urmare, se consideră că există mecanisme în piață prin intermediul cărora clienții furnizorilor de servicii de comunicații electronice de calitate superioară oferite la puncte fixe la nivel cu amănuntul își pot manifesta puterea de contracarare, inclusiv prin influențarea nivelului tarifelor pentru serviciile analizate.

3.2.7. Concluzii

În orizontul de timp al analizei, piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe nu prezintă caracteristici care să indice că vreun furnizor deține putere semnificativă individuală. Astfel, nu poate fi demonstrat că, pe această piață, există un furnizor care să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori. Acest lucru este evidențiat de următorii indicatori de piață:

- În anul 2020, **cotele de piață individuale ale principalilor operatori, atât la nivelul numărului total de circuite/conexiuni cât și la nivelul veniturilor, s-au situat sub 31%** și este puțin probabil ca, în ipoteza în care piața păstrează aceleași tendințe, așa cum este de așteptat, un furnizor dintre cei care oferă astfel de servicii să depășească considerabil cota de piață de 40%, în orizontul de timp al analizei de piață;
- Piața este **dinamică**, în creștere, volumul vânzărilor pentru serviciile de calitate superioară fiind în creștere în cazul tuturor furnizorilor principali;
- Furnizorii alternativi au realizat investiții semnificative în rețelele de fibră optică și dețin capacități disponibile pentru a oferi servicii de calitate superioară către terți (atât pe piața cu amănuntul, cât și la nivel de gros);
- **Barierile la intrarea și dezvoltarea pe piață sunt moderate**, în special în mediul urban și mediul rural dezvoltat, de unde provine majoritatea cererii pe piața cu amănuntul de servicii de calitate superioară. ANCOM nu se așteaptă ca această situație să se modifice semnificativ pe parcursul perioadei de revizuire a acestei piețe, reiterând faptul că, pe piața din România, au intrat **18 furnizori noi în perioada 2017 – 2020**;
- Pe piața cu amănuntul a serviciilor de calitate superioară la puncte fixe **există putere de contracarare suficientă din partea clienților**, pentru a putea contracara manifestarea unui eventual comportament abuziv din partea vreunui furnizor.

3.3. Analiza puterii semnificative colective

În conformitate cu jurisprudența instanțelor comunitare, doi sau mai mulți agenți economici pot fi considerați a deține putere dominantă colectivă dacă concurența pe piața relevantă este semnificativ împiedicată prin acțiunea comună/concertată a agenților economici implicați, datorită unor factori care determină anumite legături între aceștia³⁶. Având în vedere că analizele de piață din sectorul comunicațiilor electronice respectă metodologia stabilită de dreptul concurenței, iar pe piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice, susceptibile de reglementare *ex ante*, pot exista cazuri în care doi sau mai mulți furnizori de rețele sau servicii de comunicații dețin putere semnificativă în mod colectiv, care le permite acestora să se comporte în mod independent față de concurenți sau utilizatori, Autoritatea analizează, în cele ce urmează, o astfel de perspectivă.

Considerentul (162) din Directiva (EU) 2018/1972 a Parlamentului European și a Consiliului privind stabilirea Codului European al Comunicațiilor Electronice evidențiază faptul că două sau mai multe întreprinderi pot deține putere semnificativă colectivă dacă, chiar în lipsa unor legături structurale sau de altă natură, operează pe o piață caracterizată prin lipsa concurenței efective și care conduce la efecte coordonate, de natură a alinia comportamentul anti-competitiv al operatorilor de pe piață. Piața îndeplinește o astfel de condiție atunci când prezintă un grad de concentrare ridicat și are o serie de

³⁶ A se vedea cazul C-30/95 Franța și alții v. Comisia (Kali & Salz).

caracteristici specifice, dintre care amintim: elasticitatea scăzută a cererii, cote de piață similare, bariere ridicate la intrarea pe piață, de ordin juridic sau economic, integrarea pe verticală cu refuzul colectiv de furnizare, lipsa puterii de contracarare a cumpărătorilor, absența concurenței potențiale³⁷. Aceste caracteristici nu trebuie îndeplinite în mod cumulativ pe o singură piață și nici nu trebuie, de asemenea, analizate în totalitate pentru a ajunge la concluzia că există putere semnificativă colectivă pe o anumită piață.

În conformitate cu jurisprudența instanțelor comunitare și cu Instrucțiunile CE, investigarea de către ANCOM a existenței puterii semnificative colective trebuie să urmărească dacă structura pieței prezintă caracteristici care să indice că fiecare membru al presupusului oligopol, conștientizând existența unor interese economice comune, ar considera posibil, rațional din punct de vedere economic și, prin urmare, preferabil să adopte o politică de piață comună pe termen lung, dar fără a încheia în mod necesar un contract sau fără a recurge la o practică concertată (în forma stipulată de art. 101 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene) și fără ca furnizorii competitori, atât actuali, cât și potențiali, să fie capabili să reacționeze în mod eficient pentru a preveni un asemenea comportament.

ANCOM a analizat în cele ce urmează dacă caracteristicile pieței cu amănuntul a serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe favorizează sau ar putea favoriza o coordonare tacită între furnizorii prezenți pe piață.

a) Nivelul de concentrare a pieței nu este mare, astfel încât furnizorii să aibă motivația necesară de a-și coordona activitățile de piață

Structura pieței serviciilor de calitate superioară la puncte fixe este foarte eterogenă, fiind caracterizată de volatilitate și de un grad de concentrare moderat. Cotele de piață sunt, în general, egal distribuite, volatile, cu evoluții nu neapărat în același sens, existând competitori apropiați care pot oricând amenința o posibilă înțelegere anti-concurențială între primii furnizori de pe piață.

Așa cum se poate observa în tabelul de mai jos, la data de 31.12.2021 cei mai importanți furnizori de pe piață erau societățile Telekom Romania Communications S.A., Vodafone Romania S.A., RCS & RDS S.A., Orange România S.A., GTS Telecom S.R.L. și, respectiv, Orange Business Romania S.A.

Tabelul nr. III.7. - Dinamica cotelor de piață ale furnizorilor de servicii de calitate superioară furnizate la puncte fixe în funcție de numărul total de circuite/conexiuni și, respectiv, venituri, în perioada 2017 – 2021(*)

Indicator	2017		2018		2019		2020		2021(*)	
Număr total circuite/ Venituri totale	68.087	227.060.241	73.151	225.689.324	75.685	229.719.875	81.805	234.509.353	84.483	222.983.715
TELEKOM ROMANIA	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
VODAFONE	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
RCS & RDS	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
ORANGE ROMÂNIA	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
GTS TELECOM	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
ORANGE BUSINESS	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
SNR	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
EUROWEB ROMANIA	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
COMBRIDGE	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
Alți furnizori	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈	≈
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Notă: (*) datele pentru anul 2021 sunt preliminare

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Din datele analizate, se observă cum cota de piață cumulată la nivelul volumului de linii comercializate a primilor doi competitori de pe piață, grupul Orange România³⁸ și societatea Vodafone Romania S.A., a scăzut ușor, de la aproape ≈% la sfârșitul anului 2017 la ≈% la sfârșitul anului 2020³⁹. De asemenea, se poate observa că valorile cotelor de piață individuale ale acestor furnizori nu au fost

³⁷ Aceste criterii sunt detaliate în Instrucțiunile CE, care fac referire atât la practica Comisiei în aplicarea art. 102 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și a procedurilor de autorizare a concentrărilor economice, cât și la jurisprudența instanțelor comunitare.

³⁸ Grupul Orange România include societățile: Telekom Romania Communications S.A., Orange România S.A. și Orange Business Romania S.A.

³⁹ La sfârșitul anului 2021, conform datelor preliminare, aceasta a înregistrat în continuare o tendință descendentă, ajungând la ≈%.

similare în perioada analizată (existând diferențe semnificative în anumite cazuri), și nici nu au avut evoluții similare în timp. Astfel, cota de piață a grupului Orange era, la data sfârșitului anului 2020, cu peste \times puncte procentuale mai mare decât cota Vodafone Romania S.A.⁴⁰. În ceea ce privește evoluția în orizontul de timp al analizei de piață, este de așteptat, pe de o parte, să continue tendința descendentă a cotei de piață deținute de grupul Orange iar, pe de altă parte, cota de piață a Vodafone Romania S.A. să continue să crească. De asemenea, este de remarcat existența și a altor furnizori care au înregistrat evoluții importante pe piață, atât din punctul de vedere al numărului de circuite/conexiuni, cât și al veniturilor, cel mai relevant exemplu în acest sens fiind RCS & RDS S.A.. Astfel, față de finalul anului 2017, RCS & RDS S.A. a cunoscut o creștere a numărului de conexiuni de $\times\%$, respectiv $\times\%$ la nivel de venituri, la sfârșitul anului 2021⁴¹.

Așa cum se poate observa în tabelul nr. III.8., nivelul indicelui Herfindahl-Hirschmann⁴² (HHI), indicatorul care măsoară gradul de concentrare a pieței și, implicit, gradul de concurență pe piață, susține existența unui grad moderat de concentrare a pieței, în condițiile în care piața analizată este în creștere, numărul de furnizori care acționează pe această piață este relativ mare, în creștere față de perioadele anterioare (pe piață au intrat 18 furnizori noi în perioada supusă analizei), și în contextul în care volumul absolut al conexiunilor vândute nu este foarte mare (aproape 82.000 la sfârșitul anului 2020).

Tabelul nr. III.8. – Gradul de concentrare a pieței serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe, în perioada 31.12.2017 – 31.12.2021

Indicator	31.12.2017		31.12.2018		31.12.2019		31.12.2020		31.12.2021(*)	
	cnx	ven	cnx	ven	cnx	ven	cnx	ven	cnx	Ven
Cota de piață a Telekom Romania Communications S.A.	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times
Cota de piață a Orange România S.A.	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times
Cota de piață a Orange Business Romania S.A.	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times
Cota de piață a Vodafone Romania S.A.	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times
HHI la nivel de cote de piață individuale	2.446	1.691	2.430	1.675	2.350	1.625	2.360	1.646	2.383	1.616
HHI la nivel de cote de piață grup	3.637	2.340	3.569	2.320	3.387	2.251	3.264	2.287	3.246	2.262

Notă: (*) datele pentru anul 2021 sunt preliminare

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Un alt aspect important este și faptul că, în perioada 2017 – 2021, valoarea indicelui HHI în funcție de numărul de circuite/venituri a scăzut de la 3.637, în anul 2017 la 3.246, în anul 2021 și, respectiv, de la 2.340, în anul 2017 la 2.262, în anul 2021.

b) Nu există factori motivaționali care pot favoriza coordonarea acțiunilor de piață ale furnizorilor

Piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe prezintă caracteristicile unei piețe „contestabile”, în creștere (nu este matură), dezvoltarea parcurilor industriale oferind premisele pentru creșterea gradului de penetrare a acestor servicii.

Considerentele legate de maturitatea pieței, în particular de faptul că, pe o piață matură, probabilitatea alinierii comportamentelor de piață în cazul anumitor furnizori este mai mare, nu susțin manifestarea unui potențial comportament coordonat, în contextul pieței din România. Piața serviciilor analizate a cunoscut, în ansamblu, rate de creștere considerabile de-a lungul timpului, în special ca urmare

⁴⁰ Conform datelor preliminare pentru anul 2021, la sfârșitul anului 2021, aceasta diferență a crescut la aproape \times puncte procentuale.

⁴¹ Conform datelor preliminare pentru anul 2021, cota de piață a RCS & RDS S.A. în funcție de numărul de circuite/conexiuni a depășit-o pe cea a Vodafone Romania S.A., reprezentând un indiciu în plus al volatilității pieței analizate.

⁴² Acest indice se utilizează pentru determinarea gradului de concentrare a pieței și se calculează prin însumarea pătratelor cotelor de piață deținute de furnizorii de pe acea piață. Dacă $HHI < 1000$, gradul de concentrare a pieței este mic; dacă $1000 < HHI < 1800$, gradul de concentrare a pieței este moderat; dacă $HHI > 1800$, gradul de concentrare a pieței este mare; dacă $HHI = 10.000$, înseamnă că există o situație de monopol.

a creșterii cererii pentru serviciile de linii închiriate cu interfețe „alternative”, precum și pentru serviciile VPN. Tabelul nr. III.9. prezintă evoluția ratelor de creștere a numărului de conexiuni corespunzătoare serviciilor de calitate superioară furnizate la puncte fixe în perioada 2017 – 2020.

Tabelul nr. III.9. - Numărul conexiunilor corespunzătoare serviciilor de calitate superioară și ratele de creștere, în perioada 31.12.2017 – 31.12.2020

Indicator	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Numărul circuitelor/conexiunilor de calitate superioară (mii)	68,1	73,2	75,7	81,8
Rata de creștere	-	7%	3%	8%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Ratele de creștere în cazul acestor servicii sunt strâns legate de dezvoltarea cererii din partea utilizatorilor finali – persoane juridice. În prezent, majoritatea centrelor urbane sunt acoperite deja de mai mulți furnizori, în timp ce, în zonele urbane limitrofe sau rurale, este de așteptat ca cererea și utilizarea acestor servicii să crească pe măsură ce sunt dezvoltate parcuri industriale, centre de date și alte activități de producție, ce necesită o coordonare la nivel de infrastructuri de comunicații.

Astfel, pe o piață nesaturată, volatilă, în expansiune, furnizorii încearcă să obțină avantaje în ceea ce privește cota de piață („avantajul primului venit”) în detrimentul concurenților și al operatorilor intrați mai târziu pe piață. Motivația de a consolida un portofoliu de clienți fideli pe o piață în expansiune reprezintă un vector economic important pentru adoptarea unui comportament concurențial, ceea ce face improbabilă orice acțiune de implementare a unei politici de piață coordonate în situația analizată.

c) Gradul de diversificare a ofertelor este ridicat

Analiza a reliefat faptul că ofertele comerciale ale entităților considerate se modifică continuu, în funcție de evoluția cererii și a ofertei pe piață, prezentând un grad de diversificare considerabil. Având în vedere caracteristicile specifice serviciilor de calitate superioară, ofertele de pe piață sunt dependente de parametrii de calitate solicitați de către clienți sau de costurile înregistrate de vânzători cu furnizarea serviciilor. Astfel, acestea sunt, în general, eterogene și în continuă schimbare. Tarifele percepute pentru serviciile de calitate superioară furnizate la puncte fixe sunt, de regulă, negociate direct cu furnizorul și pot varia semnificativ de la un client la altul.

Prin urmare, serviciile de comunicații electronice de calitate superioară oferite pe piața cu amănuntul din România și tarifele practicate pentru acestea nu sunt omogene și sunt în continuă schimbare ca răspuns al interacțiunii dintre cerere și ofertă. În plus, este de notat că, nu de puține ori, serviciile de calitate superioară sunt furnizate la pachet cu o serie de alte servicii care nu fac parte din sfera serviciilor de comunicații electronice, dar care au o valoare importantă pentru utilizatori, cum ar fi servicii de stocare a datelor, servicii de calcul în „cloud”, servicii software specifice și altele asemănătoare. Or, comercializarea tuturor acestor servicii la pachet nu face decât să crească gradul de eterogenitate a produselor de pe piață.

d) Gradul de transparență a pieței este redus

În scopul stabilirii existenței unei poziții de dominanță colectivă sub forma unei înțelegeri tacite, operatorii care formează oligopolul dominant trebuie să fie la curent, suficient de precis și rapid, cu modul în care evoluează comportamentul pe piață al celorlalți membri ai înțelegerii⁴³. Gradul de transparență este important pentru a permite fiecărui membru din oligopol să detecteze orice abatere de la politicile comune și pentru a stabili dacă este necesar să reacționeze la orice astfel de abateri prin penalizarea lor⁴⁴.

⁴³ A se vedea cazul Airtours.

⁴⁴ A se vedea cazul Airtours.

Piața analizată se caracterizează printr-un grad de transparență foarte scăzut, ceea ce determină dificultatea furnizorilor de a monitoriza reciproc acțiunile de pe piață. Tarifele practicate de furnizorii de servicii de calitate superioară la puncte fixe nu sunt, de regulă, publice. De asemenea, ofertele personalizate ori de retenție care pot fi oferite clienților nu sunt cunoscute în afara părților contractuale, acestea fiind netransparente pentru publicul larg.

Așadar, ținând cont de specificitatea pieței analizate, piața serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe este foarte greu de monitorizat, informațiile esențiale nefiind publice și, pe cale de consecință, presupușii furnizori parte a unei înțelegeri tacite nu și-ar putea monitoriza reciproc comportamentele întru manifestarea unor conduite anticoncurențiale în mod coordonat.

e) La nivelul pieței cu amănuntul, concurența este suficient de puternică, există putere de contracarare din partea cumpărătorilor

Pentru a putea dovedi existența puterii semnificative colective este necesar, în plus, ca acțiunile viitoare ce ar putea apărea din partea concurenților actuali sau potențiali sau a utilizatorilor finali să nu poată prejudicia rezultatele înțelegerii comune. Astfel, rezultatele înțelegerii comune ar putea fi puse în pericol dacă, în urma creșterii tarifelor și a reducerii producției, alți furnizori ar putea oferi aceleași servicii, la tarife competitive. Existența unor concurenți și/sau potențial nou-intrați pe piață limitează, în general, manifestarea unui comportament coordonat, în special în cazul unor furnizori care pot adopta strategii imprevizibile.

Pe piața analizată există un număr semnificativ de concurenți care pot fi în măsură să perturbe orice echilibru stabilit printr-o înțelegere tacită, oferind aceleași servicii, la tarife mai mici, cu atât mai mult cu cât, din punct de vedere competitiv, cotele de piață sunt apropiate.

Puterea de contracarare a cumpărătorilor există în cazul în care clienții au posibilitatea, într-o perioadă rezonabilă de timp, de a recurge la alternative comerciale credibile (de exemplu, refuzul de a cumpăra), în cazul în care furnizorul a decis să crească tarifele sau să nu respecte condițiile de livrare (nivelul calității serviciilor stabilit prin contractele încheiate). Având în vedere numărul mare de concurenți din zonele urbane, cât și faptul că există utilizatori finali – persoane juridice care determină venituri importante pentru furnizorii considerați (după cum a fost prezentat în secțiunea 3.2.6) rezultă că utilizatorii individuali de la nivelul pieței cu amănuntul sunt în măsură să-și exercite puterea de cumpărare asupra furnizorilor prezenți pe această piață.

Prin urmare, nu există indicii suficiente pentru a aprecia că o înțelegere tacită între doi sau mai mulți furnizori pe piață poate fi implementată, fără să existe riscul afectării acestui rezultat de concurenți sau de utilizatorii finali.

Ca urmare a criteriilor evaluate, a rezultat că pe piața cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe nu există indicii sau premise, cel puțin în acest stadiu de dezvoltare a pieței, pentru manifestarea unei situații de putere semnificativă în comun între doi sau mai mulți furnizori.

3.4. Concluzia analizei de piață

Având în vedere că analiza la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de comunicații electronice de calitate superioară furnizate la puncte fixe în România nu a evidențiat anumite probleme concurențiale, nu se justifică impunerea unor reglementări *ex ante* la nivelul piețelor de gros.

În perioada următoare, ANCOM va continua să monitorizeze îndeaproape evoluția condițiilor concurențiale pe această piață, inclusiv orice potențiale modificări apărute la nivel local sau în ceea ce privește ofertele comerciale disponibile și tarifele practicate de furnizori astfel încât, în cazul în care vor exista modificări substanțiale ale condițiilor concurențiale care să impună intervenția prin măsuri de reglementare *ex ante*, analiza de piață să fie revizuită într-o perioadă mai scurtă de timp decât perioada inițială avută în vedere.

Procedura de consultare publică

În conformitate cu prevederile art. 135 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM a supus prezenta Poziție a ANCOM consultării publice naționale, în perioada 26 iulie – 26 august 2022⁴⁵. Autoritatea nu a primit observații în perioada de consultare publică națională.

De asemenea, documentul de poziție menționat a fost transmis Consiliului Concurenței, care a exprimat un punct de vedere favorabil acestuia, prin intermediul adresei cu nr. RG/12615/06.09.2022, înregistrate la ANCOM cu nr. SC-24628/06.09.2022.

Ulterior, în conformitate cu dispozițiile art. 97 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, după parcurgerea procedurii de consultare publică națională, Autoritatea a notificat *Poziția* sa Comisiei Europene, OAREC și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre ale Uniunii Europene. La data de 07 octombrie 2022, Comisia Europeană a transmis ANCOM scrisoarea de răspuns nr. C(2022) 7237 pentru „Cazul RO/2022/2395: Furnizarea de gros de capacitate dedicată în România”⁴⁶, prin care se exprimă acordul cu privire la *Poziția ANCOM*.

Comisia Europeană nu a formulat observații cu privire la concluzia ANCOM că nu se impune intervenția Autorității în materie de reglementare.

Potrivit prevederilor art. 97 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 și având în vedere scrisoarea de răspuns transmisă de Comisia Europeană, ANCOM poate adopta prezenta Poziție.

Ținând seama de toate aspectele de mai sus, a fost elaborată prezenta *Poziție cu privire la revizuirea pieței relevante corespunzătoare serviciilor de acces la puncte fixe de calitate superioară*, pe care, dacă sunteți de acord, vă rugăm să o aprobați, în forma notificată Comisiei Europene.

⁴⁵<https://www.ancom.ro/formdata-269-49-428>;

⁴⁶<https://circabc.europa.eu/ui/group/2328c58f-1fed-4402-a6cc-0f0237699dc3/library/c1a6ec3a-3a8e-4728-b908-7a9a17116339/details>